

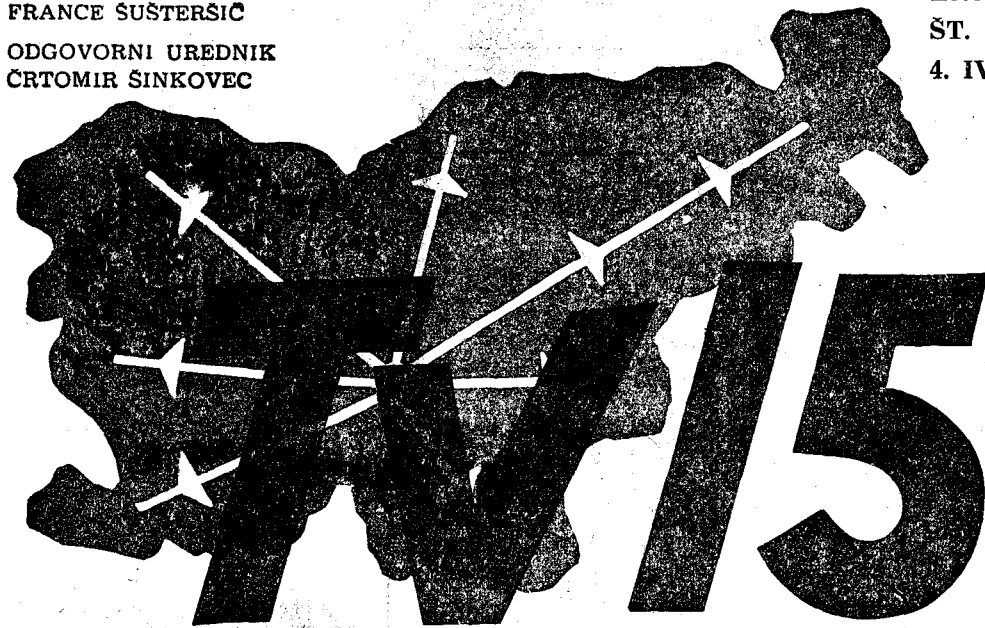
To so moji soborci, tovariši...

Zdaj bi hotel povedati še nekaj besed o naših borcih, in sicer zato, ker jih je tu največ. To so moji soborci, tovariši, ki so se štiri leta z menoj borili na vseh bojiščih Jugoslavije z velikim upanjem in vero v prihodnost, ko bodo lažje in bolje živeli. Mnogi od naših borcev so dali svoje življenje v osvobodilnem boju. Od tistih, ki so preživeli, so nekateri zdaj v armadi, drugi delajo izven nje, nekateri pa so upokojeni.

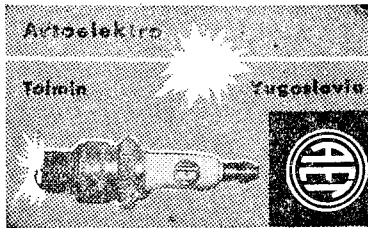
Ze v Pristini sem govoril, kakšne obveznosti ima naša skupnost do borcev. Hotel pa bi reči, da imajo tudi borci obveznosti do skupnosti. Tudi od vas, starih mojih soborcev, je odvisno, kako bo z vami. Nihče nima pravice izključiti vas iz družbenega življenja, v katerem morate na raznih področjih enakopravno sodelovati z novo generacijo, ki prihaja. Po mojem mnenju mora človek, če hoče ostati vitalen, biti aktiven, dinamičen. Za tiste, ki so upokojeni, mnogo pomeni, da imajo svoje dolžnosti. Lahko vam rečem, da bo predsedstvo CK ZK Jugoslavije posebej obravnavalo vprašanja borcev. Rekel sem že, da ni vse v pokojnini oziroma plači, temveč je potrebno še kaj drugega, da je človek zadovoljen.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIC
ODGOVORNI UREDNIK
CRATOMIR SINKOVEC

Leto V
ŠT. 13
4. IV. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Besede in dejanja

• Pred volitvami:

Koristno bi bilo govoriti
o čem drugem...

Na vprašanje reporterja »Nedeljskega dnevnika«, če bi hotel povedati nekaj besed o volitvah, je Stane Kavčič odgovoril:

Imamo zelo kritično in nestransko politično gibanje. Se v volilni kampanji govorimo predvsem samo o napakah in pomanjkljivostih in obljubljam nove težave in napore. Ko opazujemo, kako so ljudje oblečeni, kakšen je promet v trgovinah in lokalih, kako rastejo hranilne vloge, kako ljudje žive, ko srečujem kolone avtomobilov in poslušam ritem našega sodobnega življenja, se mi vsiljuje sklep, da bi bilo koristno ob volitvah govoriti tudi še o čem drugem, ne samo o naših pomanjkljivostih, težavah in naporih.

Nedeljski dnevnik, 2. IV. 1967

• Besedo »alkohol« še vedno pišemo z veliko začetno črko

Ko smo pregledovali vzroke, zaradi katerih je invalidska komisija, ki dela za območje komunalnega zavoda za socialno zavarovanje v Kopru, upokojevala zavarovance v prvo kategorijo invalidnosti (to so tisti, ki niso več sposobni opravljati svojega in tudi drugega dela niti s skrajšanim delovnim časom — torej popolni invalidi), smo ugotovili, da so bili v lanskem letu na prvem mestu kronični alkoholiki; 31 zavarovancev smo zaradi tega invalidsko upokojevali. Vsa leta nazaj so bili v ospredju tisti, ki so jim opešala pljuča in srce; teh je bilo lansko leto 26.

V letu 1965 smo invalidsko upokojevali zaradi kroničnega alkoholizma 14, v letu 1964 pa 12 zavarovancev.

Primorske novice — 25. III. 1967

ODLOČNO BESEDO NAM NAREKUJE PRIVRŽENOST CILJEM REVOLUCIJE

Dne 25. marca je bila v Mariboru združitevna skupščina ZZB NOV bivših občin Tezno, Center in Tabor. Udeležilo se je je 118 udeležatov iz 42 združenj, ki so predstavljali 7512 članov. Navzoč je bil tudi član republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janez Japelj

O delu začasnega odbora je poročal tovariš Jože Gričar-Metod. Med drugim je poudaril, da borci NOV odločno odklanjajo vsakršno izjavo ali pisanje o borcih kot posebnem problemu za družbo in o tem, da so borci krivi za praznino v blagajni socialnega zavarovanja, da imajo nekakšne privilegije ipd. Družba mora upoštevati delež borcev NOV in njihovih sodelavcev pri osvoboditvi domovine, zato ne more nihče smatrati borcev za breme družbe. Torej je pripomba, ki se včasih sliši, čes nehaite že s temi vašimi borčevskimi problemi, obsodbe vredna. V naši bodoči zakonodaji naj ostane v veljavi zaščita borcev NOV takšna, kot je bila doslej, zlasti za vojaške vojne invalide. Pri določanju nekaterih občinskih davčnin in prispevka za koriščenje mestnega zemljišča naj ne bi obremenjevali tistih občanov in tudi članov ZZB, ki imajo nizke osebne dohodke. Uveljavili naj bi diferencialen način obremenitve, tako da gospodarska reforma ne bi prizadela ljudi z najnižjimi prejemki.

V zadnjih šestih letih so uredili stanovanjske razmere 725 borcem, lani 87, od tega sedemnajstim po podjetjih. Še vedno pa ni urejenih 70 stanovanjskih zadev, med temi 57 v podjetjih. Poleg tega so v zadnjih letih dale mariborske občine 109 borcem posojila v skupnem znesku 515 milijonov S-din za gradnjo lastnih stanovanjskih hiš in za popravila. Izpraznjena stanovanja borcem naj bodo na razpolago komisiji za zadeve borcev pri novi občinski skupščini. Za taka stanovanja so tam že izdali 19 odločb.

Na mariborskem območju so lani s 4-odstotnim prispevkom od pokojnin za stanovanjsko gradnjo zbrali okrog 200 milijonov S-din. Nekaj nad 51 milijonov od te vsote so uporabili kot kredite za gradnjo lastnih hiš. Skupno je dobilo kredite iz teh sredstev 62 upokojenecv, od teh 46 borcev. Preostale vsote pa trenutno ne morejo uporabiti za stanovanjsko gradnjo, ker jo bodo morali uporabiti za izplačevanje pokojnin. Vse kaže, da bodo letos zbrali približno enako vsoto kot lani. Tovariš Gričar se je zavzel, da bi s tem denarjem nakupili nekaj stanovanj za upokojevence, med njimi tudi za borce, ki imajo tako nizke dohodke, da ne morejo začeti graditi lastnih hiš ali kupiti stanovanja.

Prek posebne komisije pri komunalnem zavodu za socialno zavarovanje v Mariboru je šlo 185 borcev na specialistične preglede, vseh borcev pa so pregledali zdravniki 243. Od tega števila so jih 10 poslali v bolnišnico in 8 na klimatsko zdravljenje.

Med upokojevcem je vzbudilo precej negotovanja to, da družba ne izvajajo določila pokojninskega zakona glede usklajitve pokojnin z naraščanjem življenjskih stroškov. Po statističnih podatkih so cene lani narasle za 20 odstotkov, odstotek povišanja pokojnine pa ni bil znan. (Medtem je bil že objavljen sklep ZIS o 16-odstotnem povečanju pokojnin, ki pa je le akonta-

cija. Op. ur.) Kmetom v višinskih predelih so črtali zemljiški davek, pri kmečkem zdravstvenem zavarovanju pa imajo enake ugodnosti kot zavarovanci v delovnem razmerju. Kljub temu je za mnoge posebno vprašanje vzdrževanje stanovanjskih hiš. Občinska skupščina Maribor-Center je lani dala v te namene kmetom-borcem 20 milijonov S-din. Tudi na Teznu in Taboru so letos zbirali podatke o potrebnem denarju. Kot kaže, bi na vsem območju sedanje nove občine potrebovalo posojilo za popravilo hiš nekako 200 kmetov-borcev. V nekaterih višinskih predelih bi borci-kmetje lahko dobili posojila prek turizma, da bi potem lahko oddajali sobe tujcem.

Na območju sedanje začasne občinske skupščine priznava zdaj 240 upravičencev priznavalnino v višini od 10.000 do 30.000 starih din. Lani so za urejanje socialnih razmer borcev porabili več kot 14 milijonov, letos pa predvidevajo 16 milijonov starih din, kar je za vse potrebe premalo, saj bi bilo potrebno zaradi naraščanja življenjskih stroškov povečati najmanjše priznavalnino od 10.000 vsaj na 15.000 din. Zanimivi so tudi podatki, da prejema 85 otrok v glavnem po vojni umrlih borcev štipendije do 20.000 S-din in da so lani v te namene porabili okrog 15 milijonov S-din.

Zaposlitev sorazmerno mladim upokojenim borcem je posebno vprašanje. Ne bi bilo napak, če bi se kdo skupaj z vodstvi ZZB lotil ustanavljanja raznih uslužnostnih obrtnih delavnic, kjer bi se lahko posamezniki zaposlili. Mariborski zavod za ekonomiko naj bi izdelal v ta namen poseben program. Razen tega naj bi se upokojeni borci vključevali tudi v turistično dejavnost. Vse to bi v marsičem odpravilo moralno-psihološki problem posameznih razmeroma mladih borcev, ki se zaradi tega, ker nimajo dodatne zaposlitve, počutijo manjvredne.

Glede razvijanja tradicij NOB je tovariš Gričar povedal, da smo na tem področju že marsikaj napravili, vendar še ne vsega, kar bi bili lahko. Včasih tudi sami borci kvarimo odnos do naše revolucije, ko kar na splošno kritiziramo, večkrat pa pri tem tudi nasledimo, kar seveda ni prav in ne dobro.

Po govoru tovariša Gričarja je 40 udeležencev skupščine govorilo skoraj o vseh družbenih, gospodarskih in socialnih vprašanjih, ki se nanašajo na borce. Opozorili so tudi na posamezne nepravilnosti pri podpisovanju izjav za priznanje dvojne delovne dobe, prejemanje smešno nizke invalidnine, kar je žaljivo za starše padlih in za živeče borce.

Udeleženci razprave so razpravljali tudi o drugih zadevah; iz njihovih izjav izhajajo, da jim ostre besede narekuje privrženost ciljem revolucije, ne pa nagnjenje h kritikarstvu. Eno-dušno so tudi obsodili primere, ko posamezne skupine ljudi hočejo pod izgovorom o jezikovni čistosti sejati med jugoslovanskimi narodi mržnjo. Hkrati pa so se zavzemali za naglo in

učinkovito ureditev razmer, v katerih živijo borci.

Pred zaključkom so poslali tovarišu Titu pozdravno pismo, v katerem pravijo, da še vedno stojijo v prvih vrstah borcev za socializem. Problemov borcev ni mogoče urejati izven družbe. Potrdili so svojo privrženost samoupravnemu sistemu in povabili tovariša Tita, naj obišče Maribor.

Med trajanjem skupščine, potem ko so z enominutnim molkom počastili spomin v zadnjem času umrlih tovarišev in tovarišic, je delegacija treh borcev odnesla venec k spomeniku talcem.

Skupščina je izvolila nov 35-članski občinski odbor ZZB, ki ga bo kot predsednik vodil narodni heroj Janez Hribar.

D. Miklavc

Ob petindvajsetletnici smrti Staneta Žagarja

27. marca je minilo petindvajset let, odkar je v enakem boju s sovražnikom padel junaški smrti eden od najvidnejših slovenskih predvojnih komunistov, član vojnega komiteja za Gorenjsko in glavnega štaba Slovenije — narodni heroj Stane Žagar.

borbi za njihove pravice. Tako med preprostimi ljudmi kot med svojimi stanovskimi tovariši je užival ugled pravega revolucionarja in voditelja, zaradi česar so ga bivši nazadnjaški režimi nenehno preganjali.

Vse to pa ga ni nikoli odvrglo od njegove napredne poti. Partija mu je zaradi njegovih izrednih organizatorskih in političnih sposobnosti že od prvega dne okupacije poverila najtežje naloge — organizacijo vstaje na Gorenjskem. Tako je postal član vojnega komiteja in član glavnega štaba Slovenije. Sodeloval je v številnih spopadih na čelu svojih borcev in jim vse do zadnjega diha vlival neomajno vero v zmago. 27. marca 1942 je s Selško četo v Rovtah nad Zabnicno, ko je bila obkoljena od številnejših nemških sil, skupaj s petnajstim tovariši, ki so šli v proboj obroča, obležal smrtno

zadet, poleg njega pa je obležal njegov zvesti soborec in voditelj gorenjskih partizanov Jože Gregorčič.

V spomin na ta dogodek, je kakor vsako leto, tudi letos občinski odbor ZZB Radovljica priredil spominsko svečanost v Zgornji Dobravi pri Kropi, kjer je Stane Žagar pokopan. Svečanosti se je udeležilo veliko število njegovih soborcev, znancev in prijateljev, posebno veliko pa je bilo šolske mladine iz šol, ki nosijo njegovo ime — iz Lipnice in Kranja, pevci učiteljskega zbora »Staneta Žagar« iz Kranja in predstavniki vojašnice iz Kranja, ki tudi nosi ime Staneta Žagarja. Po uspelem kulturno umetniškem programu pred zadržnim domom so položili vence na njegov grob na vaškem pokopališču.

Občanovi zapiski

Ne gre za zaporedne številke. In tudi ne za število sej. Prej ko vse drugo je pomembno, kaj je bilo na seji sklenjeno. To velja za vse seje. Zlasti pa je bilo to pomembno za sejo VII. plenuma Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Splošna ocena je namreč, da je dolgo ni bilo tako skrbno, temeljito in vsebinsko doganeno pripravljene resolucije, kot prav to pot.

Dejstvo je, da se je bolj kot kdaj doslej delovanje komunistov in Zveze komunistov podalo na najpomembnejše in najaktualnejše področje.

SEDMA SEJA

ročje idejno-političnega dela. Zlasti velja to po brionskem plenumu, kjer je bil birokratični zadan prelomni udarec.

To misel je resolucija na minulnem plenumu tudi poudarila v vseh inštitucijah.

Ko je član Izvršnega komiteja CK ZK Slovenije tovariš MITJA RI-BIČIČ v svoji uvodni besedi na plenumu dejal, »da naloga plenuma ni le v tem, da formalno potrdi resolucijo, marveč da jo postavi v čas in prostor, da aktualizira njena stališča, da mobilizira komuniste za politično akcijo«, je moralo vsakemu komunistu postati jasno, da tu ne gre za »kos papirja«, temveč za globoko proučene misli in dejstva, ki jih nalaga sedanji družbeno-politični razvoj.

Skladno z namenom in težnjami našega lista je treba poudariti zlasti tisti del resolucije, ki govori o urejanju problemov borcev NOV, kajti tako odločnega in jasnega stališča o tem vprašanju doslej še ni vseboval noben dokument te vrste.

Resolucija, ki jo je sprejel VII. plenum Zveze komunistov Slovenije, dejansko ni le kos papirja. Obravnava vse probleme, s katerimi se danes srečujemo ne le na gospodarskem področju, marveč tudi v vsakdanjih odnosih. Poglobljena dejstva, ki jih niza v svojih poglavjih, bodo lahko (in morala bodo biti) temeljni kamen vsem razpravam in — ne nazadnje — delu vseh komunistov; ne glede na to, na katerem in kakšnem delovnem mestu so.

Prekmalu je še reči, da smo s tem opravili že vse delo. Prepričanje, ki ga je moč čuti v neposrednih pogovorih z ljudmi, da je tokratni plenum dejansko posegel v najobčutljivejša področja našega vsakdanjega dogajanja, da je problem ne le na nanašal, marveč tudi v pretežni meri dal vzpodbudo za njih reševanje, vtila nedeljeno priznanje in zaupanje. To pa še ni vse!

Resolucija je lahko eno, njeno izvajanje pa drugo! Tega, da bi bilo nekaj senov in drugo »drugov«, pa nikakor ne moremo dovoliti. Zato so težnje komunistov, po sedanjem plenumu CK ZK Slovenije mora bolj usmerjene na neposredne probleme, s katerimi se srečujemo. Le v odkriti in tovariški razpravi lahko izluščimo tisto najboljšo — ne le v besedah, marveč tudi pri odločitvah — kar je bilo že pred desetletji značilno za komuniste.

Naj bo teh nekaj besed sprejetih dobronamerno. Prepričan sem, da tudi bodo! Saj peščica tistih, ki imajo socializem le za transparent, ne more ogroziti naše jasno začrtane poti.

IZTOK AUSEC

RAZPRAVA O BORCIH na seji republiškega zbora skupščine SR Slovenije

Na nedavni seji republiškega zbora skupščine SR Slovenije je bila na dnevnem redu tudi točka: poročila odborov republiške skupščine o vlogah ZZB NOV. Med temi so bile: zahtevek za ureditev zdravstvenega varstva vojaških vojni invalidov, nosilcev spomenice 1941 in narodnih herojev; predlogi ZB Ljubljana-Tabor; protestna resolucija proti ukinitvi pridobljenih pravic vojaških vojni invalidov v zdravstvenem varstvu; resolucija o vprašanju borcev NOV na Primorskem; resolucija ZB Ljubljana-Stadion in protestna resolucija ZB Ljubljana-Tabor

Predsednik odbora za zdravstvo in socialno politiko republiškega zbora Jože Beniger je v svojem uvodnem govoru k tej točki kot prvo omenil vlogo ZZB Slovenije s protestom proti zmanjševanju pravic do brezplačnega zdravstvenega varstva vojaškim vojni invalidom, narodnim herojem in spomeničarjem. Dejaj je, da je iz poslanih protestov mogoče ugotoviti, da

se organizacije borcev v svojih protestih enotno zavzemajo za neokrnjene pravice invalidov, spomeničarjev in narodnih herojev.

Nadalje je naglasil, da pristojni zvezni organi temeljito proučujejo vprašanje prispevka vojaških vojni invalidov za nekatere zdravstvene storitve. Znano je, da je že osvojeno načelo, da ohranimo brezplačno

zdravstveno varstvo za vojaške vojne invalide, spomeničarje in narodne heroje. To bo urejeno z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških vojni invalidih, ki bo bržčas sprejet že v tej mandatni dobi.

Nekoliko podrobneje je dr. Beniger govoril o družbeni skrbi za borce v naši republiki, k

• Nadaljevanje na 3. str.

• Stroški večji od najemnine

V občinah Ilirija in Sokolac (BH) so za 1100 stanovanj družbene lastnine ustanovili 101 delovne enote za upravljanje stanovanjskih zgradb. Te enote stanujejo več kot pa dobijo od celotne najemnine.

Borba — 20. III. 1967

• Premalo žensk med zaposlenimi

Vzmemirjenje na Jesenicah ni brez osnov. Občina, ki jo uvrščajo med industrijsko razvite, ima med 13 tisoč delavci samo 27 odstotkov žensk. Slovensko povprečje je skoraj dvakrat večje, saj ženske sasedajo zdaj že okoli 46 odstotkov vseh delovnih mest. Zaposlenost žensk v nekaterih drugih državah pa je še večja. Na primer v Vzhodni Nemčiji, deželi ženskih tekočih trakov, je od vseh zaposlenih kar 70 odstotkov žensk, v Sovjetski zvezi pa 47 odstotkov. Tudi zaposlenost žensk v razvitih zahodnih industrijskih državah je visoka. V Zahodni Nemčiji je na vseh delovnih mestih v državi 36,2 odstotka žensk.

Delavska enotnost — 25. III. 1967

Predlogi za spremembo ustave SRS. — Na svoji prvi seji je komisija za preučitev predloga o spremembi republiške ustave ugotovila, da bi v ustavi SRS glede na spremembe zvezne ustave kazalo spremeniti več stvari: člene, ki govorijo o volitvah članov republiške delegacije za zvezni zbor; del, ki obravnava, kdo daje predloge za izvolitev ali razrešitev republiških sekretarjev, republiškega javnega tožila in drugih funkcionarjev in drugo.

Posvetovanje sekretarjev občinskih komitejev ZKS. — Posamezni sekretarji občinskih komitejev ZKS so na svojem posvetovanju poudarili, da so se komunisti ponekod premalo angažirali zlasti pri evidentiranju možnih kandidatov. Drugod spet ugotavljajo, da mnogi komunisti tudi še sedaj niso dovolj aktivni in da bo treba zaostriiti odnos do takih članov. Dejali so tudi, da je bilo politično delo razgibano predvsem na ravni občinskih vodstev, premalo pa na terenu.

IV. seja zvezne konference SZDLJ. — Položaj novih držav se slabša, tako gospodarsko kot politično, pa tudi s stališča varnosti, je na seji zvezne konference SZDLJ ugotovil Josip Djerdja. Na seji pa so govorili tudi o družbeno-političnih aspektih razvoja pravosodja v sistemu samoupravljanja. Eden izmed razpravljavcev je dejal, da so se sodišča z namenom, da bi prihranila sredstva, napačno usmerila na tiste porotnike, katerim

Dogodki tedna

ni bilo treba plačati nadomestila za izgubljeni zaslužek: upokojence in hišne gospodinjce.

Pogovor predsednika Tita s kmetovalci. — Predsednik republike Josip Broz Tito se je pogovarjal z voditelji več velikih jugoslovanskih kmetijsko-industrijskih kombinatov, z znanstvenimi delavci v kmetijstvu in pridelovalci. Strokovnjaki so govorili o dosežkih v kmetijski proizvodnji ter o neposrednih nalogah in težavah, s katerimi se srečujejo delovne organizacije in pridelovalci na tem področju.

Vojaška delegacija NDR v Jugoslaviji. — Člane vojaške delegacije Nemške demokratične republike je sprejel tudi predsednik republike Josip Broz Tito. Sprejema so se udeležili tudi general Ivan Gošnjak in drugi vojaški voditelji. Delegacija iz Vzhodne Nemčije pod vodstvom ministra za nacionalno obrambo generala Hoffmanna je obiskala tudi več drugih krajev Jugoslavije, med njimi tudi Ljubljano, Kranj in Bled.

Umrl je maršal Malinovski. — V 69. letu starosti je v Moskvi umrl sovjetski obrambni minister maršal Rodion Malinovski. Že več mesecev je bil hudo bolan za rakom v grlu. Po vojni je bil poveljnik sovjetskih sil na Daljnem vzhodu. Za člana CK KP SZ je bil izvoljen septembra 1956. Istega leta je zapustil Daljni vzhod in postal vrhovni poveljnik kopenskih sil ZSSR. Obrambni minister je postal oktobra 1957, ko je zamenjal maršala Žukova.

Zasedanje medparlamentarne unije. — Predstavniki parlamentov šestdesetih držav so na svojem pomladanskem zasedanju na španskem otoku Majorca največ pozornosti posvetili vietnamskemu vprašanju. Šest socialističnih držav je predložilo osnutek resolucije, ki zahteva obsodbo ameriške politike v Vietnamu. Ameriška delegacija se je pritožila, da pomeni osnutek resolucije vmešavanje v notranje ameriške zadeve. Vprašanje bo rešil posebni odbor.

Humphrey v Rimu: zaradi neširjenja A-orožja. — Tri dni se je podpredsednik ZDA Humphrey mudil na uradnem obisku v Rimu. Z Morom, Saragatom in Fanfaniem se je pogovarjal o neširjenju jedrskega orožja, vojni v Vietnamu in trgovinskih pogajanjih v okviru Kennedyjeve runde. Humphreyeva turneja v Italiji ni uspela; zamen je skušala izgladiti nasprotja med zahodnoevropskimi zavezniki, predvsem Italijo in Ameriko, ki jih povzroča vietnamska vojna in ameriški tehnološki neokolonializem.

Grška vlada odstopila. — Grška vlada premiera Paraskevo-pulosa je odstopila. To je bila že 41. grška povojna vlada. Šef unije centra Papandreu je izjavil, da je edina rešitev in izhod iz politične krize sestava uradniške vlade in razpis parlamentarnih volitev. Nova vlada naj bi končala sporno debato o novem volilnem zakonu in pomilostila vse politične zapornike.

Torrey Canyon ne pušča več nafte. — Pravijo, da je pomorska nesreča tankerja Torrey Canyon povzročila bitko za južnoangleške obale, kakor so se nanjo pripravljali pred 27 leti, ko je padla Francija. 90 tisoč ton nafte iz naslednjega tankerja je namreč hudo ogrozilo angleške obale, pa tudi francoske. Katastrofo tankerja, ki je prerasla v britansko nacionalno katastrofo zaradi hudega udarca turizmu, so ublažili tako, da so razbitine tankerja bombardirali.

Prva francoska jedrska podmornica. — V Cherbourgu so splavili prvo francosko atomsko podmornico Redoutable, ki sodi v francoski program o atomski udarni sili. Podmornica je oborožena s 16 raketami, ki jih je mogoče izstreliti 3 tisoč kilometrov daleč. Opozicijski tisk je ob splavitvi podmornice ponovno obsodil atomsko oboroževalno tekmo in navedel podatke o vsotah, ki jih žre francoski vojaški proračun.

Moskva očita Kitajcem sodelovanje z ZDA. — Literaturna gazeta je obožila kitajsko vodstvo, da je padlo vietnamskemu ljudstvu v hrbet, ker je boj proti imperializmu zamenjalo z bojem proti SZ in drugim socialističnim državam. Časopis piše, da se je kitajsko vodstvo odločilo za sporazumevanje z ZDA in navaja pri tem več zelo verjetnih argumentov. Člankar se tudi čudi, da so ZDA odstopile Kitajski enega svojih najboljših atomskih strokovnjakov.

Chicago bo središče boja za enakopravnost črncev. — Znani borec za črnske pravice dr. Martin Luther King napoveduje, da bo Chicago postal središče črnskega gibanja za enakopravnost. Napovedal je tudi skorajšnje akcije v Chicagu in v nekaterih drugih mestih, kjer niso ukinili ničesar, da bi odpravili razloke med črnci in belci. To velja predvsem za tako imenovane stanovanjske predpise, po katerih črncem ni dovoljeno naseljevati se v »belih« četrtih.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

S posvetovanja v Domžalah

V nedeljo, 19. marca, je bil v Domžalah posvet članov ZZZB. Prisostvovali so mu tudi dva poslanci, trije kandidati in predstavniki družbeno-političnih organizacij.

Predsednik občinskega odbora ZZZB tovarš Alfons Avbelj-Savo je podal smernice za delo posvetovanja. Predvsem naj bi bil posvet zajel delovanje članov ZZZB v zvezi z bližnjimi volitvami.

V razpravi so veliko govorili o novem zakonu o zdravstvenem zavarovanju, posebno glede varstva udeležencev NOV in še posebno invalidov. Nazadnje so ugotovili, da bo novi zakon najbrž marsikaj popravil.

Leta 1963 je občinska skupščina sprejela odlok o priznavanju invalidov. Od takrat pa se je stanje spremenilo zaradi naraščanja življenjskih stroškov, zato bo treba izdati nov odlok in zlasti spremeniti merila za priznavanje, ki so postala predvsem socialna pomoč. Prizadeti so starejši ljudje, bivši borci, ki zaradi

zemlje ne morejo dobiti priznanih delovnih mest na več mo-rejo.

Družinskih invalidov je v občini 428. Za tiste, ki nimajo drugih sredstev za preživljanje, bi bilo najbolje zvišati merila in jim, če gre za očeta in mater, priznati minimalni invalidski dodatek v višini vsaj 35.000 dinarjev. Do zdaj je ta dodatek znašal 21.000 starih dinarjev. Predvsem pa so navzoči poudarili, da ugodnosti za bive borce in invalide niso nobeni privilegiji.

Nadalje so govorili tudi o neenakosti pokojnin zaradi upadajočih realne vrednosti dinarja ter predlagali ustrezne ukrepe, da bi se stanje popravilo.

Na splošno pa so bili mnogi mnenja, da je zadeva okoli bivših borcev precej kočljiva. Kakšno mesto jim pripada v

družbi, če upoštevamo, da so prav oni postavili temelje naši družbi in obnovili porušeno domovino? Republika in zveza bi morali do varstva borcev sprejeti neke obveznosti, ki so do zdaj bile v pristojnosti socialnega zavarovanja. Po drugi strani pa borci odklanjajo miloščino, saj niso sami krivi, če zaradi slabega zdravja ne morejo ustvarjati delati.

Rešitve tega vprašanja tudi ne moremo prenesti na mlajše, ker nas bodo ti nekoč vprašali, zakaj ga nismo znali sami urediti.

V nadaljevanju razprave so nekateri poudarili, da se morda ZZZB malo preveč zapira sama vase in se vse preveč ukvarja samo s socialnim vprašanjem svojih članov. Potrebni so tudi boljši stiki med poslanci in občani.

PRED VOLITVAMI:

Socialistična zveza je politično življenje družbe

Na posvetovanju sekretarjev občinskih komitejev ZK Slovenije 11. marca je govorila tudi Vida Tomšič, ki je v razpravi med drugim poudarila, da morajo komunisti pokazati voljo, da gre pri tem, ko poudarjamo vlogo skupščinskega sistema kot reprezentanta celotnega človeka, zares. Skupščine so prenehale biti nosilke statistične pravice razpolaganja z narodnim dohodkom, ker smo tega vrnilo tistim, ki ga ustvarjajo. Občinske skupščine postajajo vse bolj organizatorke skupnih dogovorov. S tem dobiva komunizma svojo resnično vsebino kot asociacija svobodnih prizvajalcev in ne več kot gospodar nad skladi.

Komunisti ne morejo deliti na »dve Zvezi komunistov«. Ne more biti tako, da bodo eni odgovorni za uresničevanje gospodarske reforme, drugi bodo pa samo kritizirali. Noben ukrep ni nedotakljiv, ni tako svet, da ne bi magel biti boljši. Vendar se morajo komunisti angažirati kot odgovorni kritiki. Znotraj samoupravnega mehanizma morajo tisto, kar je slabo, ne le kritizirati, temveč tudi popravljati.

Med komunisti — je rekla tovarišica Tomšič — ne sme biti sektorske delitve: na tiste, ki so odgovorni samo za Socialistično zvezo, in druge, ki odgovarjajo samo za Zvezo komunistov. Socialistična zveza je politično življenje družbe in predvsem sredi tega življenja morajo delovati komunisti s tem, da se organizirajo za konkretno akcijo in da se dogovarjajo o svojem ravnanju.

Delo 1. IV. 1967

Po konferencah krajevnih organizacij

Zadnje redne letne skupščine združenj Zveze borcev NOV na področju Trboveljske občine so bile dobro obiskane, saj se jih je udeležilo nad dve tretjine članov, razgibane pa so bile tudi razprave. Člani so največ govorili o problemih, ki jih tajejo; tako so bila največkrat obravnavana vprašanja v zvezi s pokojniškim in invalidskim zavarovanjem, zaposlovanjem bivših borcev in njihovih otrok, zdravljenjem, stanovanjskimi problemi, priznavanjem itd.; obravnavane pa so bile tudi priprave na bližnje skupščinske volitve in v tej zvezi naloge članov in organizacij Zveze združenj borcev NOV, pri čemer je bilo še posebej poudarjeno, da je naloga bivših borcev, da aktivno sodelujejo na zborih volivcev ozir. sploh v pripravah na spomladanske skupščinske volitve ter tudi sicer v delu drugih družbeno političnih organizacij in samoupravnih institucij.

Ob tem pa so na zadnjih letnih konferencah ZZZB NOV v Trbovljah navedli tudi uspehe, ki so jih dosegli v zadnjem času pri reševanju problematike bivših borcev, saj je bilo poslano lape večje število članov na preventivno zdravljenje, nad 15 milijonov starih din je bilo razdeljenih v obliki občasnih in stalnih priznanih, posebnih skrb pa so bili deležni otroci padlih oziroma umrlih borcev

ter žrtve fašističnega nasilja.

Predmet številnih razprav je bil tudi spomenik revolucije v središču mesta; ker se je začelo z zaizidavo Trga revolucije, je treba spomenik prestaviti. Že pred časom so izbrali novo lokacijo za spomenik revolucije, pri čemer je bilo izoblikovano mnenje, da naj bi stal na prostoru med blagovnico in pošto. soglasje za to novo lokacijo pa je dala tudi že republiška komisija za varstvo spomenikov. Zato bi bila naloga investitorja del na Trgu revolucije, da čimprej poskrbi za prestavitev spomenika, do prestavitve pa zago-

toviti red okoli spomenika, saj je zdaj okolica močno zanemarljena.

Predsedstvo občinskega odbora ZZZB NOV Trbovlje je na zadnji seji, potem ko je razpravljalo o letnih konferencah krajevnih združenj, sklenilo, da bo skušalo v sodelovanju z ostalimi družbeno političnimi organizacijami, občinsko skupščino in delovnimi organizacijami čimprej rešiti probleme, na katere so opozorili na zadnjih konferencah ZZZB NOV in ki bi jih bilo mogoče rešiti.

-M-

VESTNIK

v 30.000 izvodih!

Členjene koristnike gospodarsko-propagandnih storitev obveščamo, da bo 12. aprila letos izšel Vestnik, tednik vzhodne Slovenije, skupno na 30 straneh in v skupni izdaji s Celjskim tednikom v nakladi nad 30.000 izvodov. V tej nakladi in obsegu bo Vestnik izhajal v bodoče vsak teden. Ponuja se ugodna prilika za objavo reklam in oglasov v Vestniku — s posebnim poudarkom na potencialne bralce tega lista — kmetovalce in na močno uveljavljen maloprodajni promet s sosednjo Avstrijo in Madžarsko. Kupna moč prebivalstva s konvertibilnimi valutami. Zato: oglas v Vestniku — zanesljiv poslovni uspeh!

Priporoča se
Gospodarsko-propagandna služba
V E S T N I K A
MURSKA SOBOTA
Kidričeva 4 — Telefon 21-064

Bratstvo in enotnost smo skovali s krvjo...!

Deklaracija o nazivu in položaju hrvaškega knjižnega jezika, ki jo je podpisalo 18 hrvaških kulturnih in znanstvenih ustanov, je zbudila v hrvaški in jugoslovanski javnosti val ogorčenja. Tudi naše uredništvo je prejelo več pism, v katerih bralci — tudi raznih narodnosti — odločno in skorajda s tudom obsojajo skupino iz Hrvatske, ki v obliki politične diverzije in ne lingvističnih težav ruši s krvjo priborjeno bratstvo in enotnost med jugoslovanskimi narodi. Priobčujemo odlomke iz pism dveh naših bralcev.

Sekula Džinkić, Skofja Loka:

»Dovolite mi, da tudi jaz povem svoje mnenje o deklaraciji o nazivu in položaju hrvaškega knjižnega jezika. Tako jaz kot tudi vsi moji prijatelji in znanci smo ogorčeni nad delovanjem skupine hrvaških književnikov in nekih znanstvenih ustanov ter skupine podpirnikov. Predloga za razmišljanje iz Srbije. Zveza komunistov in delovni ljudje širom po domovini obsojajo njihov napad, naperjen na bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. Vprašujem: kdo ima danes v naši družbeni skupnosti pravico razbijati in ukinovati velike pridobitve NOB in revolucije? Mar so ljudje pozabili na bratomorilno vojno in med-

sebojno obračunavanje? Mar so pozabili na geslo bratstva in enotnosti, ki je bilo in je zapisano v duši vsakega borca za svobodo? Zato danes ne smemo dopustiti, da pišejo nekakšne deklaracije v imenu nekoga in za nekoga. Vsi se moramo zavdati, da jugoslovanski narodi ne bodo nikdar več nikomur pustili, da bi se igral z njihovo usodo. Bratstvo in enotnost varuje ustava SFRJ Jugoslavije. Tistemu, ki prekrši ustavne pravice jugoslovanskih narodov, bo sodilo ljudstvo kot razbijaču s krvjo najboljših sinov priborjenih idealov.

Jugoslovanski narodi bodo tudi gospodarsko reformo mogli uresničiti le kot enotno ljudstvo. Naš delovni človek je zavil rokave, z željo, da skupaj in z vsemi ljudmi, ki žive v Jugoslaviji, izvede ter uresniči načela gospodarske reforme. Zveza komunistov in vsi delovni ljudje smo dolžni ohraniti bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov, še posebno zato, ker so med nami ljudje, ki jim je enotnost v napoto. Zato predlagam, da pokličemo na odgovornost tiste, ki so deklaracijo podpisali in tiste, ki stoje v senci za podpisniki.

Jože Znidaršič-Krojačič, Ilirska Bistrica:

»12. marca 1944 je v Stari Sušici pri Pivki na Primorskem

padlo 18 borcev 1. bataljona istrskega odreda, med njimi tudi Hercegovka Ljubica Mičunović, sekretarka SKOJ, bataljona Spominske svečanosti ob odkritju grobnice in spomenika junakom se je udeležila tudi mati pokojne Ljubice. Sela takrat je mati Ljubice izvedela, kje je njena hči padla. Povedala je, čeprav ji je bolečina trgala srce, da je ponosna na svojo hčer ter na to, da so ostanki njene hčerke shranjeni v skupni grobnici borcev. Ravna te dni pa sem prejel pismo, v katerem tovarišica Mičunovićeva sporoča, da bo tudi letos na dan borca obiskala grobnico in Ilirski Bistrici.

Nesrečna usoda družine Mičunović, ki je izgubila hčerko Ljubico, me je spodbudila, da sem napisal to pismo. Zato me razumete, da sta me deklaracija o nazivu in položaju hrvaškega knjižnega jezika iz Zagreba in »Predlog za razmišljanje« iz Beograda tako prizadela. Pred očmi imam grobnico v Ilirski Bistrici in spomenik nad njo kot simbol bratstva in enotnosti naših narodov, skovanega s krvjo. Ne smemo dopustiti, da nam skupina neodgovornih ljudi pljuje na najslabše, sad NOB in revolucije: enotnost in enakopravnost med narodi.

Poizvedujemo

Prosim tovariše, ki so bili skupaj z menoj v ujetništvu v Afriki — Oran, Alžir, lager št. 131, da se javijo na moj naslov. Spominjam se tovarišev: Rihartja, Mirka Zajca in tovariša Raka. Bili smo skupaj v avgustu 1944. leta.

Sih Moze-Pontini,
Staro selo 10,
p. Kobari

19. novembra 1949 me je v Trbovljah aretirai gestapo; šel sem skozi več raznih zaporov in končno so me odpeljali v koncentracijsko taborišče Dachau. Po okrog 3 tednih so me s skupino zapornikov prepeljali v taborišče Leimerie ob češki meji, kjer sem bil do osvoboditve. Sedaj uveljavljam pravico do posebne delovne dobe, pa nimam pric iz taborišča Leimerie. Zato prosim preživele zapornike — Slovence, ki se me spominjajo, da mi pošljejo svoje naslove. Danjel, Bogo in drugi, javite se!

Ivan Sešter
Briše 14, p. Izlake

23. junija 1942 so nas partizani rešili iz vlaka na poti v italijansko internacijo. To je bilo pri Verdu, od koder je mnogo Ljubljancev odšlo v partizane.

Zelim, da bi se borci in vsi ostali, ki so nas partizani takrat rešili, sestali in obujali spomine. Pišite mi!

Rajko Mirtič
Celje, Vrtnčeva 25a

Pojem elegance so kravate
terital
TOVARNE Svilarit
KAMNIK

JASNE IN BODRILNE BESEDE

V zadnjem času je tovariš Tito večkrat govoril o zadevah borcev. O njih beremo tudi v resoluciji VII. seje CK ZKS. Tovariš Kardelj je na tej seji govoril o borcih in odnosih do naše borbene preteklosti.

Iz vseh teh dokumentov in izjav lahko napravimo nekaj splošnih povzetkov in se o nekaterih rečeh pomenimo bolj konkretno.

Po mnogih skupščinah smo ugotovili, da še vedno nismo izpolnili dolga do nosilcev zgodovine naše revolucije in delavske gibanja. Največkrat je bila krivda v majhnih gmohtnih sredstvih, ki jih je družba dajala v ta namen, velikokrat pa tudi v pomanjkanju sposobnih ljudi, ki bi se s potrebno zavestjo lotili tega dela. Zgodovinska dognanja je treba na razumljiv in sodoben način posredovati mladim, saj bi se drugače vse skupaj spremenilo v muzejski predmet. O teh vprašanjih govori tudi resolucija VII. plenuma.

V zadnjih mesecih smo doživeli nekaj poskusov posameznikov, da bi nekatere ugodnosti, ki jih uživajo bivši borci, zlasti pri upokojevanju, prikazali kot nekakšno predpravo ali — kakor temu pravimo s tujo besedo — privilegije. Velikokrat za vsem tem tiči naš stari sovražnik, ki se je v povojnih letih samo potuhnil, ni pa še dokončno uničen. Podobne ocene so doživeli tudi poskusi, da bi zaradi nekakega varčevanja omejili še tako skromno varstvo borcev.

Naša družba se razvija skladno, tako kot vsaka druga, in zato v njej ne more biti presledkov in praznin. Zato so tudi

zelo dragocene bogate izkušnje pokolenja revolucionarjev, ki so izvajali svobodo in spremembo družbenega reda. O zahtevi, ki se je ponekod pojavljala, češ stari borci naj se že vendar enkrat nehajo vrtati v vsako reč, ne moremo trditi, da je napredna in koristna.

Zlasti tovariš Tito pa je nakazal tudi več slabosti v odnosu do borcev. Govoril je o mladih upokojevcih, ki so zaradi tega nekako izključeni od dogajanja in ne morejo delovati, čeprav bi se radi in bi tudi zmogli. To bo treba popraviti. Prav tako se bomo vsi morali truditi, da udeleženci revolucije ne bodo mi-

slili, da so zdaj zavrženi. Tudi pokojnina, čeprav je morda celo velika, ni vse. Ljudje želijo in morajo sodelovati v življenju, če le hočejo in morejo. Na to nismo dovolj mislili. Delitev na stare in mlade naj ne bi pomenila, da stari ne morejo več delati, saj veliko lahko pomagajo s svojimi bogatimi izkušnjami, čeprav je potrebno v prid napredku pomlajevati vse naše ustanove ter dvigati mlade na vodilna mesta.

Odločne in jasne besede tovariša Tita in drugih naših najvišjih predstavnikov ne dopuščajo nobenega dvoma več, kaj je prav in kaj ni.

Seveda pa besede naših predstavnikov, čeprav imajo velik pomen, same po sebi še ne pomenijo, da bo po njih kar samo po sebi vse boljše in da bodo kar hitro urejena vsa nerešena vprašanja. Če ne bodo pomagali pri uresničitvi teh sklepov prav vsi, ne samo člani ZZB in njena vodstva, ampak tudi drugi, predvsem samoupravni organi po podjetjih in občinah, pa tudi mladina, se bodo stvari urejale prepočasno.

Zadnji sklepi, posebno pa Titove besede, pomenijo odločno potrditev hotenja in stremeljenja ogromne večine članov ZZB.

MP

Takih sestankov si še želimo

Dne 23. III. 1967 je bil sestanek članov ZZB z območja bežigradske občine v prostorih krajevne skupnosti »Boris Kidrič«.

Sestanka so se udeležili številni člani ZZB iz vseh združenj, predstavnik SZDL, sekretar občinskega komiteja tovariš Železnik in predstavnik izvršnega sveta tovarišica Majda Gaspari.

Po uvodnih besedah člana delovnega predsedstva tovariša Komana je kot prva udeležena naša organizacija in bivši borci sploh. Seznanila je udeležence sestanka z nalogo komisije za vprašanja borcev pri IS in z njenimi dosedanjimi prizadevanji za reševanje vseh vprašanj, ki so bistvenega pomena za borce. Podrobno je razložila novo predvideno ureditev invalidske zakonodaje, ureditev zdravstvenega varstva kmetov-borcev, sistem priznavalnosti za nosilce partizanske

spomenice in druge borce ter vprašanje sredstev za stanovanja. Omenila je tudi problem priznavanja posebne dobe in potekanja revizije zadevnih odločb, ki jih je okoli 40.000. Generalna revizija sploh ni smiselna, potrebna bi pa bila permanentna revizija v vsakem dvomljivem primeru. Dotaknila se je tudi vprašanja predčasnih upokojevanj borcev v delovnih organizacijah, ki si nekatere lastijo pravico, da upokojuje borca, če ima beneficirano dobo, tem glede na to, ali se strinja s tem. Poudarila je, da je to predvsem pravica borca in izključno njegova stvar, če se želi predčasno upokojiti. Na koncu je omenila, da komisija čaka veliko problemov, ki pa se lahko po svoji naravi vendarle izvršijo v nekaj najpomembnejših skupin, in sicer: problem invalidov, stanovanj, priznavalnosti, zaposlovanja in posebne dobe.

Po razpravi tovarišice Gasparijeve so posamezni člani posredovali različne predloge, ugotovitve in številne primere slabo ali sploh nikakor rešenih problemov posameznih borcev. Posebej so se dotaknili vprašanja revalorizacije pokojnin in participacije v zdravstvenem varstvu. Obsojili so tudi večkratno tendencioznost sestavkov v našem časopisu, posebej še v Ljubljanskem dnevniku. Tudi o delu z mladino in v zvezi s tem o negotovanju in obujanju tradicij NOB je bilo slišati več zanimivih predlogov. Razprava je bila zelo živahna in zanimiva in se je udeležilo okoli 15 navzočih.

Po razpravi je tovarišica Gasparijeva odgovorila na nekatere vprašanja in pripomnila, da bo o vseh stališčih, upravičenih kritikah in problemih seznanila zainteresirane organe.

Sestanek je zaključil tovariš Koman, ki je prisotnim predložil sklepe, ki so se izoblikovali med razpravo, in zaprosil tova-

rišico Gasparijevo, da z njimi seznanijo vse tiste, ki lahko rešijo posamezne probleme v mejah svoje pristojnosti.

Zaželeno bi bilo tudi v bodoče prirediti še več takih sestankov, kjer bi borci obravnavali vprašanja, ki jih zanimajo in ki največkrat posegajo v njihovo življenjsko raven in zakonite pravice.

Igor Kostjukovskij

Spomnili so se žrtve fašizma

Kljub temu, da je poteklo že 22 let od krvavih dogodkov, ko so fašisti le nekaj tednov pred osvoboditvijo naše domovine postrelili v pravkar prebujajočo se pomladi, 23. marca, v Gaju pri Polškavi kar 30 talcev, so se ob obletnici tega dogodka vaščani in družbeno-politične organizacije zbrali zadnjo nedeljo v gozdiču, kjer danes stoji tem žrtvam lep spomenik. Tam so priredili žalno svečanost in tako obudili spomine na tiste dni pred 22 leti, ko je okupator kljub temu, da so mu že bili šteti dnevi, besnel nad nedolžnimi ljudmi in jih moril, misleč, da bo tako še dalje vladal svetu.

Žrtve je okupator kot talce izbral med zaporniki, ki so jih imeli zaprte v mariborskih zaporih, ter jih po hitrem vojaškem sodišču obsodil na smrt z ustrelitvijo.

Prav gotovo je bila ta morija ena zadnjih na Stajerskem, kjer so Nemci v zadnjih izdihljajih streljali talce. Omeniti velja, da so Nemci le dober mesec pred tem izvršili še krutejši zločin na Frankolovem, kjer so 12. februarja 1945. leta obsodili na javlano ob glavni cesti Maribor — Celje kar sto talcev, ki so jih pripeljal iz zloglasnega celjskega »Starega piskra«.

Prav in lepo je, da se bomo teh krajev in ljudi, ki so v zadnji vojni izkpravili za našo svobodo, vedno in povsod spominjali, predvsem pa si želimo, da se ta grozodejstva ne bi nikdar več v zgodovini človeštva ponovila. Svet naj drugače, na miroljuben način rešuje svoje nesporazume.

F. HOVNİK

Še nekaj besed o prostovoljcih-borcih za severno mejo

Tovariš Kotnik je v 6. številki našega lista začel vprašanje v zvezi s prostovoljci, borci za severno mejo v letih 1918—1919. Smatra, da vsi borci iz te dobe niso upravičeni do članstva v novi organizaciji, Zvezi prostovoljcev, borcev za severno mejo.

Nekdaj smo bili mnenja, da se za prostovoljce lahko štejejo le tisti, ki so se do 15. februarja 1919 prostovoljno javili v vojaške oddelke na Koroškem, ker so kasneje prihajali v te enote že mobiliziranci.

Ze kmalu po zlomu avstro-ogrske monarhije so se javljali prostovoljci za obrambo ogroženih meja novo ustanovljene Jugoslavije. Vračali so se z raznih bojišč in takoj spet vzeli orožje v roke. Brez dvoma je njihova zasluga, da smo obdržali Maribor in druge kraje, ki bi sicer pripadli sosedni državi. Toda tudi kasnejši mobiliziranci ne bi smeli podcenjevati, saj so mnogi v kasnejših bojih veliko naredili.

Zdi se mi, da ima tovariš Kotnik popolnoma prav, ko pravi, da je že skrajni čas, da jim damo nekakšno priznanje. Vprašanje pa je, v kakšni obliki. Spomenice so res že dobili in največkrat je to tudi vse.

Mislím, da ti ljudje ne morejo pričakovati kakšnega gmotnega priznanja, saj se je večina slovenskih občin izrekla proti temu. To pomeni, da občine niso pripravljene prispevati gmotna sredstva v republiški sklad, od koder bi jemali sredstva za priznavalnino tem borcem. Tako borcem-prostovoljcem ostane nazadnje samo še moralno zadovoljenje, da so s svojim dejanjem idealizma mnogo prispevali k ureditvi naših severnih meja v odločilnih trenutkih.

Včasih se mi dozdeva, da naše mlajše pokolenje vse pre malo pozna takratno politično in vojaško stanje in zato nekako podcenjuje borbo za severno mejo. Res je, da je od tistih časov preteklo že 48 let in da se le redki zanimajo za to, kaj se je takrat dogajalo.

Krivda, da ljudje pozabljajo na boje za severno mejo, in da jih mnogi omalovažujejo, pa je tudi na nas samih. Le malo je bilo o teh dogodkih zapisanega, čeprav bi bila lahko kronika precej bogata. Morda bo to vrzel zapolnil tovariš Ude, ko bo izšla njegova knjiga. Tudi v listu »TV 15« je bilo objavljeno nekaj prispevkov, kar pa je vse premalo.

Iz okrožnice republiškega odbora Zveze prostovoljcev, borcev za severno mejo, ki so jo jeseni lanskega leta poslali vsem 62 občinskim skupščinam v Sloveniji, je dovolj lahko razumeti

vlogo borcev za severno mejo. Okrožnica tudi nazorno prikazuje, kako bi lahko potekala ta meja, če ne bi naši ljudje zavrl tujega pohlepa po naši zemlji. Nočem zanikati, da ni bilo tudi hudih napak, zaradi katerih smo izgubili mnogo ugleda in imeli tudi žrtve. Toda take reči so skorajda nujne pri vseh takih gibanjih.

Srečko Sorli

RAZPRAVA O BORCIH na seji republiškega zbora skupščine SR Slovenije

• Nadaljevanje s 1. str.

je urejena z zakonskimi predpisi. Zvezna zakonodaja s temeljnim zakonom o pokojninskem zavarovanju, zakonom o dodatku za zaposlene borce, dalje invalidska zakonodaja, vse to ureja probleme borcev NOV na območju federacije. V naši republiki pa smo razširili to skrb za borce z republiško zakonodajo, v občinah pa urejajo te zadeve s svojimi odloki.

Ko je navedel ugodnosti borcev pri upokojevanju, se je dotaknil tudi vsebine invalidske zakonodaje in rekel, da je ta del varstva borcev pravno najbolj urejen. Kljub temu pa mnogi sodijo, da osebni dohodki invalidov, posebno najtežjih, preveč zaostajajo za življenjskimi stroški. Zato osnutek zakona predvideva za to kategorijo invalidov zvišanje dodatka za nego in pomoč. Opisal je tudi nedavno zvišanje invalidnin in rekel: V invalidski zakonodaji je še vedno najbolj pereče vprašanje družinskih invalidnin, ki se niso prav nič povečale od leta 1946 in znašajo še danes 1200 starih dinarjev. Družinska invalidnina je res prenizka, vendar je treba vedeti — kar pa na terenu običajno ne vedo — da je priznana družinska invalidnina osnova, torej legitimacija za doseganje pravic do invalidskega dodatka in do zdravstvenega varstva. Zato je ne smemo jemati izključno kot obliko denarne pomoči, temveč predvsem kot

sredstvo za doseg omenjenih pravic.

V zvezi z dodatkom za zaposlene borce je dr. Beniger navedel, da je znašala lani zvezna osnova za ta dodatek 55.000 starih dinarjev, republiška pa 78.000 starih dinarjev. V Sloveniji je sedaj 2610 udeležencev tega dodatka. Med upokojevcem pa je 16.815 udeležencev NOV, ki so jim pri zadnji prevedbi določili pokojnino na podlagi dodatka za borce. Meni pa, da je število upokojenih borcev, zlasti mladih, preveliko, kar je verjetno posledica premajhne skrbi za pravilno zaposlitev in prekvallifikacijo borcev. Število prošelj izredno upokojevanje borcev je bilo zelo veliko, in to 689 v letu 1965 in 717 v letu 1966. Čeprav republiška komisija nerada privoli v takšno upokojevanje, posebno če gre za borce izvedo 45 let starosti, je v letu 1965 dala privolitve v 570, a v letu 1966 v 469 primerih.

Zadržal se je tudi ob izvajanju zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetov-borcev. Za 8274 upravičencev po tem zakonu in za 19.243 njihovih družinskih članov je bilo leta 1965 iz republiškega proračuna za razliko med zdravstvenim varstvom kmetov-borcev izplačano skupno 72.983.000 S dinarjev.

Dotaknil se je tudi stanovanjskega problema borcev NOV in v tej zvezi omenil tudi 4% stanovanjski prispevek upokojenec, ki pa ne pripomore k omi-

litvi problema, ker je določen samo za popravila stanovanj in ne za nove gradnje in ker se s temi sredstvi zdaj pokrivajo v glavnem primanjkljaji v pokojninskem skladu.

Tovariš Beniger je zaključil s tole ugotovitvijo:

Samo z materialno skrbjo za borce, če jim istočasno ne omogočimo vključitve v vsestransko družbeno-politično dogajanje, povzročamo pri posameznih borcih občutek, da so izločeni iz procesa nadaljnje graditve socialistične družbe na temeljih izbojovane revolucije, katere nosilci so bili prav oni. Zato moramo obsoditi vse nepravilne primere izločanja borcev iz aktivnega gospodarskega in političnega življenja. Borci, aktivno vključeni v družbeno življenje, bi laže razumeli težave pri urejanju njihove problematike, ker bi jo lahko primerjali s celotno problematiko in težavami naše družbe. S pravilno politiko do borcev — tu ne mislim nikakršnega privilegiranja ali oblastnega monopola — in z aktivizacijo njihovih moralno-političnih kvalitiet bomo dosegli prav prek njih trdnjše vez med starejšo in mlajšo generacijo, v enotni fronti in v akciji pri urejanju prihodnjih nalog, ki nas čakajo ob izvajanju družbene in gospodarske reforme ter ob splošnem družbeno-političnem napredku naše dežele in države.

V. M.

Jelenov žleb

POHOD IN OPERACIJE VSEH STIRIH SLOVENSkih BRIGAD JE VODIL NARODNI HEROJ MILOVAN SARANOVIČ, KOMANDANT I. OPERATIVNE CONE »DOLENJSKE«, PADEL JE V HUDIH BOJIH Z ITALIJANI 30. JULIJA 1943 V BLIZINI SEL PRI SUMBERKU

Šestindvajsetega marca je minilo 24 let od slavne bitke v Jelenovem žlebu. To je bila izredna zmaga, odlična preizkušnja vojaške sposobnosti in poguma partizanskih borcev.

Polovico januarja in ves februar 1943 so bile slovenske brigade na Hrvaškem, kjer so v hudih bojih pomagale hrvaškim partizanom razbiti močno italijansko kolono na področju med Vivodino in Prekrižjem ter Konjarić vrhom, rušiti progo Zagreb—Karlovac in širiti osvobodeno ozemlje. V teh težkih skupnih bojih se je v krvi kadilo bratstvo jugoslovanskih narodov, v preprostitih ljudeh se je rojevalo mogočno spoznanje, da je usoda vsakega izmed jugoslovanskih narodov odvisna od medsebojne enotnosti in sodelovanja.

Ponekod v Sloveniji, predvsem v Suhi krajini in na Notranjskem, se je zaradi odsotnosti brigad v mnogih vaseh utrdila bela garda. Zato je bilo

potrebno ob povratku v Slovenijo najprej streliti izdajalske belogardistične postojanke. Prva je bila na vrsti Suha krajina. Padla je vrsta sovražnih postojank in Italijani jim niti z letalstvom niti s tanki niso mogli pomagati. Suha krajina je gorela.

Brigade so se nato premaknile proti Ribniški dolini. Vse štiri, Tomšičeva, Gubčeva, Cankarjeva in Serčerjeva, so se razvrstile v gozdovih med Novo Štifo in Rakitnico pri Ribnici. Prvi dan je bilo dokaj mirno. Po intendantih, ki so zbirali hrano, so sicer tolkli iz več sovražnih postojank. V Ribnici pa so s kamioni in vlaki prihajale okrepitve.

Jutro 25. marca so pričakale brigade pripravljene. Vse orožje je bilo iz na hitro izkopanih zaklonov obrnjeno proti sovražniku. Toda ni se hotel pokazati. Potem je pretreslo tiho močno brnenje. Več skupin težkih bombnikov je preletelo partizanske položaje. Uspešnega orožja proti njim nismo imeli. Bombniki so naredili velik krog in se ponovno pognali proti našim položajem. Tokrat so odprli svoja žrela in spuščali bombo za bombo. Detonacije so odmevale, lomile so se mogočne smreke in hrib je kar drhtel. Bombniki pa so krožili in odmetavali bombe kar naprej. Potem so le odleteli, na partizanske položaje pa so se vsipale granate italijanskega topništva. Položaji Gubčeve so bili najbolj izpostavljeni bombardiranju. Ranjena pa sta bila le dva borca, čeprav je pritisk ob eksplozijah bomb povzročil marsikomu razne težave.

Po bombardiranju in obstreljevanju se je zaslislalo od Ribnice brnenje tankovskih motorjev. Prva se je spopadla s sovražnikom Serčerjeva brigada. A to so bile le začetne praske. Za tanki se je valila italijanska pehota in se vse bolj približevala partizanskim položajem. Italijani so bili prepričani, da sta topništvo in letalstvo opravila svoje in da bodo imeli opravka le še z redkimi preživeli. Toda iz neposredne bližine je potem nenkrat udarilo vse partizansko orožje. Italijani so se ob velikih izgubah umaknili. Popoldne se je napad ponovil. Proti položajem Cankarjeve brigade so poslali poseben jurističar pilanjski belogardistov. A le malo se jih je vrnilo nazaj v Ljubljano. Sovražnik je doživel težak poraz. Vse borce pa je pretresla vest, da je v jurističar belim padel priljubljeni bataljski komisar Cankarjeve Vaneke.

Ponoči 26. marca se je tudi Gubčeva posvilovala od nekega svojega padlega borca. Po skromni večerji — nekaj pečenih krompirjev — so pripravili nosila za ranjene in dve brigadi — Cankarjeva in Gubčeva sta se ponoči krenili na pot po cesti, ki vodi iz Rakitnice skozi Jelenov žleb proti Glazuti. Korak borcev je bil utrujen in niti harmonikarji ga z največjimi napori niso mogli poživiti. Lakota, pohodi in boji zadnjih dni so izčrpali borce.

Sonce je že kar prijetno grelo in pregnalo najhujši spanec, ko se je kolona ustavila k počitku. Borci so položili ob sebi. Drugi bataljon Gubčeve je postal ob velikem lesnem križu, na katerem je pisalo, da je tu padlo 42 italijanskih vojakov iz divizije »Maccerrata« v »boju za domovino«. To je bila zmaga Tomšičeve pred nekaj meseci.

Kolona se je ravno začela premikati, ko je nekje na začetku zasedal v dihoti kočevskih gozdov samotni rafal. Skoraj vsi so bili prepričani, da se je sprožil po nesreči ali pa da je kakšen borec hotel prispevati srnjaka za boljše kosilo. A strelji so se kmalu ponovili in v štab Gubčeve je pridrljal s konjem Tonček Dobrolovič, orodnan komandanta II. operativne cone Milovana Saranoviča, ki je vodil pohod in operacije vseh štirih brigad. V skopih stavkih je povedal, da je predhodnica Cankarjeve naletela na močnejše italijanske sile in da mora bataljon Gubčeve zasesti greben bližnjega hriba. Drugi bataljon, ki je bil najbližji, se je takoj začel vzpenjati. Komisarji in komandirji so spodbujali k čimprejšnjemu zavzetju grebena in utrjeni borci so hiteli, čeprav so bili prepričani, da jih na grebenu pričakuje sovražnik. Toda prišli so na vrh prvi. Videli so lahko, da se tudi sovražnik pomika proti grebenu, vendar je bil počasnejši. Borci Gubčeve so jih spustili povsem blizu, potem pa iznenada udarili nanje. Italijani so se poskrili za skale in se skušali iz njih braniti. Gubčevi pa so začeli metati bombe. Po vsaki eksploziji bombe so se preživeli Italijani dvignili, da bi se umaknili, a takrat jih je pričakal gost partizanski ogenj. Nekaj časa so Italijani svoje ranjene vlačili nazaj v dolino, toda kmalu so jih začeli puščati, kjer so obležali, in vsakdo si je sam skušal rešiti življenje. Toda v globeli, ki se je spuščala proti cesti, kamor so bežali Italijani, se je razmetil bataljon Cankarjeve brigade. Le redkimi je uspelo prebiti se do ceste, in večina tistih, ki so cesto prekoricali, je zdrsnila v globok prepad — Jelenov žleb.

Gubčevi so podili Italijane proti globeli. Boj je divjal od skale do skale, zdaj z bombami, zdaj s puškami. Komandirji čete Romanu je zmanjkalo bomb in poslal je nekega borca nazaj, da jih gre iskat. Vendar ni hotel čakati na bombe. Kar s puško se je poganzjal za Italijani in jih podil v dolino. Ko je zmanjkalo skale, si je s svojimi borci iskal zaklon za drevesi ali panji. A eden od panjev, izza katerega je streljal Roman, je bil preveč trnel in ni zdržal sovražnih svinčen. Roman je oblezel zadet v glavo...

Borce Saša je vrgel bombo na skupino Italijanov s težko strojnoico in hip nato se tolkel z zaplenjeno strojico po sovražniku. Tam ga je zadelo svinčenka prav nad srce. Ko smo ga po končani zmagi nosili vsega nemirnega, je razmišljal samo o velikem uspehu in nič o svoji hudi rani, zaradi katere je naslednji dan podlegel.

Četni komisar Zagar-Jug je omahnil med dvema skatama, ko je vodil svoje borce na jurši. Tudi italijanski mitraljezec, ki je zadel Juga, je kmalu padel. Borci so hoteli masčevati svojega komisarja. In so ga masčevali.

Samo dve uri je trajal boj in že so utihnili strelci okoli Jelenovega žleba. Na pobočju majhnega hriba in na sami cesti smo našli 115 mrtvih Italijanov. Mnoge je poželo brezno — Jelenov žleb, mnogi pa so se ranjeni zavlekli z bojišča in v skritih hostah tudi ostali. 122. pehotni polk divizije »Maccerrata« je bil povsem razbit. Partizani so zaplenili 11 težkih in lahkih strojníc, nad 200 pušk, ogromno streliva, 2 radijski postaji in več kot 100 borcev je lahko zamenjalo svoje strgane obleke in čevlje s sovražnikovimi novimi. Tudi suhe hrane je bilo obilo.

Po boju smo pokopali 4 padle tovariše. Juga in Romana iz Gubčeve ter dva iz Cankarjeve, med njimi četnega komandirja Oberstarja. Obe brigadi sta imeli še okoli 10 ranjencev, od katerih sta dva umrla v naslednjih dneh.

Iz zaplenjenih dokumentov, predvsem radiogramov, smo kasneje razbrali, da sta imela dva polka divizije »Maccerrata« na logu prebiti se skozi kočevske gozdeve in priti partizanom pri Ribnici za hrbet. Gubčeva in Cankarjeva sta en polk uničili, o drugem pa smo slišali, da se je umaknil, ko so zaslislali streljanje.

Velika zmaga v Jelenovem žlebu je pomenila močno spodbudo vsemu slovenskemu ljudstvu v njegovem boju za osvoboditev. Bivše borce Gubčeve in Cankarjeve brigade pa navdaja ponos posebno v letošnjem letu, ko se pripravljajo na proslavo 25-letnice ustanovitve svojih brigad.

S. Vošnjak

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Ameriško protipartizansko letalo

Američani že dolgo ugotavljajo, da najodobnejša nadzvočna reakcijska letala ne uspejajo za napade na južnovietnamske partizane. Predvsem so prehitra.

Zato so v ZDA pred kratkim objavili natečaj za izdelavo posebnega protipartizanskega letala, ki naj bi imelo naslednje značilnosti:

Letalo naj bi zmoglo hitrost 500 kilometrov na uro, njegov doseg pa naj bi bil tolikšen, da bi lahko nad ciljem patroliralo vsaj dve uri. Vzletelo in pristajalo naj bi na pisti, ki daljši kot 240 metrov. Oboroženo naj bi bilo z

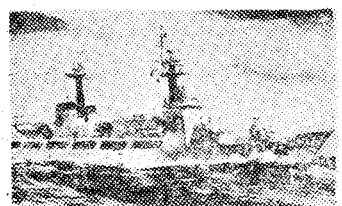
Vojaska veda in tehnika

mitraljezi in bombami, ki bi jih obesili pod trupom. Letalo je namenjeno za ogledniško dejavnost, uporabljati pa ga nameravajo tudi za pomoč kopenskim enotam.

Letalo bo imelo dva turbopropelerska motorja z močjo 660 konjskih moči.

Ameriške stražarske ladje

Ameriška obalna straža bo modernizirala svoje ladje. V naslednjih treh letih bo dobila sedem novih ladij. Vsaka izmed njih bo imela po dve plinski turbini, s

pomočjo katerih bo dosegla hitrost skoraj šestdeset kilometrov na uro, razen tega pa še po dva dizelska motorja za počasnejšo vožnjo. Ladje bodo dolge 115 metrov, imele pa bodo 2890 ton. Potemtakem bodo največje, kar jih je doslej uporabljala obalna straža.

Uporabljali pa jih bodo v najrazličnejše namene, med drugim tudi za meteorološko opazovanje, odkrivanje in opazovanje ledenih gor, za reševanje hladolomcev, kot vlačilce, za oceanografske namene itd. Uporabljati pa jih bo moč tudi za boj proti podmornicam in kot nosilke helikopterjev.

Italijanski vesoljski program

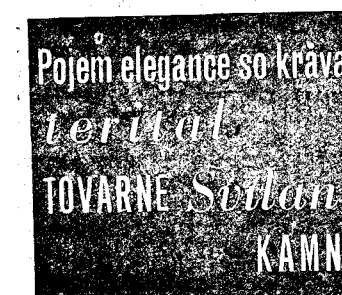
Poglavitna naloga italijanskega vesoljskega programa je izstritev raziskovalnih satelitov serije »San Marco«. Prvi satelit so poslali v vesolje že konec 1964. leta. Končni cilj italijanskega programa je izstritev približno tona težkega satelita z namenom, da ta doseže ekvatorialno orbito. Za izvedbo tega programa so Italijani lani porabili kakih sedemsto milijonov lir.

Letalo za sedem milijard

Velika Britanija namerava od Združenih držav Amerike kupiti petdeset ogledniških bombnikov tipa F-111, izmed katerih vsako stane nekaj več kot sedem milijard dolarjev. To tudi za Veliko Britanijo ni majhen denar in zato je morala vlada poslušati mnoge očitke. Ker je precej teh letal namenjenih za razna oporišča v Aziji, je prišlo do razprave, če je sploh potrebno, da ima Velika Britanija še kakšna oporišča vzhodno od Suez. Če ni potrebno, potem so tudi letala F-111 odveč.

Zračni most med Sovjetsko zvezo in Severnim Vietnamom

Več kot sto težkih transportnih letal vzdržuje zvezo med Sovjetsko zvezo in Severnim Vietnamom, poročajo Američani. Nekatera, izmed teh letal med potjo sploh ne pristajajo, temveč v enem samem poletu opravijo vso pot med Sovjetsko zvezo in Hanojem ali Nankinom, kitajskim letališčem blizu severnovietnamske meje. Z letali prevažajo municijo in lahko orožje, razen tega pa še minomete, strojnice, radarsko opremo in protiletalske rakete.

RADARJI IN RAKETE, PROTILETALSKO TOPNIŠTVO IN KOMANDNA MESTA BREZ ELEKTRIČNEGA TOKA NE MOREJO DELOVATI

Sodobno orožje in električni tok

Še pred kratkim vojaške enote na bojišču niso imele posebnih potreb za električnim tokom. Radijske postaje so ga dobivale iz baterij in akumulatorjev, potrebovala pa ga je za razsvetljavo in varjenje le kaka večja delavnica ali gradbišče kakega večjega mostu. Med potrošnike električne energije pa niso spadale enote, ki so bile v neposrednem stiku s sovražnikom

V sodobno oboroženih in opremljenih vojaških enotah pa so sedaj razmere že precej drugačne. Vse večje vojaške enote, zlasti pa oklopne, imajo za obrambo pred zračnimi napadi dirigirane rakete izstrelke tipa »zemlja-zrak«. Take rakete baterije pa lahko delujejo le s pomočjo radarjev za opazovanje, za zasledovanje ciljev in za usmerjanje raket. Vsem tem radarjem in raketa pri izstrelitvi pa je potrebna električna energija.

Sodobno topništvo čedalje bolj opremljajo razen s topovi in haubicami tudi s balističnimi dirigiranimi izstrelki tipa »zemlja-zemlja«. Za te rakete potrebujejo elektronske računske stroje. Potrošniki električne energije pa so tudi izstrelišča raket ter vse linije za prenos in obdelavo podatkov.

KILOVATI ZA RAKETE

Raketne izstrelke tipa zemlja-zrak »NIKE HERCULES«, ki je ameriški izdelek, uporabljajo ne le za protiletalsko opazovanje — če dovoljujejo okoliščine — za protiraketno obrambo. Samo radarji, ki zasledujejo cilje, potrebujejo 1500-kilovatni vir električne energije.

Radarska postaja, ki je sestavni del poizkusnih ameriških protiraketnih izstrelkov »NIKE-ZEUS« in ki jo uporabljajo za zasledovanje ciljev, potrebuje svojo elektrarno z devetimi agregati, vsak izmed njih pa

ima po 1500 kilovatov. Medtem ko polovica teh agregatov deluje, so drugi v rezervi in pripravljeni, da takoj vskočijo, če bi se osnovni agregati pokvarili.

Če pa si ogledamo še potrebe večjih vojaških oporišč in potrebe, ki jih imajo v električni energiji stalna izstrelišča strateških balističnih izstrelkov, vidimo, da te naraščajo z vrtočavo naglico. Medcelinski projektil ATLAS samo za izstrelitev — ne računajoč tudi radarjev, komandnih mest, sistema zveze in elektronskih računarjev — potrebuje 500 kilovatov električne energije. Na vsakem izstrelišču, poleg vsakega izstrelka, vkopanega v zemljo, imajo po dva 500-kilovatna agregata — osnovnega in rezervnega.

Predaleč bi prišli, če bi začeli naštevati še razne druge agregate, ki jih potrebuje vsaka baza z raketnimi izstrelki te vrste.

GIBLJIVE ELEKTRARNE

Oskrbovanje z električno energijo stalnih naprav — raketnih oporišč, letališč, nepomičnih radarskih postaj z velikim dosegom, ne povzroča nobenih tehničnih težav. Težave imajo le z denarjem, kajti vse to je precej drago. Tehnične težave pa nastajajo pri oskrbovanju pomičnih radarskih, raketnih in drugih enot. Te enote pogosto potrebujejo več elek-

trike, kot pa znaša zmogljivost vseh pomičnih elektroagregatov, ki so jih doslej uporabljali.

Ni pa lahko priti do izvora električne energije za potrebe gibljive vojne tehnike, čeprav si povsod v svetu, pa tudi pri nas, zelo prizadevajo, da bi rešili tudi to vprašanje.

Gibljuje naprave za oskrbovanje z električno energijo raznih radarskih, raketnih, topniških, komandnih in drugih enot na bojišču morajo biti kompaktne in sorazmerno lahke in sposobne, da zanesljivo delujejo takozvani, poleti, v dežju in snežnem metežu, kakor tudi med vožnjo po blatu in prahu. Mehanska odpornost in vzdržljivost takih pomičnih naprav v primeru, če pride do atomske eksplozije, ne sme biti prav nič manjša od odpornosti pomičnega vojaškega objekta, ki ga oskrbujejo z električno energijo.

To niso nič drugega kot ogromni agregati, vgrajeni na kamione in gosenična vozila, ki jih poganjajo bencinski ali dizelski motorji, včasih pa celo plinske turbine.

Znano je, da dizelski motorji trošijo manj goriva od bencinskih. Se pomembnejše pa je to, da lahko uporabljajo najrazličnejša goriva — od nafte in petroleja do olja in kolonske

vode. Plinska turbina je zelo ustrezna v primerih, ko naj obratovanje začne hitro in iznenada.

Vsi ti motorji pa imajo enako pomanjkljivost — treba jih je oskrbovati z gorivom. V atomski vojni se utesne zgoditi, da na dovoz goriva za krajši ali daljši čas ne bo moč računati. To pomeni, da bo izvor oskrbovanja z električno ener-

gijo prenehal delovati prav tedaj, ko bodo razmere najhujše.

Zato si v nekaterih državah, predvsem pa v ZDA, ZSSR in Veliki Britaniji, prizadevajo, da bi dobili take pomične naprave za oskrbovanje z električno energijo, ki bi jim za izvor energije bil jedrski reaktor. V ZDA, na primer, že od 1952. leta dalje pripravljajo in preizkušajo majhne pomične atomske elektrarne. To pa ne le atomske elektrarne za stalne vojaške baze z močjo 2000 do 3000 kilovatov, temveč tudi pomične-montajne (prenosne) in take, ki jih lahko vgradi v transportna vozila in ki imajo moč od 200 do 3000 kilovatov.

V ZDA predvidevajo, da bodo do 1970. leta imeli toliko pomičnih vojaških elektrarn, da bodo te lahko v 24 urah dale skupno približno dva milijona kilovatih ur električne energije. Res pa je, da so 1964. leta v teh prizadevanjih nekoliko popustili, ker je prišlo do nepredvidenih težav. Za njihovo premostitev pa potrebujejo časa in denarja. Zato bo uresničitev načrta zakasnila za več let.

Fotografija z vprašajem

Tesno sodelovanje bralcev pri pojasnjevanju fotografij, priobčenih v tej rubriki, je omogočilo, da je Muzej narodne osvoboditve prišel že do marsikaterega dragocenega podatka. Zelo koristna je tudi izmenjava mnenj med bralci samimi, kot na primer tale, med tovarišema Ogrisom in Zeleznikom (slednji je doma iz Ljubljane, Menardova 51), ki piše: »K pojasnili fotografije z vprašajem iz 6. št. TV 15, objavljenim 14. februarja in ki ga je podal tovariš Ogris iz Podhoma 58, imam nekaj dopolnitev oziroma popravkov: prvi od leve k desni stoji Vlado Lovšin, nekdanji študent matematike iz Ljubljane, ki je padel na Primorskem pozimi 1945 kot borec Gradnikove brigade. Četrty v vrsti stoji Pavle Zrimšek iz Ljubljane. V prvi vrsti desno sedim jaz. Posnetek je nastal jeseni 1944, kmalu po požigu vasi Radovna.« — Bralce prosimo, da si pazljivo ogledajo tudi današnje fotografije.

Najmlajši z Jesenic za pomoč Vietnamu

Člani kluba OZN osnovne šole Toneta Čufarja z Jesenic so sklenili, da bodo učenci iz izkupička za odpadni papir, ki ga nabirajo dvakrat na leto, prispevali del za pomoč vietnamskemu ljudstvu. Pobudo jeseniškega kluba naj bi sprejeli še v drugih šolah; tako je prebrala na republiški skupščini klubov OZN delegatka kluba OZN šole Toneta Čufarja. Predlagali so tudi, naj bi se 9. ali 15. maja srečali mladi darovalci vietnamskemu ljudstvu v Slovenj Gradcu. Jeseničani so izračunali, da bodo nabrali 120 starih tisočakov. (js)

PRODAJNI SERVIS

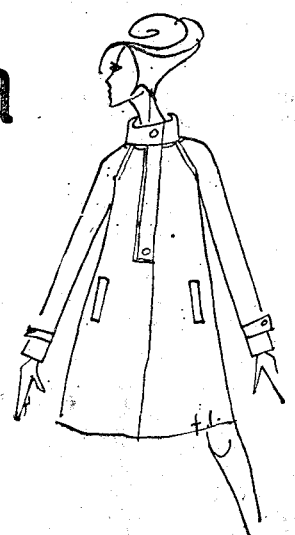
modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR

V MODNI HIŠI so dobili te dni nove ekskluzivne modele plaščev v treh različnih barvah

Plašč na skici je modno, piramidasto krojen, z visoko stoječim ovratnikom in raglan rokavi.

Ekskluzivni model MH so izdelali v Tovarni konfekcije Modna oblačila v Ljubljani.

Civilna zaščita pomeni organizirano dejavnost prebivalstva pod vodstvom državnih in družbenih organov v vojnem času.

Prvi začetki civilne zaštite so se pojavili med prvo svetovno vojno, ko je zaradi nastanka nove zvrsti vojske-letalstva sovražnik lahko napadel ne samo na fronti, ampak tudi daleč v zaledju.

Po prvih letalskih napadih na mesta in vasi so v zaledju front organizirali službo opazovanja, obveščanja in alarmiranja, začeli z gradnjo zaklonišč, hkrati pa so organizirali posebne enote za gašenje požarov, odstranjevanje ruševin in za prvo pomoč ranjenim. Pozneje so organizirali tudi varnostne enote, ker so sovražniki začeli pošiljati v zaledje diverzante.

Pred začetkom druge svetovne vojne, pa tudi v prvih letih po njej je bila pri nas civilna zaščita znana pod imenom protiletalska zaščita, kasneje, ko je dobila tudi druge naloge, pa je dobila ime civilna zaščita.

Po drugi svetovni vojni je prišlo do naglega razvoja tehničnih sredstev, posebno pa naprednega orožja vseh vrst. Ta orožja imajo zelo veliko rušilno moč in vedno večji doseg, pa tudi večjo brzino in raznovrstnost delovanja. Predvsem pa je značilno jedrsko orožje, ki je temeljito spremenilo klasičen pogled na vojno.

Skladno z razmerami v mednarodnih političnih odnosih, z razvojem tehnike v proizvodnji orožja in obrambni moči posamezne dr-

žave vseh sposobnih državljanov, pa tudi mednarodno pomoč. Naj omenimo nekatere take nesreče. Požres v Skopju je poleg 1070 človeških žrtev in več tisoč ranjenih, od katerih bodo mnogi ostali vse življenje invalidi, skoraj popolnoma porušil mesto, ki je nekaj mesecev prej doživel dve hudi poplavi. Podobno usodo je leto dni kasneje doživel Slavovski Brod, pred tem pa Makarska, čeprav ne tako hudo in tragično. Veliko škodo povzročajo tudi sko-

ležbo vseh sposobnih državljanov, pa tudi mednarodno pomoč.

Naj omenimo nekatere take nesreče. Požres v Skopju je poleg 1070 človeških žrtev in več tisoč ranjenih, od katerih bodo mnogi ostali vse življenje invalidi, skoraj popolnoma porušil mesto, ki je nekaj mesecev prej doživel dve hudi poplavi. Podobno usodo je leto dni kasneje doživel Slavovski Brod, pred tem pa Makarska, čeprav ne tako hudo in tragično. Veliko škodo povzročajo tudi sko-

varnosti in možnosti nesreč, ki izvirajo iz naglega razvoja industrije, okuženosti zraka in vode s škodljivimi snovmi, uporabe jedrske energije v industriji in kmetijstvu, hitrega naraščanja prometa, velikih požarov, množičnih zastrupitev s hrano in velikih zalog nevarnih snovi.

Prav zaradi vedno številnejših nevarnosti in naravnih nesreč postaja nujnost organizacije civilne zaštite vedno bolj očitna. Redne reševalne službe namreč ob nesre-

gancij, pa tudi celotnega prebivalstva.

Pomen organizacije civilne zaštite uveljavlja tudi zakon o narodni obrambi, ki določa obveznosti s posebnimi državljanov do nje. Te obveznosti niso zavezani samo aktivni pripadniki vojske, mladine do 16. leta, bolniki in invalidi. Poleg tega zakon določa tudi ukrepe v izrednih primerih za zaščito prebivalstva.

Civilna zaščita ima v skladu z zalogami določen ustroj. Večje delovne organizacije imajo posebne štabe za civilno zaščito, imajo pa jih tudi večji kraji in skupnosti. Štabi vodijo in organizirajo strokovne službe in enote. Poleg svojih nalog v primerih nesreč pa je civilna zaščita tudi organizacija, ki veliko pomeni za splošno obrambno vzgojo prebivalstva.

Delo in ustroj civilne zaštite temelji na humanosti, vendar pa jo pri tem obvezujejo tudi druga načela kot prednost pri reševanju, varčevanje, gospodarnost, stalna pripravljenost in zakonitost. Poleg tega odločajo ta načela tudi glede ustroja organizacije na teritorialnem ali proizvodnem načelu ter glede samozastite.

Reševanje ljudi ob nesrečah in v vojnem času pri ljudeh zbudi globoko domoljubje, obenem pa vzdržuje borbenega duha. S tem, da je prebivalstvo zaščiteno, se dvigne borbeni duh tudi vojakom in s tem preprečuje maloduj, predvsem pa paniko, ki lahko povzroči nove, povsem nepotrebne žrtve.

MILAN BRAS

Civilna zaščita — humana množična organizacija

Izkušnje zadnjih oboroženih spopadov pa nas tudi učijo, da so vojskujoče se stranke navadno nehale spoštovati vse konvencije glede prebivalstva, zdravstvenih, nrovnih in kulturnih ustanov in uporabe raznih vrst orožja. Vendar pa nevarnost vojne ni edini razlog za organizacijo civilne zaštite. Hude naravne nesreče, posebno v zadnjih letih, so v mnogih krajih po svetu povzročile veliko škodo v gospodarstvu in številne žrtve. Nekateri posledice nesreč so tako obsežne, da jih lahko imenujemo narodne nesreče. Ureditve razmer je zahtevala ude-

ležbo vseh sposobnih državljanov, pa tudi mednarodno pomoč. Naj omenimo nekatere take nesreče. Požres v Skopju je poleg 1070 človeških žrtev in več tisoč ranjenih, od katerih bodo mnogi ostali vse življenje invalidi, skoraj popolnoma porušil mesto, ki je nekaj mesecev prej doživel dve hudi poplavi. Podobno usodo je leto dni kasneje doživel Slavovski Brod, pred tem pa Makarska, čeprav ne tako hudo in tragično. Veliko škodo povzročajo tudi sko-

ležbo vseh sposobnih državljanov, pa tudi mednarodno pomoč. Naj omenimo nekatere take nesreče. Požres v Skopju je poleg 1070 človeških žrtev in več tisoč ranjenih, od katerih bodo mnogi ostali vse življenje invalidi, skoraj popolnoma porušil mesto, ki je nekaj mesecev prej doživel dve hudi poplavi. Podobno usodo je leto dni kasneje doživel Slavovski Brod, pred tem pa Makarska, čeprav ne tako hudo in tragično. Veliko škodo povzročajo tudi sko-

Potrebo po učinkoviti civilni zaščiti narekujejo tudi druge ne-

čaj ne morejo učinkovito delovati zaradi ovir v prometu in večjega števila poškodovanih. Edino dobro urejena množična organizacija lahko naglo ukrepa in prepreči vse nepotrebne žrtve.

Do zdaj se je v takih primerih civilna zaščita že večkrat uveljavila. Vendar pa se je skoraj povsod pokazalo, da njena dejavnost ne sme temeljiti samo na posegih, ampak predvsem na varnostnih in pripravljalnih ukrepih. Civilna zaščita mora prav zaradi tega imeti svoj vpliv na vse področje družbenega življenja, da bi si zagotovila sodelovanje vseh služb ter or-

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

TRAGEDIJA
V VEČNEM LEDUODISEJADA
ZRAKOPLOVA »ITALIA«

Leta 1925 je prišel na vrsto 52-letni Norvežan Roald Amundsen, najslavnejši polarni raziskovalec. Od 14. decembra 1911, ko je premagal južni tečaj, so ga imenovali »norveški beli orek«

Na vrsti je Amundsen

Na pot je krenil 21. maja s hidroavionom »Dornier-Wal«, ki ga je pilotiral njegov zvesti tovariš Rysler Larsen, tudi norveški raziskovalec. Na nekem drugem hidroavionu istega tipa

viti svoje lege. Sedemindvajset dni svet ni prav nič vedel o usodi Amundsenovih ljudi, dokler jih ni ta žive in zdrave pripeljal nazaj.

Takoj potem, ko so morali prisilno pristati, so ugotovili, da

se je vseh šest mož zgnetlo v kabino, nato pa je pilot z vso močjo pognal motorje. Hidroavion je grabil in se upiral, naposled pa se je tik pred globeljo le dvignil v zrak. Do obale pa ni priletel, ker mu je bilo že prej zmanjkalo bencina. Pristati je bilo treba ob neki ribiški ladji kar na morju. Ribiči so posadko potegnili na krov, hidroavion pa so vlekli za seboj.

Nato je Amundsen kupil v Italiji 106 metrov dolg zrakoplov s prostornino 18.500 kubičnih metrov in s tremi motorji po 250 konjskih moči. Mussolini mu ga je bil pripravljen pokloniti, če bi hotel poleteti proti Severnemu tečaju pod italijansko zastavo, toda Amundsen je predlog zavrnil, saj je hotel zmago doseči za svojo deželo. O tem je bil namreč sanjal že od svoje mladosti dalje. Tudi tokrat je ekspedicijo financiral s 125.000 dolarji Lincoln Ellsworth. Za pilota so vzeli italijanskega polkovnika, inženirja in letalca Umberta Nobileja, o katerem je bilo kasneje še mnogo slišati. To je bil človek majhne postave, temnih las in temnorjavih oči, ki pa je v vsakem primeru bil bolj učenjak kot pa vojak. Posadko je sestavljalo še šest Italijanov. Pred poletom so zrakoplov krstili za »Norveška«. Tja pa je takrat prišel tudi Mussolini, ki je opozoril Nobileja, da bi vsak neuspeh bil obžalovanja vreden.

Na Spitzberge je »Norveška« priletela 8. maja 1926. leta. Utrujen od dolge poti so člani posadke legli v barake k počitku. Ropot nekega letala v daljavi pa ni bil dovolj močan, da bi jim pokvaril spanje. V tem letalu pa so bili trije Američani,

ki so se pripravljali, da jim izpred nosa ukradejo zmago.

Šestnajsturni sprehod

Ti trije Američani, ki so se bili zaprli v ogrevano kabino trimotorca tipa Fokker, so bili pilot Floyd Bennett, mornariški oficir Richard Byrd in poročnik Noville. Ker so bili sklenili prehiteti svoje tekmece v zrakoplovu »Norveška«, niso legli spat, temveč so ob izredno lepem vremenu vzleteli že ob enih ponočih. Njihovo letalo je ob hitrosti 160 kilometrov na uro hitelo na vrh sveta po zmago. Letalo se je imenovalo »Josephine Ford« v čast hčerke znanega avtomobilskega tovarnarja, ki je bil eden izmed družabnikov te ekspedicije.

Bennett je bil vraževeren in je bil prepričan, da mu številka devet prinaša srečo. Ni se zmotil. Tečaj so preleteli 9. maja devet minut po deveti uri. Zmagali so torej Američani. Hidroavion je spet pristal — po šestnajstih urah poleta na 2500 kilometrov dolgi progi — v Ny-Aalesundu. Kar lepa pot za tiste čase!

Premagal je oba tečaja

Amundsen je bil mož na mestu: čestital je Byrdu, nato pa se vrnil v svoj zrakoplov, s katerim je potem 11. maja tudi on preletel Severni tečaj. Tam so Amundsen, Ellsworth in Nobile drug za drugim odvrgli iz zrakoplova zastave svojih dežel, katerih drogovci so se zapčili v led.

Amundsen se ni vrnil v svojo bazo, temveč je zavil proti Aljaski in v treh dneh preletel nad še neraziskanimi ledenimi poljanami tri tisoč kilometrov dolgo pot, preden je pristal na robu Beringove ožine. Tako je otvoril najkrajšo zračno pot med Ameriko in našo celino.

Ko so spet stopili na tla, so si vsi čestitali, razen dveh mož: Amundsen in Nobileja. Ta dva sta se bila sprla in nista več govorila drug z drugim. Namesto da bi ju še bolj združila, ju je ekspedicija razdvojila. Molčeči Norvežan je menil, da je nekoliko prenapeti in zgovorni Nobile — taki so pač Italijani — prekorajčil svoje pravice kot pilot. Obnašal se je namreč bolj kot komandant, ne pa kot vođa, in je njega, raziskovalca, napravil za navadnega potnika, čeprav je »Norveška« bila njegova, njegova pa je bila tudi zamisel in on je bil tisti, ki je ekspedicijo pripravil od začetka do konca. Po vsem tem se je Amundsen s svojimi drobnincami slave umaknil v neko skromno bivališče blizu Osla.

Tudi Umberto Nobile ni bil niti najmanj zadovoljen, ko je

Pojem elegancije so kravate terital
TOVARNE SVITANIT
KAMNIK

videl svoje imel skupaj z Amundsenovim imenom. Sodil je, da je le on zaslužen za uspeh ekspedicije, to pa zaradi zrakoplova. Nobile se je zlasti bal srečanja z ducejem, ki z delitvijo zmagošlavja ni mogel biti zadovoljen. Zato je objavil, da se bo znova — toda sam — vrnil na Severni tečaj in tam zasadil italijansko zastavo.

Prihodnjí:

- Nobile kot vođa ekspedicije
- Na Severni tečaj
- Potovanje brez vrnitve

DRAGO KUMER:

Ponikvani še znajo
orati ledino

Kolikokrat sem ubiral to pot! In napad na transformator v Podlogu pri Sempetru. Dobil sem nalog, da ga napademo. Bila je tam močna postojanka vermanov. Z nekaterimi med njimi smo bili zmenjeni, da pridemo ponje. Vsi pa niso bili istih misli. Med njimi so bili tudi zagrizenci. Pridemo, razporedimo se, vrata na ograji pa so bila zaklenjena. Vermanov je bilo okoli trideset. Samo štirje so bili na straži. Te smo zajeli in bili so naši. Da, nekdo je našo namero izdal. Kdo? Bili smo previdni, saj nas je bila komaj ena četa. Vermani užgejo skozi okna po nas. Dobro se krijemo. Zaman smo kričali, naj se predajo, odgovorili so nam s krogli. Tako smo v napadu le delno uspeli. Nekaterim vermanom, Slovincem, je bilo potlej žal, da so se obnašali tako neumno. Saj svoboda ni bila tako daleč. Pa ko smo bredli Savinjo in Pako, nismo nikoli pomišljali na mrz, nikoli. Slekli smo hlače in spodnjice, na drugem bregu pa spet oblekli. Voda pozimi ni topla. Tudi v pozni jeseni in zgodnji pomladi ne. Zato me gnjavi ta revma. Kaj hočemo, nam vsaj domovina ne more očitati...

Naša družina pa je bila tako in tako čisto razbita. Takrat, ko je bila po Ponikvi hajka za ocfarji, so zaprli tudi moji dve sestri. Mati pa je bolna ležala v postelji in vnuček Pavle kraj nje. Prišli so Nemci in rekli: Tudi ti boš šla z nami! Mati ni mogla iz postelje, zato so vzeli sestro Angelo in Pavlo; Angela je bila leto dni v taborišču Dachau. Mati pa mi je vedno govorila: Sin, kaj si mi storil... Jaz pa nisem mogel nazaj. Svabi pa so vzeli iz hleva najlepšo telico, prašiči so v neredu poginili. Pri hiši ni bilo nikogar več, ki bi delal. Ostala je le bolna mati s premladim vnučkom... Vem, kako sem nekoč prišel ponoči nad hišo in že sem mislil stopiti pred mater in ji še enkrat dopovedati, zakaj sem šel v hosto, zakaj se bore partizani. A tega nisem mogel storiti. Saj sem poznal svojo mater. Bila je dobra mati, kmečka ženica, ki je živelja za svojo domaćijo, za svoje otroke. Zdaj pa so se otroci porazgubili po hostah in taboriščih, ne ve, če se bo kdo od nas vrnil. Zato je bilo tudi meni hudo pri srcu, stisnil sem pest in se pridružil:

— Mi moramo zmagati! In sem šel nazaj v hosto, ne da bi materi stisnil roko, ne da bi ji rekel eno samo tolažilno besedo.

Veš, tovariš, vsak izmed nas ima svoj roman, ki pa ga ni treba pisati, lepeje, še, če ostanejo ta doživljenja v nas samih. Vse, kar smo storili, smo dali naši domovini in storili smo le svojo dolžnost.

Tako je rekel in že je tudi on šel po opravih. Nič se ni trkal na prsi, ni poveljeval svojih in vrstnikov dejanj. Hotel je potrditi le eno resnico, da so bili tudi preprosti kmečki ljudje dovolj zavedni, da je med vojno tudi Ponikva doživela vstajenje, da je iz kraja odšlo mnogo ljudi v gozdove.

Gozdovi šumijo, v vetru se zibljejo vrhovi mogočnih dreves in vzpenjajo se vedno više k soncu.

Pravijo, da ima kraj osemsto prebivalcev. In Razdevšek Vinko, sedemindvajsetletni kmet, možki najlepši let, pristna in zdrava kmečka grča, sedaj predsednik ZB na Ponikvi, ki se je pravkar vrnil s polja; pa je kljub pomanjkanju časa pripravljen kramljati o minulih in današnjih stvareh, zdaj zavzeto pripoveduje:

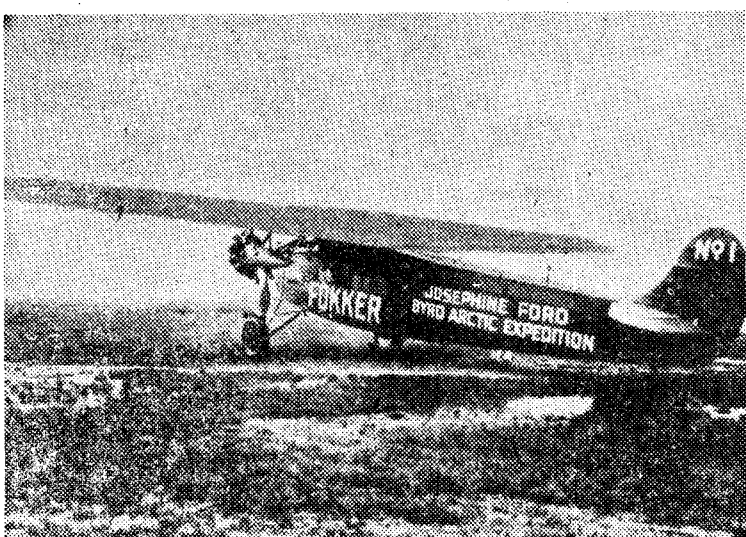
— Da, menda nas je res osemsto. Ponikva ima 63 hišnih števil. Podkraj devetindvajset, Studence sedemindvajset, Kale osemindvajset... Mislim, da je tako. Članov ZB je 152 in še smo katerega zgrešili Res je, žrtvam v NOB smo letos postavili spomenik. Občina je obljubila osemsto, tisoč starih dinarjev. Rekli so nam, naj bi s tem denarjem popravljali ceste, rekli nekaj najvažnejših komunalnih zadev. Dejali so, da je tudi v tem lahko spomin na padle. Rekli so, mi pa se s tem nismo strinjali. Osemindvajsetim žrtvam moramo postaviti spomenik, smo pribili, moramo. Ali kako? Predračun je znašal dva milijona tristo tisoč starih dinarjev. Že kar na samem začetku reforme se je zvišal na skoraj štiri milijone. Štiri milijone! Tada, te ogromne številke za tako majhno naselje so bile zares grozljive, ustrašiti pa se jih nismo smeli. Dolgo smo tuhtali, potem pa smo rekli: pa ga zgradimo z lastnimi sredstvi! V naših Kalah živi samouk Albin Ograjenšek. Mi mu pravimo kar taužentkinstler. In po pravici. Razume se ne čuda stvari. Pa je rekel, da bo kar on osnutek spomenika napravil in ga tudi sam pozidal. To se je v resnici zgodilo. Ta naš Ograjenšek je izdelal osnutek, ki ga šolani strokovnjak ni kaj dosti popravljaj. In že smo bili sredi dela. Začeli smo zbirati les. Ljudje so radi dajali, nihče ni odklonil prošnje odbora. Zbrali pa smo tudi nekaj denarja. Sem od Pohorja smo pripeljali granit. Vožnje so drage, toda tudi šoferja sta nam šla na roko. Potem še udarniško delo. Kar lepo smo se zvrstili in pomagali zidarju, našemu mojstru. Pa čeprav sredi kmečkega dela. Pozabili smo za tisti čas na drugo delo. Morali smo, če smo hoteli imeti spomenik. In smo uspeli. Julija smo imeli svoj praznik, takrat smo odkrili spomenik. Lep je in na pravem mestu stoji. Mislim, da smo še dostojno oddolžili našim žrtvam za svobodo, naslednji rod nam ne bo mogel očitati. Mar ni lep naš spomenik? Veličasten je!

Da, možki sedemindvajsetih let, pristna grča s Ponikve govori resnico. Močan je ta možki, močan z voljo in močjo in njegove besede so skromne, poštene, čeprav govorijo o velikem dejanju. Kakor da iz vsega tega vstajajo vsi padli kmečki in nam govorijo:

— Moje telo pretepeno pogledite,
lica otekla,
moje dlani krvaveče,
moje oči plamenče!
Bil sem zemljak,
vsak svoj korak
svoji sem zemlji podaril...

In zdaj jih ni več, zdaj nanje spominja le še spomenik. Žive v srcu domačih, njih imena so vklesana v marmornato ploščo. Trinajst jih je padlo v gozdovih, petnajst ustrujenih in pomrlih v taboriščih. Vsi so dali življenja, da živimo mi in naprej obdelujemo zemljo. Od takrat se je mnogokaj spremenilo na Ponikvi: zasvetila je elektrika, tam spodaj stoji velika hmeljska sušilnica, zgoraj zadružni dom in prenovljena šola tam spodaj. Nič več ni treba strešne vode loviti, vodovod se preda po vasi. Vsekakor velik napredek, vse to pomeni tiho vstajenje iz zaostalega. Če le utegnemo, nauče se igrati, radi zapojijo v zboru. Ali kaj, ko jim je umrl pevovodja. Vsakoč je samouk, še gre, a ne več tako zlahtno; pesmi pa kljub vsemu ne bomo zapustili... Škoda, da se ljudje, no, mnogi med njimi — skupnemu delu izmikajo. Mnogi od zemlje beže in tudi v organizacijah nič kaj radi ne delajo. Uslužbenci nimajo časa... Za vse smo ostali le še kmečki. Kaj bo, ko bomo še mi popustili?... Škoda, da je temu tako. Komaj smo vzeli iz nekdanje pozabe in že spet padamo vanjo. Vendar mi, člani ZB, ne smemo vsega tega zanemariti. Še moramo složno stopiti v korak, kakor smo stopali v tistih dneh med vojno... Tudi jaz se tistih dni še živo spominjam...

(Nadaljevanje in konec na 8. strani)

Letalo »Josephine Ford«, s katerim je Byrdova ekspedicija prva na svetu dosegla Severni tečaj

ju je spremljal bogati Američan Lincoln Ellsworth, ki je financiral vso to ekspedicijo. Oba mla hidroaviona — v vsakem izmed njih je bilo prostora za tri moše: za komandanta, pilota in mehanika — so bili kupili za izkupičkom šestih znamk, ki so bili na Norveškem nalašč za to spustili v promet.

Na osemurnem poletu so morali zaradi neke okvare pristati na ledeni plošči. Ker niso imeli radia, niso mogli ugotov-

enega letala ne bo moč popraviti in da bo zato drugo letalo moralo ponesti vseh šest mož. Iz njega so pometali vse, kar je bilo mogoče pogrešati, potem pa so s priročnim orodjem in pri temperaturi -10°C očistili petsto metrov dolgo vzletišče. K vsej sreči so s seboj ponesli dovolj hrane. V izredno težavnih okoliščinah so s krampi in lopatami poravnali stezo, po kateri so smučki njihovega hidroaviona lahko drsele. Petnajstega junija

Čez sto predavanj po šolah

Uspešno delo rezervnih oficirjev in podoficirjev v Postojni

Ko so v prvi polovici marca člani inštruktorske skupine republiške komisije za rezervne oficirje in podoficirje obiskali občinske organizacije, so lahko ugotovili, da združeni rezervni oficirji in podoficirji v postojnski občini spadajo med najdelavnejša v vsej Sloveniji. Čeprav smo šele sredi šolskega leta 1966/67, so v tej občini končali že skoraj vse naloge, ki so bile predvidene v strokovnem programu, razen njih pa so izvedli še vrsto drugih akcij.

Najprej so se lotili spoznavanja in proučevanja teritorija na območju postojnske občine. To so v vseh sedmih krajevnih organizacijah izvedli na dveh seminarjih. Potem so rezervni oficirji in podoficirji reševali taktično nalogo »Boj s sovražnikovim diverzantskim desan-

tom«, hkrati pa so v vseh sedmih združenjih imeli tudi predavanja o sodobnem orožju, o pohodu 14. divizije na Stajersko in o italijanski ofenzivi 1942. leta. Predavali so rezervni in aktivni oficirji.

To pa še ni vse. Odbori ZROP so resno vzeli priporočilo republiške komisije za rezervne oficirje in podoficirje o načrtovanju vzgajanju mladine v obrambnem smislu in prenašanju tradicij NOB, pa so po vseh osnovnih šolah, na gimnaziji in na srednji gozdarski šoli imeli v okviru zgodovinskih ur po tri predavanja. Na prvem so seznanili šolsko mladino z začetki in razvojem narodnoosvobodilnega boja na območju postojnske občine, na drugih dveh pa so predavatelji pripovedovali mladini o bojih raznih partizanskih vo-

jaških enot. Kot poročajo, so predavanja bila zelo uspešna in so pritegnila veliko pozornost mladih poslušalcev.

Priprave za podelitev
domicila Gorenjskemu
in VDV odredu

Občinski, skupščinski Radovljica in Jesenice bosta na predlog ZZZB in nekdanjih borcev letos — predvidoma septembra — podelili domicil Gorenjskemu odredu in bataljonu VDV za Gorenjsko, čigar bojno območje je med NOB obsegalo tri dve občini. V zvezi s tem že teko intenzivne priprave v občinskih odborih ZZZB tako v Radovljici kot na Jesenicah. V začetku maja bodo sklicali zbor obeh enot, ki bo verjetno neke v bližini Radovljice, najbrž na Šobcu, kar bodo naknadno točno določili.

Da bi priprave tako za zbor borcev teh dveh enot kot za svečani akt podelitve domicila kar najbolje uspele, je občinski odbor ZZZB Radovljica te dni pozval vse nekdanje pripadnike Gorenjskega odreda in bataljona VDV za Gorenjsko (VOS), da čimprej pošljejo prijave za udeležbo in naslove sedanjih bivališč. Glede na to, da je veliko teh ljudi tudi v drugih krajih Slovenije in Jugoslavije, je prav, da se tovariši medsebojno obveščajo in tako zagotovijo čimvečji odziv za udeležbo na teh svečanostih. JR

OBVESTILO

Prijeten oddih vsem članom Zveze združenj borcev NOV nudi počitniški dom republiškega odbora ZZZB v

GOZD MARTULJKU

- Dnevna oskrba do 3 dni je 40 novih dinarjev, nad 3 dni pa 28 novih dinarjev. Dom je odprt skozi vse leto.
- Prijave sprejema republiški odbor ZZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10 in pristojni občinski odbori Zveze združenj borcev NOV.

Zdrav gorenjski zrak priporočamo vsem, ki imajo zrahljano zdravje.

LJUBLJANA

Obiščite prenovljeno

specializirano poslovalnico veleblagovnice

nama

»KONFEKCIJA ELITA« v Čopovi ulici 7

- Ekskluzivni modeli spomladanske ženske konfekcije — plašči, obleke, kostimi, jopice in podobno

- Izbrana zaloga moške konfekcije
- Najnovejši letošnji modeli v modnih barvah in vzorcih

nama

LJUBLJANA

Imeli smo ljudi...

MATKU LJUBIČU
V SPOMIN

Prvi spomladanski dan, 21. marca 1967... Vsa narava se prebujala in hiti novemu življenju nasproti. V Ljubljani pa je prenehala biti srce učitelja Matka Ljubiča, upokojenega upravnika doma »Ivan Cankar«.

Njegova smrt nas je presunila. Saj je bil pokojnik eden izmed tistih skromnih in plemenitih ljudi, ki je vse svoje življenje posvetil malemu delovnemu človeku.

Spominjam se ga kot poštnjaka, delavnega kot mravlja, polnega vedrine in zaupanja vase in v ljudstvo, odločnega borca za zmago pravice nad lažjo in krivico, vselej pripravljenega pomagati, komur je pomoč potrebna.

Takoj po prvi svetovni vojni je odšel na Koroško in se tam bojeval, da bi ta deželica prišla v meje Jugoslavije. Po nesrečnem plebiscitu se je vrnil, prišel v Belo krajino in prevzel službo upravitelja na soli v Podzemlju.

Napete in razvrzane so bile takrat politične razmere. Matko ni miroval, ni hotel biti samo učitelj, hotel je biti ljudski voditelj. Ves svoj prosti čas je posvetil delu mladino. Svoje napredno politično prepričanje je na različne načine širil med ljudmi, med strojnimi in zatiranimi kmeti. Kmalu si je nabral mnogo prijateljev, pa tudi sovražnikov. Njegovo delo pa se je poznalo v kulturno-prosvetnih organizacijah, pri »Sokolu« in drugih društvih. Vanje je vnašal naprednega duha in se odločno spopadal z vsemi, ki so tako delo hoteli zavreči.

Tako je vzgojil veliko ljudi, novih naraščaj, ki je znal v usodnem letu 1941 poljski svoje mesto.

Matkovo delo pa ni ostalo skrito oblastnikom. Leta 1939 so ga že kot člana KP, saj je prav tega leta postal njen član, ki jih prostomno in zice premestili v neko zakotno vas na Stajerskem, da bi ga tako odtrgali od ljudstva. Pa tudi to ga ni zlomilo. Vrnil se je po razpadu stare Jugoslavije.

Junija 1941 ga že najdemo v odboru OF v Beli krajini. Bil je eden izmed pionirjev osvobodilnega boja.

Toda kmalu so ga fašisti zaprli in ga internirali v taborišče v Italiji. Tudi tam ni miroval, bodril in vzgajal je sotrpine.

Italija je položila orožje, vrata taborišča in ječ so se odprla in Matko se je vrnil v Ljubljano. Želel je ob kopalji. Tam je bila že svoboda in potrebovali so ga. Ustanavljal je novo solstvo.

Spominjam se ga bomo vsi, ki smo ga vrsto let poznali in z njim sodelovali. Zlasti še Podzemelčani, kjer je dolgo leta poučeval. Njegovo delo bo živelo v nas. JANEZ ZUNIC

KULTURNI OBZORNİK

OB MEDNARODNEM PRAZNIKU MLADINSKE KNJIZEVNOSTI

V imenu Hansa Ch. Andersena

Mladinska književnost je vse-kakor pomemben del velike svetovne književnosti. Vloga te književnosti igra nad vse pomembno vlogo pri oblikovanju in vzgoji otroka in mladince. Od dobre mladinske književnosti sta v znatni meri odvisna v pozitivnem smislu rast in nadaljnji razvoj slehernega človeka. Lahko bi trdili celo, da je umetniško pisana beseda za otroke, mimo vseh ostalih umetnosti, tisti najpomembnejši dejavnik, ki prvi zajame in prevzame mladega človeka, ki oblikuje njegov značaj in ga vključuje v človeško skupnost.

Zato pa terja mladinska književnost — saj je za otroke najboljše komaj dobro — poleg odgovornosti tudi najvišjo umetniško stvaritev, tako, ki lahko najbolj neposredno in sugestivno vpliva na otrokovo duševnost, na njegov bodoči razvoj in značaj.

Spiro take pomembnosti mladinske književnosti, ki naj se razrase v »veliko književno drevo za vse otroke sveta«, kot je zaželela v svoji poslanici Jella Lepman iz Zürich, ustanoviteljica Mednarodne zveze za mladinsko književnost, ni čudno, da je zveza, ki ji je trenutno predsednica Zorka Peršič, direktorica Mladinske knjige v Ljubljani, proglasila za mednarodni praznik mladinske književnosti — 2. april — rojstni dan pisatelja in pravljikarja Hansa Christiana Andersena.

Letos je ta dan bil izjemoma praznovan na 3. aprila. Ta dan naj spomni vse ljudi na svetu, kaj pomeni otrokom dobra in lepa mladinska knjiga, kako naj bi se še bolj povežali založniki,

pisatelji, pesniki, slikarji, prevajalci in drugi sodelavci in se dogovorili, kako bi napisali, natisnili, ilustrirali in prevedli še več dobrih knjig za otroke;

kako in kje naj uredijo še več knjižnic in kako naj tem knjigam znižajo cene, da bi bile dostopne slehernemu otroku, slehernemu ljubitelju dobre in lepe knjige.

V okviru mednarodnega praznika mladinske književnosti in da bi ta praznik čimlepše praznovali, sta Pionirska knjižnica in Mladinska knjiga priredili razstavo poljskih mladinskih knjig. Razen tega bodo književniki in prevajalci priredili več literarnih nastopov po šolah, kjer bodo otrokom brali svoje lastne in prevedene pesmi in povesti.

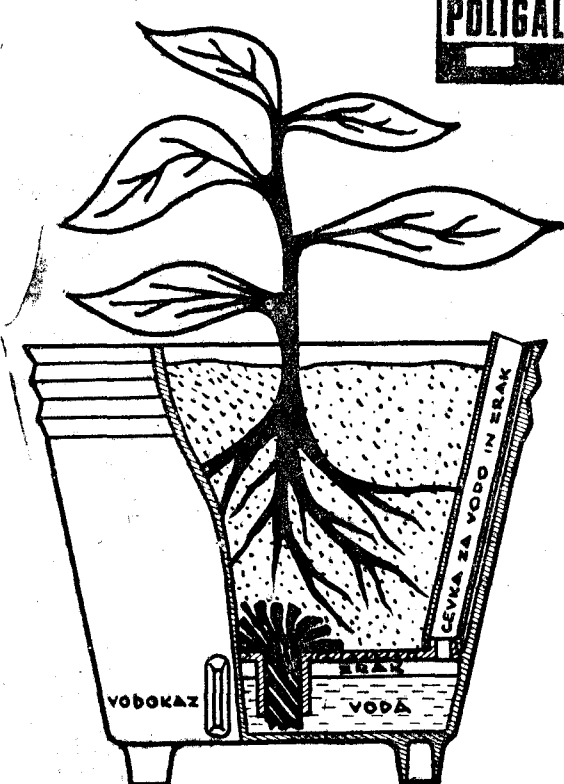
Mladinska knjiga pa je praznik mladinske književnosti počastila z novo izdajo Gustava Schwaba »Najlepše antične pripovedke«. Prva izdaja te knjige v prevodu dr. Frana Bradaca je izšla leta 1961 in je bila takoj razprodana. Pred dnevi pa je izšel izpopolnjen ponatis v spremnem prevodu Jožeta Dolenc. Knjiga je obogatena s spremno besedo in opremljena z izbranimi ilustracijami iz antične likovne umetnosti. Vsekakor je to izredno lepa počastitev mednarodnega praznika mladinske književnosti.

Preživeli iz Hirošime

Japonsko ministrstvo za socialno varstvo je sporočilo, da je uradno proglašeno 298.722 ljudi, ki so 1945. leta »preživeli« ameriško atomsko bombardiranje Hirošime in Nagasakije. Vendar še vedno 90 odstotkov prebivalcev teh dveh mest trpi za posledicami radioaktivnosti. Mnogi »preživeli« tudi ne žele imeti več otrok, ker se še vedno boje posledic. Ena tretjina sedanjih prebivalcev Hirošime in Nagasakije, ki so proglašeni za »preživele«, niso prebivali v teh mestih, ko so bombe eksplodirale, temveč so se priselili kasneje. Med »preživeli« je tudi 2928 oseb, ki so se rodile devet mesecev po bombardiranju mest.

NOVOSTI! NOVOSTI! NOVOSTI!

Cvetlični lonček, ki zagotavlja življenje cvetlic tudi ob vaši daljši odsotnosti, je novi izdelek

POLIGALANT - Volčja Draga
Nova Gorica - Tel. 21-314, interna 3

Lončki so različnih velikosti in oblik. Njihova posebnost je v tem, da imajo v spodnjem prostoru vodo, ki po posebnem sistemu pronicata v zemljo in jo ovlažuje. Povprašajte po njih v vaši trgovini!

»ZLOČINCI SO MED NAMI«

Simon Wiesenthal, načelnik dunajskega »centra za židovsko dokumentacijo«, je na neki tiskovni konferenci v New Yorku predstavil občinstvu svojo knjigo »Zločinci so med nami«, v kateri piše o svoji dejavnosti od 5. maja 1945, ko so ga ameriški vojaki rešili iz koncentracijskega taborišča.

Wiesenthal je glede sebe in svojega delovanja rekel: »Moje delo predstavlja zame življenje. Danes občutim do nacističnih vojnih zločincev neko mešanico odvratnosti in zaničevanja. Ne sovražim jih, vendar jim ne morem odpustiti.«

V dvasetih letih je Wiesenthal pripomogel k aretaciji 900 nacističnih zločincev, med katerimi so bili tudi poveljniki taborišča v Treblinki Franz Stangl, bivši esesovec Karl Silberbauer, ki je aretirani Anu Frank, zločinec Eichmann itd. Sedaj išče Josefa Mengeleja, zdravnika v Auschwitzu, in Martina Bormanna.

Na tiskovni konferenci je Wiesenthal izjavil, da je pri pokolih Židov sodelovalo najmanj 80.000 nacistov, od katerih jih je 14.000 prišlo pred sodišče, od 8000 do 10.000 jih živi pod tujimi imeni v Avstriji in Zahodni Nemčiji, drugi pa pod lastnimi imeni živijo drugod po svetu. Wiesenthal je izjavil, da ima seznam 25 tisoč vojnih zločincev, ki še živijo na svobodi.

Načelnik židovskega centra Wiesenthal meni, da bi bilo takoj po vojni lahko odkriti

nacistične zločince, vendar pa je nastop »hladne vojne« zelo spremenil pogoje in tedaj so se mnogi skrili pod lažnimi imeni in ostali neznakovani, ker so bili prekinjeni odnosi med Vzhodom in Zahodom, s čimer so bile prekinjene tudi možnosti za zbiranje in posredovanje dokumentov. Danes smo pred drugim, prav tako negativnim problemom, in sicer pred indiferentnostjo, celo pred odporom nekaterih vlad, da bi sodelovale pri zbiranju teh podatkov.

Po mnenju Wiesenthala je še veliko vojnih zločincev, ki bi jih lahko odkrili. Poleg Bormanna in Mengeleja, na primer, tudi Eichmannov namestnik Heinrich Miller in Richard Glucks, ki mu je bilo poverjeno nadzorstvo nad vsemi taborišči.

Kar zadeva Bormanna, je Wiesenthal rekel, da ima ta dovolj denarja in tudi mnogo vplivnih prijateljev. Po njegovem mnenju bo Bormanna težko prijeti »po uradni poti«, ker bi ga njegovi vplivni prijatelji pravočasno opozorili na nevarnost. Po njegovem mnenju bo Bormanna prijeti le tako, kot je bil ujet Eichmann. Toda Izrael odklanja ta način, zahodnonemške oblasti pa so sporočile, da — če bi Bormanna protizakonito zajeli in jim ga izročili — bi bila bonkska vlada primorana vrniti ga državi, kjer je bil ujet.

Samo ameriška vojna

Pred dobrimi petimi meseci je ameriški predsednik Johnson potoval po svetu. Obiskoval je dežele, ki pošiljajo svoje vojake v Vietnam. V Manili se je sestal z njimi in sestavil so licemersko izjavo, češ da si želijo mir, toda... Sajgonskega generala in premiera Kyja takrat niso povabili. Sam se je povabil.

Pred kratkim je Johnson organiziral podoben sestanek, namenjen razglabljanju o usodi vietnamske vojne. Tokrat je »pozabil« povabiti Kyja. Toda sajgonski general se ni dal ugnati in naposled so ga s transportnim letalom pripeljali na pacifiški otok Guam, kjer je bilo posvetovanje. Po štirindvajsetih urah »skupnega dela« — medtem je Ky odločno zahteval razširitev vojne — so sajgonskega premiera poslali nazaj v domovino, potem pa so se lahko mirno pogovarjali o resnih stvareh.

Na Guam so bili predsednik ZDA Lyndon Baines Johnson, zunanji minister Dean Rusk, obrambni minister Robert McNamara, poveljnik ameriških sil v Vietnamu general William Westmoreland, novi ameriški ambasador v Saigonu Ellsworth Bunker (ki je zamenjal Cabota Lodgea: to novico je zvedel sajgonski zunanji minister iz časopisov) in še množica raznih svetovalec in strokovnjakov. Samih Američanov. Zakaj vojna v Vietnamu je zdaj že skoraj javno samo in izključno ameriška.

Pred pol leta se je vsako ameriško vojaško sporočilo začelo z besedami: »na zahtevo vietnamske vlade«. Ameriška letala so bombardirala, ameriški vojaki so streljali, toda zmerom »po posvetu z vietnamsko vlado«. Toda te sicer »vpljudnostne« izraze so že opustili.

Na Guam so privlekli na dan toliko števil, da so konec koncev sklenili: To vojno dobimo! Moramo jo dobiti. Tako je rekel general Westmoreland, ki ni ne šaljivec ne romantik. Tako

Razgledi s 46. vzporednika

je rekel, ker je tudi prepričan. Ker je to nujno! Nič več ne gre za to, da bi zaustavili val komunizma v Aziji, ali za to, da bi za vsako ceno obdržali Vietnam. Zdaj gre za to, da enkrat za vselej dokažemo, da Američani lahko dobijo kakršnokoli vrsto vojne.

Številke z Guama so takšne:

Južni Vietnam ima 170.230 kvadratnih kilometrov; 17 milijonov prebivalcev; leta 1966 je nanj padlo 709.900 ton bomb; februarja letos je ameriško letalstvo odrglo na Vietnam 68.000 ton bomb (90 odstotkov tistih bomb, ki so jih odrgli med 37-mesečno korejsko vojno; ali: med drugo svetovno vojno je padlo na vso Evropo mesečno 80.000 ton bomb); od leta 1961 je vietnamska vojna zahtevala 625.000 mrtvih med civilisti: tri ali šest za enega vojakovskega vojaka; med temi žrtvami je 250.000 otrok; 750.000 ranjenec, med njimi 20 odstotkov, ki so jih poškodovale napalm bombe. V Vietnamu je — po ameriški oceni — 284.000 pripadnikov Vietkong; Američani jih zadnje čase na mesec »uradno« pobijejo 9000, toda navzlic temu jih je vsak mesec 5000 več. Na leto ubijejo 50.000 (»neuradno«) vietnamskih vojakov, kar znese — tako povedo računalniki — 350.000 dolarjev na truplo.

Vietnam pa pomeni tudi: 500.000 ameriških vojakov; 50.000 letalskih poletov na mesec, med njimi 12.000 nad Severni Vietnam; 5700 milijonov litrov uničevalnih tekočin, razlitih na teden; 100.000 ton streliva, narejenega na mesec, v primerjavi s 6000 tonami pred petimi leti. Vsak mesec raztovorijo dva milijona sodčkov petroleja; skladišča eksploziva pokrivajo dva milijona in pol kvadratnih čevljev površine v primerjavi s 550.000 pred štirimi leti.

V vojaških operacijah je nenehno okoli 40.000 ameriških vojakov. Pekolet jekla in smodnika, velikanski buldozer se rine v opustošeni gozd, dolg 60 kilometrov, ki sega že v Kambodžo. V tem gozdu so seveda tudi pripadniki Vietkonga z vodstvom nacionalne osvobodilne fronte. Ameriška mehanična pošast sklepa čeljusti, da bi pogoltnila partizane, njihovo vodstvo in tri severovietnamske generale, ki so prišli iz Hanoja. Naskok se imenuje »Junction City«, bojšče pa »Cona C«. Toda operacija traja več kot mesec dni, ne da bi Američani kaj dosegli. Severnovietnamski generali so celo izginili...

Do pravih spopadov skoraj ne pride. Na Guam so govorili o stopnjevanju vojne, visoki ameriški oficirji v Vietnamu pa trdijo, da več že ni mogoče storiti. Več bombnikov »B 52« ne morejo uporabiti, ker so že zdaj drug drugemu v napotje med akcijami. Puške ne morejo streljati hitreje, topovi grme noč in dan.

Skratka ni videti, da bi Američani vojaško vzeto lahko dobili vojno. Toda na Guam so veliko govorili o psihološki bitki ali »pacifikaciji« — »pomiritvi«... Kakšna je videti »pomiritve«, poročajo zahodni dopisniki: V vas pride ameriška vojska. Obkolijo jo s tanki, na sredo postavijo orkester, ki igra živahne ritme, komandos vojakov pa išče partizane in meče bombe v skrivališča. Medtem delijo vojaki milo med vaščane, bolničar pa brezplačno »nudi« usluge. In zvečer, ko je vse končano, ko tanki odpeljejo in ko se dvigne zadnji helikopter, zareglja partizanska strojnica v posmeh »pomirjevalcem«...

»D. D. z o. j. Alfred Krupp«

Orožarska družina Krupp živi v Essnu že od 16. stoletja naprej. Med njene najslavnejše predstavnike sodijo: Friedrich Krupp (1787—1826), ustanovitelj modernega jeklarskega koncerna; njegov sin Alfred Krupp (1812—1887), »kralj topov« in specialist za oboroževalno industrijo; Friedrich Alfred Krupp (1854—1902), pod katerega vodstvom se je koncern finančno silno razmahnil; Gustav Krupp von Bohlen und Halbach (1870—1950), ki je pomagal Hitlerju, zaradi bolezni ušel sodnikom v Nürnbergu in potem mirno umrl. Družinsko podjetje je prevzel njegov sin Alfred Krupp (rojen 1907), ki je bil nekaj časa zaprt zaradi vojnih zločinov, pa si je hitro opomogel.

Zavezniki so ukazali, naj Krupp do 1. februarja 1959 proda večino svojega koncerna. Toda Alfred Krupp von Bohlen und Halbach je leta 1953 zvalil k sebi Bertholda Beitza. Imenoval ga je za generalnega pooblaščenca. Beitz je moral poslušati tri načela svojega gospodarja: Ne sme proizvajati orožja, ne sme prodati rudnikov in tovarn, podjetje naj začasno ostane še družinsko.

Koncern se je širil, delal za dom in tujino in kmalu postal deveti največji koncern v državi. Najlepša leta so bila leta tak imenovanega »gospodarskega čudeža«. Kruppov koncern pa je delal tudi napake. Investiral je tja, kjer se ni izplačalo, rudniki so ga vlekli nazaj, jemal je posojila in konec koncev se je lani izkazalo, da so dolgovi tolikšni, da je bankrot zelo blizu. Toda propad ali hude težave tako velikega podjetja bi še huje ogrozili zdaj majavo nemško gospodarstvo, tako da so priskočile na pomoč vlada in banke. Predvsem so se za ureditev položaja zanimali minister za gospodarstvo Schiller, minister za finance Strauss in predsednik Nemške banke — največje zasebne banke v Nemčiji Abs. Z obeh strani so sklenili pomagati Kruppu, toda s pogojem, da koncern ni več zasebno družinsko podjetje, marveč delniška družba z omejenim jamstvom. Beitz je pristal, saj se gospodar Alfred Krupp za to ni dosti menil, še manj pa njegov devetindvajsetletni sin Arndt. Oče je bolj športne narave, sin pa prijatelj zabave in žensk, ki mora na leto zapraviti milijon mark vzdrževalnine.

Do srede aprila bo Alfred Krupp imenoval šestčlanski upravni odbor, ki bo bržkone skušal izriniti trmastega Beitza, in slavno družinsko podjetje, katerega topovi že poldrog stoletje grme na vseh frontah, bo postalo delniška družba, ki bo celó morala objaviti letno bilanco. Dotlej tega Kruppi niso počeli.

LEPI ČASI ZA DINASTIJO KRUPP SO MINILI.

STANE IVANC

Partizanska
ljudska pesem

ČAS GROZE

Na svet poslan je zmaj grozan,
čez vse planjave gre,
za njim gori in teče kri,
je tuga in gorje.

Zasegel nas je groze čas,
povsod je bojni grom,
Zdaj vlada črt in žanje smrt,
na svetu je polom.

Povsod razdor, krvav pomor,
vsi narodi trpe,
kot bi pekel na svet prišel
sovragi zdaj besne.

Ljubav molči, če v gnevu kri
zemljan preliva krut.
So muke, stok in solze, jok,
teptan je blagi čut.

Glavar bahav, birič krvav,
svetovni tolovaj,
iz solz, krvi ti klic doni:
Gorje, krvavi zmaj!

Si se bahal, da boš izgnal
nered in zlo s sveta.
Zloděj ti sam, po tebi k nam
zavel je diš pekla.

Ce neki duh je slep napuh,
mu ni pravice mar,
obsede ga in zmede ga
koj teme gospodar.

Nešteto ran dell vsak dan
ta grozni čas ljudem.
Teži srce sveta gorje,
a naše le predvsem.

Kje fantje ste in kje možje?
Na vojski in v grobeh.
In še in še sovrag grozi
po žalostnih domah.

In dragi vi, ubogi vsi,
ki odpeljani ste,
vzdihi grenki svat je bledi glad.
Li kdo še vrne se?

Se duh plaši, zré ogenj, kri
in naš trpeči rod.
Ah, kaj grobov bo, brez domov
pohabljenec, sirot.

Dušec je zrak. Objel je mrak
ta prosvetljeni svet.
Srce drhti, pa up goji,
da sonce vžide spet.

Mavrel Blaž mu je ime,
s koroških je brdin,
ki srčnih ran je ves bolan
to spisal za spomin.

Ob zaključku letnih konferenc ZZB NOV na Goriškem

47 krajevnih organizacij ZZB NOV na Goriškem je februarja in marca letos imelo redne letne konference. Od 8600 članov, kolikor jih je trenutno vključenih v to organizacijo v občini Nova Gorica, se jih je letnih zborovanj udeležilo blizu dve tretjini

Naravno je, da so člani ZZB NOV na teh letnih konferencah obravnavali številne lastne, borbevske-socialne zadeve. Vendar je treba ugotoviti eno: obravnavali so jih dokaj stvarno, zelo neposredno in le posamezniki so izstopali demagoško in pavšalno. Ta realizem pri obravnavanju sicer perečih posameznih neresenih ali pomanjkljivo rešenih zadev je treba pripisati dvema činiteljema: boljši obveščenosti glede stanja zadev in potrpežljivemu delu uslužbenec in članov komisij pri občinskem odboru združenja.

V preteklem letu je skupščina občine v Novi Gorici dala 329 borcem 86 milijonov starih dinarjev v obliki priznavalnih in 34 otrokom padlih ali umrlih borcev 6 milijonov starih dinarjev v obliki šolskih podpor.

Na letnih konferencah so pojasnili, da teh priznavalnih in podpor letos ne bo manj, da jih bo celo nekaj več (v vsej občini skoraj 800 več) in da bodo najnižje nekoliko povišane.

Priznanje posebne delovne dobe, ki je postalo aktualno prav lani, so v tej občini v preteklem letu dokaj intenzivno in uspešno uveljavili. Posebna komisija je obravnavala 1561 vlog. Ugodno jih je bilo rešenih 811, negativno pa 333. V dopolnitev je bilo poslanih 275 vlog. Občinski odbor ZZB NOV je s Komunalnim zavodom v Novi Gorici, ki bo odsluževal vse še neresene take vloge, dosegel sporazum o sodelovanju in medsebojni pomoči, da bi številne še neresene vloge bile v večini že letos rešene. Treba pa je le omeniti, da je po približni oceni vsaj 10 % vloženih in neresenih vlog takih, da jih ne bo mogoče ugodno rešiti. Prav ljudje, ki iščejo borbevske pravice in ki do njih niso upravičeni, najbolj ovirajo pravočasno rešitev drugih vlog.

Skoraj ni minila konferenca, kjer ne bi omenili stanovanjskega vprašanja članov. Verjetno je prav tu stanje še najbolj kritično. Ne toliko zaradi obsežnosti, kolikor zaradi zakasnelosti reševanja, saj bi prav te zadeve morale biti urejene že davno in bi ta problem ne smel več obstajati. Za popravilo hiš kmetom-borcem bi bilo nujno zbrati in razdeliti (vsaj kot posojilo) 58 milijonov starih dinarjev za popravilo v vojni požarjenih hiš pa 30 milijonov. Za upokojeve borce bi rabili 35 stanovanj, za invalide pa 8 stanovanj. Še nekaj pa je zaposlenih borcev, ki nimajo urejenega stanovanjskega vprašanja. Tem so njihove delovne organizacije dolžne stanovanjsko vprašanje čimprej urediti.

Člani občinskega odbora ZZB NOV, ki so bili na krajevnih konferencah, so skrbno zabeležili vse izrečene probleme

in hkrati zagotovili udeležencem zborovanj, da bodo javnost, predvsem pa občinske odbornike, s problemi seznanili in si jih prizadevali urediti. Skupščina občine si v okviru svojih proračunskih možnosti sicer prizadeva nekaj ukreniti, niso pa njene možnosti zadostne, da bi vse neresene probleme že letos mogli sami rešiti.

Skoraj na vseh letnih konferencah so imeli morškat povedati, kako lepo so lani z drugimi organizacijami praznovali številne krajeve in državne praznike ter skrbeli za grobove padlih, spomenike in spominske plošče. Tudi za letos so se domenele o raznih prireditvah in proslavah. Posebnega pomena bo letošnja spominska proslava 22. maja (požig naselja pri Pestrnetu v Brdih), ko bodo na Dobrovo skupaj s Turističnim društvom praznovali praznik čiščenja in obletnico požiga. K sodelovanju mislijo povabiti tudi garbaldince, ki so se tukaj po razpadu fašistične Italije zadrževali do osvoboditve.

Na terenu krajevnih organizacij Osek-Vitovlje, Ozeljan in Sempas bodo posebej svečano praznovali 25-letnico ustanovitve prvega primorskega bataljona »Simona Gregorčiča«, ki je bil ustanovljen dne 10. avgusta 1942. leta nad Ozeljanom. Osrednja proslava na Goriškem bo od 9. do 17. septembra. Te dni bodo na terenu ZZB NOV Gorica, Sempas, Vitovlje in Miren praznovali obletnico Goriške fronte, ki je občinski praznik, skoraj pri vseh krajevnih organizacijah pa še 20-letnico priključitve k SFRJ. Posebno lepo bo praznovanje dneva JLA. Srečanja z granicari na Goriškem so bila doslej iskrena in prijateljska.

V zvezi z invalidsko tematiko, ki je skoraj povsod prisotna na dnevnem red, so dokaj kritično obravnavali zakonodajo, ki je brez potrebe povzročila nezadovoljstvo. Na nekaterih krajevnih organizacijah so omenjali tudi klimatsko zdravljenje članov ZZB, ki naj bo omogočeno res potrebnim ljudem.

Ker so se konference zvrstile v času evidentiranja kandidatov za letošnje skupškinske volitve, se seveda obravnavali tudi vprašanja izbire kandidatov. Danes lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da je v novogoriški občini med evidentiranimi kandidati za občinske občinske skupščine kar 60 % članov organizacije ZZB NOV.

V Vitovljah so zelo zavzeto obravnavali komunalna vprašanja svojega kraja in poslali občinski skupščini pismeno zahtevo, naj jim pojasni, kam so šla sredstva za popravilo mostu in ceste, oziroma kdaj omislijo to popravilo in urediti, kakor je treba.

V Medani v Brdih se med obravnavanjem gospodarskih vprašanj ugotovili naslednje: »Na žalost se zmeraj ugotavlja, da niso kooperanti seznanjeni v celoti z delom Kmetijske zadruge in tudi pri odločanju za pridelite, ki jih odkupuje KZ, ne sodelujejo, kakor bi bilo treba!«

Na Trnovem so v zapisniku o letnem zborovanju ZZB NOV zapisali: »Ugotavljamo, da se člani odrekajo funkcijam, da se premalo udeležujejo v družbeno-političnem življenju na vasi. Naša organizacija bo obdržala svoj ugled in vpliv nad ostalimi organizacijami le, če bomo prav mi, borci, pokazali, kako zavestno pomagamo graditi socialistič-

ne odnose na vasi.« In v tem vzdušju je potem potekala letna konferenca.

Na Pristavi pri Gorici so se borci zavzeto pomenili o številnih vprašanjih družbene in gospodarske reforme: »V ospredje stopata skrajno varčevanje družbenih sredstev na vseh nivojih ter večja odgovornost pri delu vseh državljanov brez izjeme, na katerem koli delovnem mestu in ne glede na družbeni položaj. Tudi člani ZZB NOV bomo tem prizadevanjem dali svoj največji delež, kakor smo ga bili doprinesli v času NOB in v povojni izgradnji socialističnega družbenega reda.«

V partizanskih Lokvah še vedno močno živi pravi partizanski duh. Vas išče svoje perspektive v turizmu. Vsaka druga hiša ima turistične sobe. Predsednik krajevnega odbora ZZB je člani v poročilu na letni konferenci takole spomnil na pomen partizanstva: »Ne morem mimo tega, da ne bi poudaril, da so tradicije in izkušnje, katere smo dosegli v času NOB in po vojni, odigrale svojo vlogo. Se več. To je treba še nadalje čuvati in razvijati ter jih prenašati na mlajše pokolenje. Gostiti tovarištvu, poštenost, predanost naši domovini, krepitev naše obrambne sposobnosti, razvijati napredne socialistične odnose, pomagati pri krepitvi in razvoju našega gospodarstva, to mora biti naša vsakodnevna skrb pri našem delovanju.«

V nekaterih krajevnih organizacijah je prišlo na dan mnenje, da so posamezniki kmetje-borci previško obdavčeni. Penekad so se pomenili, kako bodo letos bolj organizirano odločili na letošnjem letnem zborovanju. Tudi o reviziji odločb o posebnih delovnih dobi, ki je bila v posameznih primerih že izvedena, so govorili.

Na letni konferenci ZZB Osek-Vitovlje so zahtevali odškodnino za žrtve nacistične Nemčije. Nekateri tovariši so že izpolnili predložene listovine in jih oddali. Republika Italija je zanje dobila odškodnino, ki je pa na njej nikomur, ki živi v SFRJ, ostala. Na ozemlju bivše okupirane Primorske, Izola, Tj. ljudje so na ta način oškodovani za tisto, do česar imajo mednarodno priznana pravica. Problem na terenu novogoriške občine ni tako mračen. Neštevno vse žrtve izločenih je bilo 1930. zapornikov 709. deportirancev na prišilnem delu 730 in v vojnem ujetništvu 125, skupaj 3415. Od teh jih blizu polovice ni več živih. Italija je pravico na povračilo žolita na najhujša nacistična taborišča. Tako ni nekaj manj let tisoč novogoriških občanov bilo upravičenih dobiči odškodninskih zneskov za čas, ko so bili internirani, deportirani, zaprti.

Na številnih letnih konferencah so člani ZZB enodušno obsedili vložniško imperialistično vojno v Vietnamu. Marsikje pa so bili prav borci tisti, ki so pripravili zborovanje v okviru SZDL in na ta način obsedili podvajanje ameriškega imperializma.

Ko je sekretar občinskega komiteja ZKS Nova Gorica Stefan Cigoj razpravljal na letni konferenci članov ZZB NOV mestne organizacije v Novi Gorici, je ugotovil: »Marsikje, tovariši, so bile vaše letne konference po svoji številni udeležbi in po zadevah, ki so jih obravnavale, enakovredne vsakemu zboru volivcev. V bodoče bomo vašo zavzetost pri reševanju in obravnavanju družbeno-političnih gospodarskih zadev še bolj upoštevali.«

Čiril Zupane

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

PRAVNA POSVETOVALNICA

K. I., Brezovi dol. — V dopisu, ki ste ga naslovili na uredništvo našega časopisa, sprašujete, kaj naj ukrenete. Ze štiri leta je, kar vaša prošnja roma okoli, ni pa od nikoder nobene rešitve. Tako ne

kojnine ali invalidnine in ne premoženja ter je tako ogrožen njih življenjski obstoj, ali pa imajo tako majhne dohodke, da z njimi ne morejo živeti. V ta namen so občine sprejele odloke, ki urejajo vpra-

Treba bi bilo torej povprašati na občini Grosuplje, če je prošnja sploh prispela tja in kako je bila rešena.

Ni pa izključeno, da I. K. prosi za priznanje let. V tem primeru odloča komisija za priznanje posebne dobe pri občinski skupščini. V dokaz svojega delovanja med vojno je prosilec moral navesti dokazila, priče in listine. Možno je, da je bila taka prošnja

POKOJNINE, INVALIDNINE IN PRIZNAVALNINE

veste, kaj je s to vašo prošnjo za priznavalnino. Pri vsem tem pa navajate, da ste bili od leta 1942 pa do konca vojne aktivist narodnoosvobodilne borbe, da ste aktivno delali in da vam pripada priznanje teh let. Razen tega ste bili koroški borec, nimate pa zdaj nobenih dohodkov in prav majhno premoženje.

Dopis tov. K. I. navajamo za primer, kakšni so mnogi dopisi, ki jih prosilci pošiljajo na naše uredništvo in ki so namenjeni naši pravni posvetovalnici. Dopis je tako pomanjkljivo opremljen s podatki in tako nepopoln ter nejasen, da prosilec ne moremo dati točnega odgovora niti jasnejšega pojasnila.

Pri tem je treba najprej vedeti, čemu je bila vložena prošnja in kaj z njo prosilec presli. Razlikovati je treba med priznavalnino, pokojnino in invalidnino. Priznavalnino so namenjene tistim, ki imajo rednih dohodkov niti po-

šanje pomoči nekdanjim borcem NOB ali aktivistom, ki so socialno ogroženi. Ti občinski odloki so v posameznih občinah različni. Nekateri, kot na primer odlok občine v Ptuj, točno določajo, kdaj ima bivši borec ali aktivist pravico do družbene pomoči ali priznavalnine. Drugi odloki pa so v tem pogledu manj precizni, dovoljujejo, da se odloča o vsakem primeru posebej. Razumljivo je, da so nekatere občine namenile v ta namen večja sredstva, druge, šibkejša občine pa manj.

Če je torej tov. K. I. napravil prošnjo za priznavalnino, potem je moral prošnjo nasloviti na občino, ki je o njegovi prošnji prav gotovo morala odločiti. Zlasti če so minila že štiri leta od takrat. Vprašanje pa je, če je bila prošnja vsaj toliko razumljiva in jasna, da jo je sploh bilo mogoče obravnavati in če je pristojni organ o prošnji sploh razpravljati in o njej odločal.

vložena, toda če prošnja ni bila v tem času rešena, je tudi čudno. Morda je bila nejasna in nepepoina, kot je dopis, ki je naslovljen nam, in je zato morda obležala kje neresena. Vsekakor je treba zato tudi pri komisiji za priznanje posebne dobe ugotoviti, kaj je s prošnjo, če se morda nahaja tam.

In še besedo o razliki med priznavalnino in pokojnino, o čemer smo sicer tudi že pisali. Pokojnina pripada le tistim, ki so v delovnem razmerju ali so bili v delovnem razmerju in imajo določeno pokojninsko dobo in določeno starost ter izpolnjujejo predpisane pogoje po zakonu o pokojninskem zavarovanju. Prošnje za priznanje pokojnine rešuje zavod za socialno zavarovanje. Za dosego priznavalnine pa ni potrebna ne določena starost ne delovna doba, temveč le aktivno delo za čile NOV med vojno in sedanja socialna ogroženost.

Varčujte!

VLGAJTE SVOJE PRIHRANKE
NA HRANILNO KNJIZICO

KREDITNE BANKE KOPER

VEZANE NA ODPOVEDNI ROK!

POLEG UGODNOSTI VIŠJIH OBRETNOSTI MER
POSTANETE LAHKO LASTNIK

AVTOMOBILI NSU 1000 L — PRINZ
ALI DRUGIH BOGATIH NAGRAD
PRI

NAGRADNEM ŽREBANJU

za vse imetnike vezanih hranilnih vlog, ki bodo imeli na dan 30. aprila 1967 vloženi najmanj 2000 novih din na hranilni knjižici KREDITNE BANKE KOPER, vezanih na odpovedni rok nad enim letom.

Pri žrebanju, ki bo v začetku maja 1967 pri KREDITNI BANKI KOPER v Kopru, bodo sodelovali z enim žrebnim listkom za vsakih 2000 N-din vsi tisti varčevalci, ki imajo ali bodo imeli vezane vloge pri KREDITNI BANKI KOPER, pri njenih poslovnih enotah ter pri hranilno kreditnih odsekih kmetijskih zadrug.

IZZREBANIH BO 50 NAGRAD!

- osebni avtomobil NSU 1000 L — Prinz
- motorna kosilnica ALPINA
- televizor RIZ UHF
- hladilnik EKA
- šivalni stroj BAGAT
- električna kitarra
- 4 sesalci za prah
- 5 gramofonov Iskra portable AUDIO
- 5 transistorjev ISKRA
- 10 kombiniranih mešalnikov
- 10 zapesnih ur
- 10 ekonom ekspres loncev

VLOGE SPREJEMAJO:

- vse poslovne enote KREDITNE BANKE KOPER v Kopru, Izoli, Piranu, Postojni, Ilirski Bistrici in Sežani
- hranilno kreditni odseki kmetijskih zadrug Koper, Sežana, Postojna, Ilirska Bistrica in Lucija
- VSE POŠTE NA OBMOČJU PTT PODJETJA KOPER

VSAKA OD OMENJENIH NAGRAD JE LAHKO VAŠA, ZATO SE TUDI VI NEMUDOMA VKLJUČITE V ŠIROK KROG VARČEVALCEV!

POOBlašČENI ZASTOPNIK avtotehna LJUBLJANA

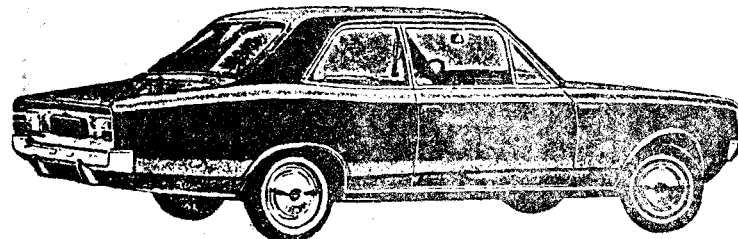

	USS	DM	A	\$U	Uvozne dajatve N-din
OPEL REKORD, 1.5 liter, 2 vrata, 3 brzine	1.650	6.600	42.900	12.415	
OPEL REKORD, 1.5 liter, 4 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038	
OPEL CARAVAN, 1.5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038	
CARAVAN, 1.5 liter, 5 vrata, 3 brzine		7.292		15.212	
LIEFERWAGEN, dostavno vozilo, 1.5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.644	6.532	42.744	10.375	
OPEL REKORD »L«, 1.7 liter S, 2 vrata, 3 brzine		7.300		15.256	
OPEL REKORD »L«, 1.7 liter S, 4 vrata, 3 ali 4 brzine	1.905	7.300	49.530	16.933	
OPEL REKORD COUPE, 1.7 liter, 2 vrata, 4 brzine	1.906	7.624	49.556	16.934	

Dobava: iz konsignacijskega skladišča (v standardni izvedbi po želji z motorjem 1700 ccm ali menjalnikom 4 brzine proti doplačilu) v 5 dneh po prispejtu nakazila na naš konto.

PREDSTAVNOSTVA:

LJUBLJANA — Tihova 25, tel. 312-022 ● ZAGREB — Illica 13, tel. 23-594 ● BEOGRAD — Brankova 14, tel. 629-354 ● RIJEKA — Rade Končara 44/V, tel. 23-919 ● SARAJEVO — Senina 8, tel. 25-111

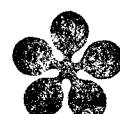

Trgovsko
podjetje

KOČNA
Kamnik

priporoča nakup v dobro založenih prodajalnah z živilskim in industrijskim blagom.

Gospodarske organizacije preskrbujemo z reprodukcijskim materialom brez 20 % prometnega davka in po grosističnih cenah. Teh ugodnosti so deležni tudi zasebni obrtniki, ki plačajo le 12,5 % prometnega davka. Pri plačilu v devizah 10 % popusta!

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

Konstruktor MARIBOR

ŽIVLJENJEPIS PODJETJA

Namesto zgodovina smo napisali na našlo življenjepis. To smo storili zato, ker bomo poskušali opisati rojstvo, rast, življenje in delo našega kolektiva.

Življenjepis našega podjetja lahko razdelimo v tri obdobja: v obdobje od osvoboditve do leta 1947, nato v čas, ko je podjetje dobilo leta 1947 ime »Konstruktor«, pa do dobe samoupravljanja v letu 1950 in končno v dobo po letu 1950.

delavci, inženirji, tehniki in delovodje v celoti uspešno izvrševali svoje poklice in državljanske naloge. Delovni plet in navdušenje svobodnih državljanov — od najmlajših pa do starčkov — sta rodila hitre in pomembne uspehe pri obnovi Maribora. Že v kratkem letu po osvoboditvi je bil Magrad sposoben hitro, strokovno in kvalitetno izvrševati še tako zahtevne gradbene naloge.

Zaradi izrednih uspehov tega kolektiva je vlada LRS dne 28. marca 1947 izdala odločbo, s katero je ustanovila družbeno gradbeno podjetje z imenom: Splošno gradbeno podjetje Konstruktor. Podjetje je bilo republikanskega značaja ter mu je bila poverjena naloga izvrševanja vseh gradbenih del na širokem področju, ki je zajemalo takratne okraje Maribor, Slovenska Bistrica, Konjice, Rogaska Slatina, Ptui, Ljutomer, Dravograd, Murska Sobota in Ormož. Na tem obseznem področju je bil Konstruktor strokovno zadolžen za vse večje gradbene naloge, ki jih je izvajal bodisi sam, bodisi da so jih izvajala takratna okrajna gradbena podjetja in številne obnovitvene zadrage.

Novo ustanovljenemu podjetju so bila priključena številna privatna gradbena podjetja, ki so bila do takrat nacionalizirana. Pomembna je bila priključitev gradbenega podjetja inž. Slajmer in Jelenc. S tem podjetjem je bila bistveno povečana tehnična opremljenost mladega podjetja Konstruktor, ki je do bilo poleg takrat zelo pomembne gradbene mehanizacije še odlične in izkušene strokovne kadre. Podjetje Konstruktor je od takrat prešlo pod neposredno operativno vodstvo Ministrstva za gradnje LRS ter je bilo izvršeno med maloštevilna bazenska republikanska gradbena podjetja Slovenije.

Pod novim republikanskim operativnim vodstvom je tehnična opremljenost podjetja hitro narasla. S priključitvijo številnih obratov v Mariboru in okolici je postalo Splošno gradbeno podjetje Konstruktor eno izmed najpomembnejših gradbenih podjetij v SRS ter je zaradi tega dobivalo številne in odločne gradbene naloge. Od Lendave, Murske Sobotice, Ptuija, Ljutomerja, Slovenske Bistrice, Obločnice, Zreča, Raven, Podvelke, Ruša, Ormoža pa do hrvaške meje skoraj ni pomembnejšega kraja in objekta, ki ga ne bi podjetje Konstruktor bodisi samo izvajalo bodisi da je bilo zadolženo za strokovno vodstvo, oskrbo z materialom, prevoze in podobno.

Prvotno je bil sedež podjetja v Maistrovi ulici 5, nato pa v prostorih v ulici Pri parku 5. do preselitve v sedanje prostore v Sernčevu ulici 8.

Notranja konsolidacija združenih podjetij in številnih obratov je bila hitro izvršena, dejavnost podjetja pa se je širila tako teritorialno po vsej vzhodni Sloveniji kot organizacijsko in strokovno v vključevanju novih delovnih organizacij ter strokovnih in tehničnih kadrov.

Konstruktor je bil takoj po ustanovitvi med drugim zadolžen tudi za vodstvo lastne vajeniške šole gradbene stroke ter za organizacijo gradbene srednje tehnične šole v Mariboru. Skozi te šole je šla vrsta mladih ljudi, ki so si v njih pridobili znanje in kvalifikacijo za kvalificirane delavce gradbene stroke in za gradbene tehnike.

Poleg strokovne dejavnosti se je v podjetju v tem času razvijala izredno aktivna dejavnost mladine in sindikata. Mladincem in ostalim članom kolektiva so se nudile široke možnosti rekreacije, udeleževanja v različnih športnih dejavnostih ter na kulturno-prosvetnem področju. Lastne športne sekcije ter medsebojna tekmovanja doma in z drugimi gradbenimi kolektivi so vzgojila visoko športno zavest in pripomogla k odličnim športnim rezultatom šahistov, nogometašev, kroglačev, strelcev, namiznoteniških igralcev in drugih. Naši športniki so kmalu zasloveli kot solidna moštva na vseh tekmovanjih v Mariboru in drugod.

V prvih letih obstoja je bila vključena v komunalno dejavnost podjetja vrsta panog, s katerimi je podjetje izboljševalo takrat razmeroma skromno strokovno in potrošniški dobri. Imeli smo svoj industrijski magazin,

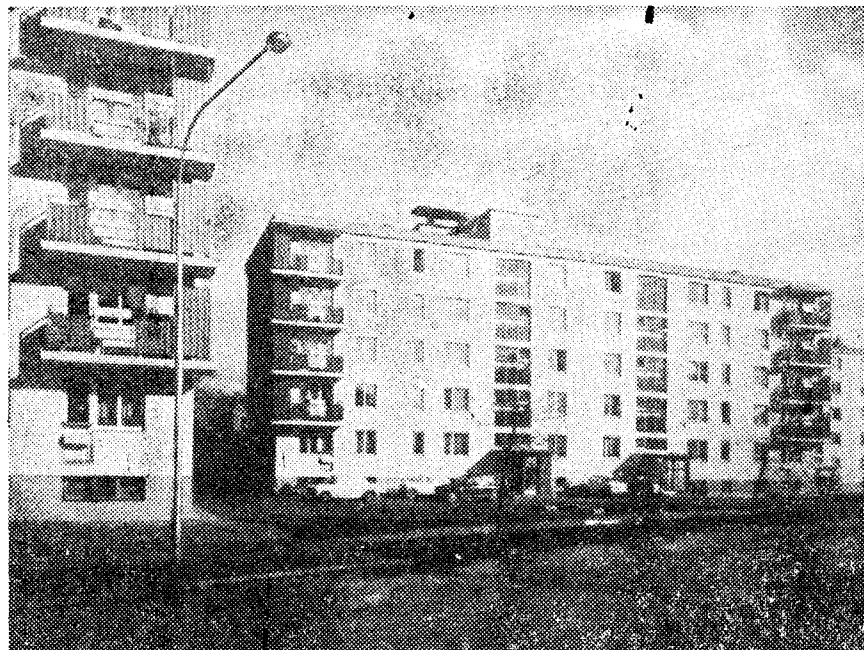
delavsko menzo, številne obrtne dejavnosti, lastne gozdove, žage, kmetijska posestva in podobno. To je podjetje sicer dodatno obremenjevalo, nudilo pa je istočasno članom kolektiva dodatno preskrbo. Tudi v teh dejavnostih so člani kolektiva s prostovoljnimi delom prispevali k večjim in cenejšim rezultatom. V letih 1950–1952 je podjetje zaradi takrat že urejene preskrbe opustilo vrsto navedenih dejavnosti ter se posvetilo nalogam svoje osnovne dejavnosti.

Številne udarniške akcije, kot npr. mladinske — pri gradnji cest in novih prog, pomoč rudnikom, sodelovanje pri sečnjah, pomoč pri gradnji ključnih objektov širom po Sloveniji in v Bosni ter mnogo drugih akcij je izvršalo kolektiv Konstruktorja v l. 1947 pa vse do danes med kolektive z visoko družbeno zavestjo ter med gradbene organizacije, ki so voljne spoprijeti se z vsako, še tako težavno proizvodno problematiko.

Med pomembnejše akcije, ki so poleg številnih proizvodnih nalog pripomogle k urejanju lastnega življenjskega standarda, spada gradnja samskega naselja na Pobrežju. V letu 1948 je bilo zgrajenih pet pritličnih stanovanjskih paviljonov ter kuhinja z masno. Pozneje je bilo naselje razširjeno s postavitvijo nadaljnjih petih lesenih barakov, ki so precej let pomagale reševati stanovanjski problem številnih samskih delavcev.

V letih 1949 do 1951 se je zmanjšalo število proizvodnih obratov podjetja, tako da so ostale kot dodatne dejavnosti v pomoč gradbeni proizvodnji samo one, ki so bile na tržišču še vedno deficitarne. To so bile žaga v Radlajah in v Jelovcu, mizarstvo, ki se je moderniziralo in združilo v novem obratu v Smetanovi ulici, tesalščice, Gradivo v Vrbanski ulici ter Kovinski obrati na Koroski cesti. S tem se je organizacija podjetja konsolidirala, osrednji poudarek pa je ostal na gradbeni operativni in na sodobno urejenih osnovnih obrtnih dejavnostih, ki so dopolnjevale gradbeni obrat v zaokroženo proizvodno enoto.

V letu 1949 je Konstruktor poleg drugih nalog dobil tudi zadolžitev, da formira Splošno gradbeno podjetje v Lendavi, kar je storil s svojimi kadri in deloma s svojo opremo. To podjetje se je že leta 1950 priključilo k Splošnemu gradbenemu podjetju Konstruktor, ki je nadaljevalo z deli pri izgradnji »Naftice« v Lendavi.

STANOVANJSKA ZAZIDAVA V VRBANSKI ULICI V MARIBORU

KIDRIČEV TRG V MARIBORU

Vrsta pomembnih objektov iz obdobja od leta 1947 do 1950 karakterizira velike napore in dosežke kolektiva, ki je v teh letih žel proizvedne in družbene naloge obilo priznanj in pohval od republikanske operativne vodstva ter visokih političnih in družbenih forumov.

Prehod v naslednje, najpomembnejše obdobje, predstavlja leto 1950, ko je delovni kolektiv prevzel 21. oktobra upravljanje podjetja v svoje roke. Prvi delavski svet in upravni odbor, sestavljen iz vrst prekajenih gradbenih proizvajalcev podjetja, sta določila smernice nadaljnjega razvoja podjetja ter prevzela odgovornost za uspešnost poslovanja v svoje roke.

Dotedanji proizvajalci so postali upravljalci sredstev in nalog, ki jim jih je zaupala družba v upravljanje. Poleg številnih proizvodnih nalog je bila na vse člane kolektiva prenesena odgovorna naloga ekonomskega gospodarjenja z zaupanimi sredstvi.

Tako kot je kolektiv pogumno prevzel in opravil še tako odgovorne proizvodne naloge, se je v obdobju samoupravljanja pokazal sposobnega uspešno prevzeti in izpolniti tudi naloge samostojnega upravljalca podjetja. Iz leta v leto so se večale naloge samoupravnih organov, ki so sprejete naloge vedno uspešneje reševali. Skozi vrste organov delavskega samoupravljanja je v teh letih šlo veliko število zavednih delavcev, ki so iz leta v leto nastajali popolnejši in izkušenejši upravljalci. Cilji, ki so jih organi samoupravljanja v vsem tem obdobju zasledovali, so bili usmerjeni v izpopolnjevanje tehnične in proizvodne zmogljivosti podjetja, v izpopolnjevanje kadrov vseh vrst in profilov ter v ustvarjanje takih proizvodnih in družbenih odnosov, v katerih se združujeta nalogi proizvajalca in upravljalca v eno in osnovno nalogo slehernega člana kolektiva.

Z obdobjem delavskega samoupravljanja se razvija in izpopolnjuje iz leta v leto notranja zakonodaja, ki določa slehernemu članu kolektiva njegove pravice in dolžnosti.

Tehničnemu razvoju ter skrbi za opremljenost podjetja s proizvodnimi sredstvi in pripravami se pridružuje skrb za nenehno dvig življenjskega standarda slehernega proizvajalca. Poleg stalne enostavne in razširjene reprodukcije proizvodnih sredstev se osredotoči skrb organov samoupravljanja na gradnjo stanovanj za družine članov kolektiva ter na dejavnosti, ki omogočajo rekreacijo članov izven delovnega časa. Gradnja doma Konstruktorja v Sernčevi ulici, kjer so bili pridobljeni prepotrebni družbeni in športni prostori, gradnja počitniške kolonije na morju, lastna zdravstvena ambulanta, odstranitev lesenih barak v naselju, postavitve samskega doma ter preureditve samskih paviljonov v naselju in še vrsta drugih ukrepov in vlaganj pomenijo v času po letu 1950 temeljit preobrat v življenju članov kolektiva in njihovih družin.

Investicije v sodobno mehanizacijo, gradnja lastnih stanovanj, stalno izpopolnjevanje delovnih, življenjskih in varnostnih pogojev pri delu in izven njega, izpopolnjevanje lastnih kadrov in stipendiranje novih članov kolektiva in le v manjšem znesku sredstva iz najetih kreditov. Tako je dosegel kolektiv visoko stopnjo finančne samostojnosti, ki ga uvršča danes v vrste najnaprednejših in najstabilnejših gradbenih kolektivov Slovenije.

Delavsko samoupravljanje doseže v letu 1961 tako fazo, da lahko kolektiv uspešno preide na nadaljnjo decentralizacijo upravljanja ter ustanovi po posameznih dejavnostih poslovne enote z lastnimi sveti ekonomskih enot in z lastnimi upravnimi odbori po ekonomskih enotah. S tem aktom se še poveča zainteresiranost posameznikov za upravljanje ter se iz leta v leto stopnjuje tako, da ostanjejo centralni organi le usmerjevalci poslovne politike, medtem ko preidejo vse pomembnejše kompetence na organe ekonomskih enot. Istočasno z rastjo pravice in kompetenc po ekonomskih enotah raste tudi čut odgovornosti decentraliziranih samoupravnih organov in upravnih vodstev ekonomskih enot.

Iz leta v leto se manjšajo administrativni posegi v gospodarjenje podjetja ter se vedno bolj uveljavljajo gospodarsko-tržni prijemli in ukrepi kot rezultat nove kvalitete družbenih odnosov v podjetju.

Leta 1960 preide Konstruktor kot prvo podjetje v SRS na gradnjo stanovanj za tržnišče, kar mu omogoča lastna obratna sredstva, velika izkušene strokovnih kadrov in pa moralna pomoč politično upravnih forumov. Istočasno postane podjetje na tem področju vzor ostalim gradbenim kolektivom širom po Jugoslaviji, ki črpajo iz bogatih izkušenj podjetja tudi orientacijo za lastne akcije v tej smeri.

Leta 1963 se kolektiv Konstruktorja kot prvi kolektiv v SRS udeležuje reševalne akcije v Skopju ter pozneje nadaljuje z deli pri asanaciji pomembnih objektov v Skopju. Poleg velikih tehničnih izkušenj, ki smo jih pridobili pri tej akciji, nas je odlikoval predsednik republike za pomoč v Skopju z najvišjim odlikovanjem — z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem. Poleg podjetja je dobila visoko odlikovanje vrsta naših sodelavcev, ki so sodelovali v tej akciji.

Prvi april 1964 pomeni naslednji velik uspeh podjetja. Kot prvi kolektiv gradbene operativne Jugoslavije smo prešli na skrajšan 42-urni delovni teden in s tem pomagali s svojimi izkušnjami tudi številnim drugim kolektivom gradbene operativne Jugoslavije. Nesebična pomoč, ki smo jo v pisani in ustni obliki posredovali zainteresiranim kolektivom iz vse Jugoslavije, je pomagala mnogim pri odločitvi za skrajšan delovni čas.

Iz leta v leto resnejši gospodarski položaj je podjetju narekoval elastično prilagajanje novo nastali situaciji. Bogate izkušnje, pripravljenost kolektiva in primerna finančna osnova podjetja so nas našle pripravljene, da lahko uspešno reagiramo v vsakem položaju. Z vedno novimi prijemi nam je uspelo rešiti vsako novo situacijo na tržišču ter ukrepati tako, da so naši poslovni uspehi standardni, naše perspektive pa ugodne. Tudi gospodarska reforma nas je naša pripravljene. Poleg novih prijemov v akcijah doma smo z nastopom naših skupin v tujni populnoma uspehi.

S številnimi akcijami, ki poleg strokovnega nastopa zahtevajo še dodatne organizacijske in moralne kvalifikacije, smo pokazali javnosti, da smo kolektiv, ki skrbi za nenehno dvigovanje ravni gradbeništva, ki je pripravljen prileti za vsako delo ter se zaveža, da mora tudi na družbenopolitičnem področju doprinesti svoj delež skupnosti. Reševalne akcije na Dravi, pomoč solam in društvom, aktivno delo v organih v komunah, republikah in zvezi, pomoč in sodelovanje v strokovnih, znanstvenih in drugih institucijah dokazujejo, da se nismo zapirali sami vase, temveč da čutimo ozko povezanost naših interesov z družbenimi.

Ob dvajseti obletnici življenja in dela našega kolektiva obujubimo, da bomo vedno stali v prvih vrstah naprednega gradbeništva, da bomo znali tudi v bodoče povezovali lastne interese z interesi vseh ostalih dejavnosti in družbe ter da bomo skrbeli za take ploske, ki bodo zagotovile nadaljnjo izgradnjo našega gospodarstva v harmonično skupnost borcev za boljše življenje.

(NADALJEVANJE S 5. STRANI)

DRAGO KUMER:

Ponikvani še znajo orati ledino

Vinko Razdevšek nadaljuje iz knjige spominov:
— Enkrat smo šli v Podlog po hrano. Ljudje v dolini so radi dajali, samo treba je bilo vse to prenesti v hribe. In smo šli mladinci s Ponikve. Bil sem sam med deklinami. Pridemo v vas. Noč je bila in trkamo, trkamo... Na cesti začujemo korake. Nemci! smo rekli in se razbežali v noč. Jaz tečem okoli voglov. Dekleta so tekla h kozolcu, jaz zavijem k svinjakom. Tam pa je nekaj zahreščalo in — štrbunk! — naravnost v gnojnico. To so se dekleta med potjo režala, jaz pa sem se jezil, da se je moglo to prav meni zgoditi.

Se bolj živo se spominjam selitve. V zgodnjih jutranjih urah je nekdo v sapi prinesel pošto: Nemci prihajajo, Nemci! Navdili

so od vseh strani. Nedelja je bila. Trideseti julij 1944. Tu vmes je bilo izdajstvo. Nekdo je izdal člane našega OF odbora in zdaj so prišli ponje. Ljudje so pravkar od maše hodili. Naš oče je bil pri sosedu in še Anton Vasle iz Brezovega. In prav ta Vasle je povedal očetu, naročil mu je, naj pošlje nekoga na njegov dom, češ da sta v hiši dva ranjena partizana. Oče brž pride domov in kar meni naroči: Hitro skoči k Vasletu in povej, da imamo Nemce v gosteh. Če te pa dobijo, moraš lagati, da si šel ljudi prosit za delo. In še kaj si izmisli. Zdaj pa pohiti!

Tekel sem na vso moč. In ko pritečem k hiši, vidim pred njo dva partizana in domače dekle.

— Nemci! sem kričnil. Partizana sta skočila v kamro, pod posteljo ali kam, jaz pa sem šel v kuhinjo, kamor so stekle dekle. In že so tu Nemci. Ne vem, kako bi se vse to končalo, da niso najprej mene pestili, kako da se pišem in zakaj sem v tej hiši. Komaj pa sem povedal priimek Razdevšek, je eden izmed zelenecv pogledal na spisek in to je zadostovalo. Na lističu je bilo zapisano ime mojega očeta, ime moje sestre. Tako so me vlekli pred hišo in tam zasliševali. Lagal sem, da sem prišel prosit za vole, da bomo jutri nekaj nujnega vozili.

— Lažješ! je siknil Nemec in me sunil na pot. Obstopili so me in moral sem z njimi. Vsakdo, ki so ga srečali na tej poti, je moral nazaj, pred cerkev, kjer so že stali aretiranci. Tudi moj oče je bil tam in mi je skrivaj namignil: Si vse dobro opravil? Pokimal sem in bil je z menoj zadovoljen. Potem pa je nemškega oficirja vprašal, zakaj so tudi mene aretirali, saj sem še vendar otrok. Menda so me vzeli namesto sestre, ki jim je ušla; ker pa mojega imena niso imeli na seznamu, so me le spustili domov. O, še vidim očeta zadnji pogled. Saj ni verjel, da

ga peljejo v smrt. In vendar je bil v tem pogledu njegov zadnji pozdrav in nam vsem naročilo: Ostanite zdravi, moji dragi domači, in le pridno naprej gospodarite... Jaz pa si nisem mogel misliti, da ga ne bo več nazaj, da bomo ostali sami... Potem so še brata Francija na Frankolovem obesili... Da, bili so žalostni dnevi in zdaj so vsi ti težki trenutki le še spomini, spomini, ki jih ne smemo nikdar pozabiti...

Nebo so še gosteje prekrili oblaki, megla le še bolj pritiska v ozare, nič več ni videti bakreno rdečih leh, nič več ne žarijo gozdovi in griči tonejo v mraku. Je mar kmetič na občini opravil in se že vrača na Ponikvo? Sedem kilometrov v dolino, sedem kilometrov v breg. In vendar ni v koraku čutiti utrujenosti; nekaj žilavega je v teh ljudeh. Med vojno so vstali iz nekdanje pozabe in menda ne bodo spet v njej potonili. Zagotovo ne bodo. Se so tu zdravi kmečkaki, ki znajo orati ledino. Nikoli ne bom pozabil srečanja z njimi...

(KONEC)

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *Svilanit* KAMNIK

MILF PAVLIN SOŠOLCI

»Lej ga zlodja, da se nisem kdaj prej spomnil tega,« je nehotel rekel kar na glas. Tovariši so ga nemo pogledali.

»Menda veste, da sva si bila s kaplanom sošolca in ga zato dobro poznam. Se več, poznam vrsto njegovih navad in navad. Bilo je v šestem ali sedmem razredu, ko smo se nekaj igrali pri fiziki. Seveda še dolgo pred vojno. Takrat se je fant zelo zanimal za radiotehniko. Celotno sam je sestavljal nekakšen radijski sprejemnik, pri nas doma pa je popravljal aparat, ki se je pokvaril. Nekje drugje je speljal anteno in priključil sprejemnik k zemlji. Kmalu je veljal za celega strokovnjaka na tem področju in profesorji so mu že začeli prerokovati, da bo iz njega kdaj še dober inženir. Toda fant je tiščal v semenišče in potem se je vse skupaj pozabilo...«

»Kaj naj naredimo z dekleti?« je vprašal načelnik.

Po daljšem posvetu so sklenili, naj gresta dve domov. To pa, ki je priznala, naj zaradi varnosti, da ne bi kaj povedala kaplanu ali komu drugemu, pošljejo v Belo krajino pred sodišče. Za drugi dve je treba prirediti navidezno sodno razpravo, kjer bodo obveščevalci-skrivači pričali proti njima, potem pa bosta zaradi pomanjkanja dokazov oproščeni. Do sodbe naj bodo vse tri v ločenih prostorih.

Sodili so jim še isti dan na korpusnem sodišču. Kot so pričakovali, sta prvi dve osumljenki kljub pričanju navideznih skrivačev zanikali vsako krivdo, tretja pa ni mogla drugače, kot da jo je priznala. Obsodili so jo na leto dni prisilnega dela.

»Ali lahko vzamem slovo od sestre?« je potem, ko je slišala razsodbo, rekla obsojenka.

»Lahko,« je rekel sodnik.

Savo, ki je stal v czadi, je budno opazoval sestro, kako sta se poslavljali. Ni mu ušlo, kako je obsojenka, medtem ko je objemala sestro, nekaj tiščala v pesti, potem pa tisto spustila sestrji za srjaco.

Ko so obsojenko odvedli, je stopil k njeni sestri in zahteval tisto, kar ima za srjaco. Ni se preveč upirala in Savo je kmalu imel v rokah zviti listič.

»Zadržite ju toliko časa, dokler jima ne dovolim oditi,« je rekel in stopil iz sobe, da bi prebral listek.

»Odpustite mi, gospod kaplan, da sem komunistom povedala za tisti paket. Molite zame. Klotilda,« je pisalo na listku z nekakšno rdečo tekočino. Listek pa je bil kos »Poročevalca«. Le kje je babnica dobila pero in rdečo črnilo... Poklical jo je na zaslišanje in poslušal, skrit za steno.

»Papir sem dobila od partizana, ki me je stražil, da bi šla z njim na stranišče. Črnila nisem imela, pa sem z nohti izluščila iz okenskega okvira trsko in se zbadala toliko časa, dokler ni pritekla kri. Če ne verjamete, pogledajte, tukaj se še pozna...«

Od jeze je Savo pljunil po tleh in zamrmral v brado: »Prekleti fanatiki!«

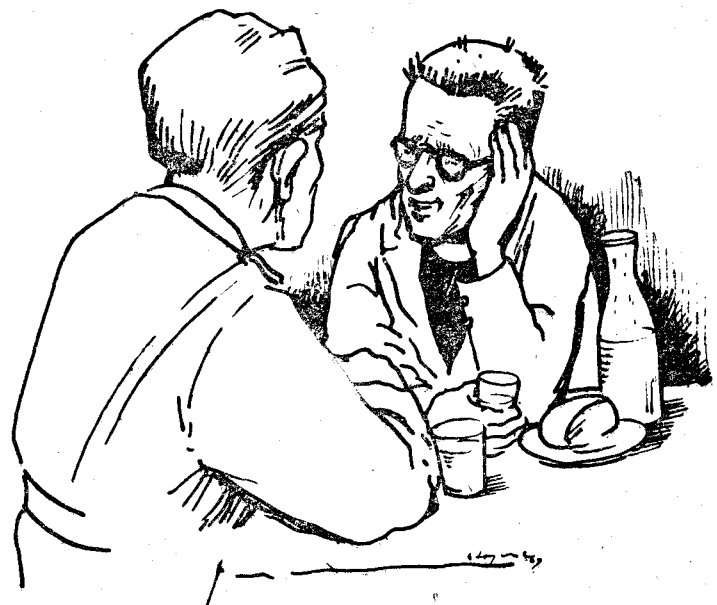
Dekle so odvedli. Listek me je izzval, je pomislil spet Savo, da sem se pokazal dekletoma. Če me vidita v vasi, bo kaplan vedel, da sem obveščevalec. Zatorej naj počakata vsaj še nekaj dni, medtem pa ga jaz še enkrat obiščem. Zdaj bom vedel, s kom imam opravka.

Ukazal je, naj dekleti zadržijo in naj za kazen ribata pod v sobah, kjer spijo partizani, obsojenko pa naj nemudoma odpeljejo v Belo krajino.

TRINAJSTO POGLAVJE

Nekako čez tri dni je Savo odjezdil na obisk h kaplanu Stanislavu. Pred tem je dosegel, da je štab korpusa ukazal bataljonu neke brigade, naj zasede vas in brani dostope iz smeri Kočevje, če bi sovražnik od tam skušal vdreti v Suho krajino. Savova prošnja se je skladala z vojaškimi načrti korpusa, terjala je le malenkostno, ne bistveno spremembo, zato so mu radi ustregli.

Ali bom kos svoji nalogi, je premišljeval spotoma, ko se je zibal na hrbišču izposojenega, še precej zgaranega ključeta. Vsaka napačno zastavljena beseda, prevelika vpena ali pre-

huda črnogledost nad položajem mu lahko postane sumljiva, lisjaku črnemu. Se več, vsak pogled, vsaka kretnja. Najbrž bo prosil za tista tri dekleta in moral mu bom obljubiti, da bom posredoval zanje...

Kot vsakokrat, ga je tudi to pot kaplan sprva nezaupljivo gledal. Savo se je zdelo, da je zmeden in da se je prestrašil, potem pa se je razživel.

»Nekam dolgo te ni bilo. Bal sem se že, da se ti je kaj zgodilo,« je neutrudno besedičil, medtem pa nosil na mizo priprizek in pijačo.

»Ah, imel sem dosti dela, posilali so me za nekaj časa v Belo krajino na nekakšen tečaj,« je prav tako neutrudno lagal Savo. »Pa varno ni pri vas, vedno huje pritiskajo oni tam prek. Če ne bi bilo bataljona tukaj, si ne bi upal priti k tebi. Se tako je nevarno. Kolikokrat so domobranci naše presenetili v vasi, morali smo bežati in tudi žrtve smo imeli! Vaša vas je kaj nevarna...«

»Pri meni se ti ni treba bati. Če ne bi kazalo drugega, te skrijem in zastavim besedo, da te ne bi tod iskali.«

»Pa bi ti verjeli?«

ne tako kot pri vas.

»Sam si ste si krivi,« je nehotel ušlo Savo.

»Najbrž bo to držalo. Uradna politika cerkve je kriva, mi moramo največkrat slepo poslušati, vezani smo z disciplino in ne smemo niti dvomiti niti ugibati, kaj je prav in kaj ni. Sicer sva pa o tem že nekoli govorila.«

»Kako lepo bi bilo, če bi slovenski kaplani in duhovniki stali (NADALJEVANJE)

Naš boj za svobodo je ročil junake. Tako govorimo in pišemo vsa leta po osvoboditvi, tako smo pisali in govorili že med vojno.

Tako in še bolj bodo govorili in pisali tudi rodovi, ki nas bodo zamenjali. Spomnimo se roparskih pohodov Turkov v naše kraje pred več kot štiri sto leti, spomnimo se povesti o Miklavu Zali, ki še zdaj navdušuje mlade in stare, kadar jo zaigrajo kje na podeželju.

Razen partizanov-junakov pa je vojna za svobodo rodila tudi junakinje, partizanske matere. Ni besed, s katerimi bi lahko opisali občutke partizanov, ko smo se lačni, utrujeni in premraženi bližali hišam, o kate-

ša narodna heroja, Janko Premrl-Vojko in Karlo Maslo-Drago.

V letu 1942 je iz vseh teh skupin in posameznikov nastal partizanski bataljon s tremi četami. Pri tem ima Kantetova mati velike zasluge, saj je sprejemala novice in vsakomur s primerno besedo pomagala, kaj je njegova dolžnost.

Točno pred desetimi leti sem Kantetovo mater prvič obiskal na njenem domu pri Kobolih v Gornji Branici. Takrat sem jo spoznal kot krepko in zavedno slovensko ženo. Priporočila mi je, da je v vojni izgubila tri sinove. Nekoč je izpraznila tri volnene žimnice

Januarja 1943. leta je odšel k partizanom njen sin Milan. Kmalu nato so v hišo pridrevili fašisti in karabinjerji ter ji grozili, da jo bodo ustrelili. Ostala je trdna in odločna, da so celo fašisti občutili njen prezir do smrti.

Takrat, pred desetimi leti, me je vprašala:

»Tovariš, ali so tisti, ki so prevzeli mesto mojih padlih sinov, tisti mest vredni?«

Tudi jaz se večkrat sprašujem, ali smo vsi, ki smo ostali živi, vredni svojega položaja v družbi? Ali opravljamo svoje delo v korist skupnosti z enakim idealizmom, odgovornostjo, skromnostjo in zvestobo, s kakršno smo se bojevali v gozdovih?

Pred dnevi sem se z goriškim avtobusom peljal po Vipavski dolini skozi Manče, mimo Goč v Gornjo Branico in dalje čez Kras proti morju. V Gornji Branici je vstopila v avtobus visoka starejša žen-

Antonija Kante – prava partizanska mati

rih smo vedeli, da v njih bivajo partizanske matere. Ze pri prvih besedah, ko so nas sprejemale na pragovih svojih domov, je izginila v nas vsa utrujenost in lakota. Zdelo se nam je, da smo prišli domov...

V Gornji Branici na Vipavskem živi Antonija Kante, ki bo 9. aprila stara 80 let. Kantetova mati je jeseni 1941. leta sprejela v svoji hiši prve primorske partizane. Tovariš Ervin Dolgan-Janež jih je pripeljal z Mokreca; bilo jih je šest. Ze naslednji dan po prihodu so imeli v Kantetovi hiši prvi sestanek z ožjo skupino ljudi. Kantetova mati pa je sprejela nalogo, da bo skrbela za ranjene in bolne partizane, jim kuhala in jih obveščala o nevarnosti. Te naloge in še več drugih je potem zvesto opravljala vsa štiri leta vojne. Se istega večera je v veliki aluminijasti kozici skuhalo polento za partizane in ta kozica je kot dragocenost zdaj v koprskem muzeju.

Kantetova mati je v svoji hiši tudi sprejemala fante in dekleta, ki so odhajali k partizanom. Kot prva sta se v njeni hiši partizanom pridružila Franc Cehovin iz Gornje Branice in Anton Ferjančič-Zvonka z Gradišča pri Vipavi, po vojni proglašeni za narodnega heroja. Januarja 1942. leta je sprejela kar trinajst tovarišev in tovarišic, ki so se odločili, da bodo postali partizani. Med temi sta bila tudi dva kasnej-

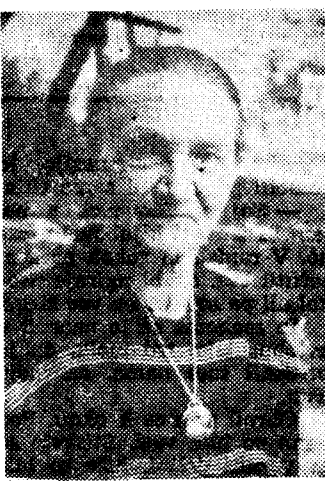
in dala volno za partizane, da so dekleta iz nje napletla svoje majice, nogavice in rokavice. V večjem prostoru zraven kuhinje je delovala že januarja 1942. leta partizanska tiskarna »Javornik« pod vodstvom Jožeta Lemuta-Saše. Ze novembra 1941. leta je negovala dva ranjena partizana. Prvega je zdravila sama, drugega pa, ki mu je grozila zastrupitev, je spravila v tržaško bolnišnico.

Ob 70-letnici Krenove matere

10. aprila bo preteklo sedemdeset let, kar se je pri Skrlcovih na Drganjih selih rodilo dekletce Kristina. Sestindvajset let stara se je poročila z domačinom, Krenovim Francetom in mu rodila osem otrok, od katerih jih je še šest živih. Oba sta izhajala iz številnih družin, kot je bilo tiste čase na kmetih navada in kmetiji obeh družin sta bili majhni. Toda s trdim delom in varčevanjem sta zakonca Kren spravila skupaj 6 hektarov obsegaajoče posestvo s hišo.

Ta opis življenja Krenove matere in ob njej moža Franceta pa je samo zato, da bi videli, kako težko se je živelo na kmetih nekoč. Taka družina ni mogla stati ob strani med NOB in taka mati ni mogla mirno gledati trpljenja drugih!

Koliko partizanom je Krenova mati odrezala kruha, jim skuhalo žgance in mleko, zelje, krompir in fižol! Kolikim je oprala perilo, koliko ranjenecv bodrila. In koliko prenesla časopisov in letakov!

Če je bila Krenova hiša partizanska in če je mož France kot glava družine vodil vse ta, je njegova žena s tem, da mu je stala ob strani in mu pomagala, naredila prav tako veliko, da se ne da izmeriti.

Po vojni so ji kot priznanje dali medaljo za hrabrost in za zasluge za narod.

Angelca Petrič – 70-letnica

Angelca Petrič je pred kratkim praznovala svoj sedemdeseti rojstni dan.

Na Muhaberu pri Novem mestu živi sama, vendar še zmeraj krepka in zdrava, skromna in polna op-

timizma. Je vdova po padlem aktivistu OF in mati partizana.

Rodila se je pred 70 leti v Novem mestu, kjer ji je kmalu umrla mati. V začetku prve svetovne vojne so ji avstroogrski oblastniki odpeljali očeta, ki je umrl v konfinaciji. Kot

otrok je potem morala Angelca služiti pri tujih ljudeh.

Po prvi svetovni vojni se je poročila in z možem kovačem sta si ustvarila lasten dom.

Angelca poznamo kot delovno ženo, ki je že pred vojno vneto sodelovala v društvu kmečkih fantov in deklet na Muhaberu. Znala je zmeraj pogumno in javno obsoditi socialne krivice, ki jih je tudi sama občutila.

Ob okupaciji je zato dohrp vedela, kje je njeno mesto. V pripravah na vstajo v letu 1941 je skrbelo za varnost ilegalcev OF, mož je bil pripadnik narodne zaščite, sin Jože pa je kot predvojni član partije opravljal razne politične naloge.

Angelca ni nikoli kolebala in se ni dala niti v smrtni nevarnosti. Leta 1943 ji je padel mož, toda njena vera v zmago je bila neizmerna. Kadar je bilo treba prebiti se do partizanov skozi sovražne položaje, je to storila z vso odgovornostjo. Mnogi dolničarji partizani se je dobro spominjajo.

Po končani vojni je bila v prvih vrstah aktivnih žensk. Dolgo let je bila odbornica ljudskega odbora ter množičnih organizacij. Se sedaj aktivno dela v združenju borcev.

Tovarišici Angelci čestitamo ob njenem visokem življenjskem jubileju in ji ključemo »Se na mnoga leta!«

Okrogle in oglate

Politični samomorilec... Thomas Dehler, podpredsednik zahodnonemškega parlamenta, je rekel: »Lahko mi dajete še nadalje nasvete, vendar jih ne bom upošteval vselej, marveč jih bom jemal v poštev, ko se mi bo to zdelo potrebno.« Adenauer mu je pri priči vrnil mlo za drago: »Jaz niti ne mislim, da bi vam dajal nasvete, ko boste to štel za potrebno vi, marveč le tedaj, ko bom menil jaz, da je to potrebno.«

Silo za ognjilo. Zahodnonemški kancler Kiesinger je naslovil v neki zdravici na nekdanjega zahodnonemškega kanclerja, zdaj že 91-letnega Adenauerja, te-le besede: »Lahko mi dajete še nadalje nasvete, vendar jih ne bom upošteval vselej, marveč jih bom jemal v poštev, ko se mi bo to zdelo potrebno.« Adenauer mu je pri priči vrnil mlo za drago: »Jaz niti ne mislim, da bi vam dajal nasvete, ko boste to štel za potrebno vi, marveč le tedaj, ko bom menil jaz, da je to potrebno.«

Čudežni nauki... Pekinška agencija »Nova Kitajska« poroča: »Razvoj tehnike, ki omogoča, da se odsekan prst znova prilepi na roko, znova dokazuje, kako podpirajo nauki predsednika Mao znanstvenike v njihovih prizadevanjih.«

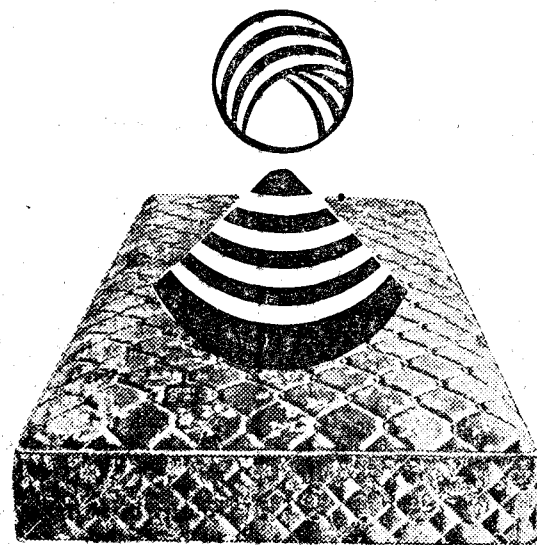
Zakaj govori Strauss zamolklo? Ne, ni prehlajen. Nemški pisatelj G. Strauss je rekel o zahodnonemškem ministru Straussu, ki se je nekako pobotal s svojimi nasprotniki na levem krilu velike koalicije (s socialnimi demokrati): »Strauss je privolil v požiranje cmokov, zato zdaj tako zamolklo govori.«

Kardinal ni za popoln pokol... »Ne bo miru, dokler ne bomo v vojni mi zmagali. Zmaga pa ne pomeni popolnega pokola sovražnika, marveč na neki način prepuščevanje sovražnika, da mora sesti k mizi za pogajanja,« je rekel časnikarjem zloglasni newyorški kardinal Spellman, ko se je bil vrnil iz Vietnama, kjer je skušal prepričati ameriške vojaške, da bjejo boj za Kristusa, za civilizacijo, proti komunizmu. »Ali morejo bombe blokirati doktrinarni razvoj komunizma? Verujem v nasprotno, ker nas zgodovina uči, da nož malo pomeni v boju proti misli.« je zavrnil svojega poklicnega tovariša francoski kardinal Martin.

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST »MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

PREŠITA VZMETNICA

JOGI DE LUXE

JOGI-DE LUXE VAM NUDI:

POČITEK KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA • HIGIENO KER IMA DVE PLASTI »IPRENA« MATERIALA, KI DIHA Z VAMI • TRAJNOST KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRBNO IZDELANA IZ NAJBOLJŠIH MATERIALOV • ELEGANCO KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINALNO V BARVAH IN VZORCIH • JAMSTVO KER »JOGI DE LUXE« JE IZDELAN »MEBLO« »MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA-NOVA GORICA

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

DROBNE zanimivosti

● Sarplaninski ovčarji niso znani samo pri nas, marveč uživajo velik sloves tudi drugod po svetu. Te prelepe, naše najmočnejše pse uporabljajo skoraj izključno le za čuvanje ovac. Nekateri imajo kratko, drugi dolgo dlako. Kratkodlaki sarplaninci so hitrejši in imajo boljši sluh in voh, pozimi laže prenašajo mraz, poleti pa vročino. Sarplanec zavoja volka že na razdaljo nekaj sto metrov. Zvesto varuje zapano mu čredo; podnevi je nepretrgoma na straži, hodi okrog črede, ponoči pa leži pri oboru in tako rekoč neprenehoma bedi. Ko zapade sneg, je skupaj v oboru z ovcami. Kadar poskušajo volkovi napasti čredo, jame bučno lajati, če pa se volk približa ovci, se pes spusti v boj. Pastirji poročajo psov usesa, da bi bolje slišali volka, včasih mu odrežejo samo del enega ušesa, najpogostejše pa kar doberšen del obeh ušes, okrog vratu mu nadenejo železno grebenico z navzven obrnjenimi ostrimi bodili, s čimer mu zavarujejo vrat pred napadom volka. Sarplaninci so na moč previdni in najprej »proutčujejo« vedenje sovražnika, se pred napadalcem prebrisa umikajo in pazijo, da jih volk ne zgrabi za vrat. Če čutijo, da je volk močnejši, se vztrajno samo branijo in umikajo, dokler se volk ne utruji. Kdaj pa kdaj traja tak boj tudi po nekaj ur. Ponavadi se volk utruji prvi. Tedaj ga pes napade in ga z ostrimi čeljustmi izprebode, nato pa pokliče pastirja, da sovražnika dokončno dotoči. Včasih pogine v neusmiljenem boju tudi pes, najpogostejše kakšne mlad, nezkušen pes. Volkovi so zelo zviti in ne napadejo črede, ki jo varujejo stari, močni psi. Sarplaninci opravljajo službo čuvaja do 12. pa tudi do 15. leta starosti. Do te starosti izredno dobro vidijo, imajo tenak sluh in voh ter dobro razlikujejo vonjave, so hitri in močni. Zal je sarplaninski ovčarjev vedno manj ter bo potrebno kaj ukreniti, da ne bodo izumrli.

● Valovi na Donavi dosežejo včasih pri Golubovcu, ko močno brije košava (burja), kar 2-metrsko višino.

● Prva ladijska (parniška) pošta na službo na vzhodni obali Jadranskega morja je bila uvedena 1869. leta na progi Trst-Kri in Trst-Brač. 1872. leta je bila uvedena redna parniška pošta na službo na progi Trst-Kotor. Dotlej so na naši obali prevažale poštne pošiljke manjše obalne jadrnice in poštne čolni na vesla.

● Prva vesoljska ladja za potovanje na Mesec, Budimpeščanski časniki »Festi Hirlap« je letos januarja objavil novico, da je sovjetski polkovnik Sergej Pavlovič Koroljov na smrtni postelji povedal prvemu vesoljcu Juriju Gagarinu, da je »že skonstruiral prvo vesoljsko ladjo pa potovanje na Mesec«. Koroljov, ki je, v šestdesetem letu, umrl pred letom dni, je bil »oč« prvega sputnika »Voshoda« in vesoljskih ladij na Mesec. Koroljov je ob smrtni uri zaprosil, naj bi prvi človek, ki bo stopil na Mesec in se vrnil na Zemljo, prinesel prgišče »zemlje« z Meseca in jo poslal po njegovem grobu.

● Največjo poljsko peč za topljenje železove rude, ki obsega prostornino 1700 kubičnih metrov, so zgradili v Novi Huti blizu Krakova. Poleg te peči so začeli graditi še drugo veliko peč, katere prostornina bo zajemala 2000 kub. metrov. Največja visoka peč je v ZDA in ima prostornino 1810 kub. metrov, največja peč v Veliki Britaniji ima 1725 kub. metrov, največja peč v Zahodni Nemčiji pa ima 1500 kub. metrov.

● Nezgorljiva tkanina. Sovjetski znanstveniki v Alma Ati so iznašli novo vrsto tkanine, ki lahko prenese toploto 1000 stopinj C, ne da bi jo vročina poškodovala. Nezgorljiva tkanina je izdelana iz sintetičnih surovin ter je odporna proti kislinam in bazičnim kemikalijam. Tkanina je prav mehka, prožna in zlasti primerna za zaščitne obleke gasilcev.

● V Braziliji gradijo najdaljšo cesto na svetu, ki bo vodila od obale Atlantskega oceana do obale Tihega oceana v Peruju. Celotna dolžina te železniške ceste bo znašala več kot 4000 km. Stevilne pokrajine ob novi cesti, ki jih je zdaj moč doseči samo šest mesecev v letu, in sicer v glavnem po vodni poti, bo moč, po zgraditvi ceste, doseči vse leto z avtomobili in drugimi vozili.

Pojem elegancije so krávate
terital
TOVARNE Sultani
KAMNJK

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Keitel in Jodl se upirata

Pripoveduje Arkadij Poltorak, uradni sekretar sovjetske delegacije

Velikokrat sem se sestal s poveljnikom zapore polkovnikom Andrusom. Bil je velik in plečat, naočniki pa so mu dajali kar strašen videz. Zelo je skrbel za zapornike, zakaj želel je, da bi bili vsi zdravi in da ne bi nihče manjkalo na zasledanju sodišča. Toda zaporniki so se dostikrat pritoževali nad njim.

Cepprav so sedeli na zatožni klopi, so se še zmerom imeli za nekdanje vodilne državnike

Sovjetski major Arkadij Poltorak

in nad vsako omejitvijo so bili hudo ogorčeni. Schacht na primer je tiral, ker mu niso dovolili, da bi se sestajal s von Papenom in von Neurathom, »gentlemanoma«, kot je govoril. Druge je imel za galjote in se zato ni zmenil zanje.

Najbolj hrupen v pritožbah je bil Goering. Polkovnik Andrus je bil zelo obziren z njim. In ravno takšno ravnanje ni ugajalo »svobodnjakarju« in »ljubitlju svobode«, za kar se je imel reichsmarschall. Prve dni v nürnberskem zaporu je Goering skušal prepričati polkovnika Andrusa, da ni najnevarnejši zapornik, čeprav je morda »številka ena« med njimi. Toda to na ameriškega oficirja ni učinkovalo in »debeli Hermann« se ga je lotil drugače. »Nikar ne pozabite,« je rekel poveljniku zapore, »da imate opraviti z zgodovinskimi figurami. Naj smo ravnali pravično ali ne, mi smo zgodovinske osebnosti, vi pa ste ničla!« Toda tudi te besede niso naredile na Andrusa nobenega vtisa.

Spominjam se seje generalnega sekretariata, na kateri smo med drugim pregledali tudi seznam s pritožbami in zahtevami jetnikov. Pritoževali so se zlasti generali in feldmaršali,

kakšnih petnajst do dvajset ljudi, med katerimi so bili Keitel, Jodl, Rundstedt, Guderian in Halder. Ogorčeno so protestirali, ker so vsako jutro dobili od nemškega ujetnika metlo, s katero naj bi sami pometli celice: tako je namreč ukazal polkovnik Andrus. Ubogali so, toda pozneje so sklenili, da se uradno pritožijo, pri čemer so se sklicevali na ženevski sporazum o ravnanju z vojnimi ujetniki. Bil sem na moč začuden, ko sem poslušal njihovo pritožbo: ti ljudje so se sklicevali na določila mednarodnega prava, ker je šlo za njihovo udobje, toda na sodišču so se delali, da so izgubili spomin, ko je bilo treba pojasniti ukaze, ki so jih dajali med vojno.

Tako na primer so pozabljali, da je skupina ujetih ameriških oficirjev prosila, naj jih ustrelje, ne pa zverinsko mučijo, in da je komandant lagerja na to odgovoril: »Bičajte jih, samo bičajte!« Keitel je pozabljajal, da je bil njegov ukaz, naj postrelje angleške pilote, ki so pobegnili iz ujetniškega taborišča, v nasprotju z mednarodnim pravom. Takrat je rekel: »Pljunem na to!« Feldmaršali se niso spominjali neke druge tragedije: pozabili so na sovjetskega generala Karbiševa, ki so ga ujeli nacisti, ga slekli in toliko časa polivali z vodo, da je zmrazil in se spremenil v leden kip.

Vsi, ki smo bili na seji generalnega sekretariata, smo se strinjali z ravnanjem poveljnika zapore. Polkovnik Andrus je prebral pritožbo, ki so jo napisali generali in feldmaršali in v kateri so se sklicevali na ženevski sporazum, ter pristavil: »Hudič citira sveto pismo!«

Spominja se
Kenneth Matthews,
dopisnik BBC na nürnberskem procesu

Trideset tisoč trupel je bilo pod ruševinami Nürnberga, ko se je začel proces, in mrzla nemška zima je prekrivala njihovo grobnico. Mnogi preživeli so se zmerom stanovali v kletih. Zjutraj so nekateri prilezli

iz brlogov in se postavili v vrste za živež ali na tramvajskih postajališčih. Nekateri pa so ostali v hišah, čeprav na njih ni bilo več zunanjih sten, tako da je bilo mogoče s ceste videti postelje, zibelke ali omaro v tretjem nadstropju. Vseposvoda je bilo razdejanje, gore ruševin. Težko je bilo videti veselega ali zdravega človeka. Tujec, ki je hodil po Nürnbergu, je lahko sredi belega dne srečal dekle, ki se mu je ponujala za zavojček cigarete.

Sredi ruševin je ostalo nepoškodovanih le nekaj stavb. Grand hotel so popravili in urečili, da so v njem stanovali sodniki in tožilci.

Sodišče, kjer je bil proces, je spominjalo na star avtomobil z novim motorjem: v starinski stavbi so Američani uredili najmodernejšo sodno dvorano z napravami za filmske snemalce in za hkratno prevajanje v štiri jezike.

Kot dopisnik BBC (britanski radio) sem imel radijsko kabineto, ki je imela spredaj stekleno steno. Lahko sem opazoval obraze obtožencev. Lahko sem gledal Göringa, ki se je kdaj pa kdaj zarezal, nori Hessov pogled ali pa Ribbentropa, ki je pisal opombe.

Zavezniki novinarji smo prebivali v Schloss Faber, gradu zunaj mesta, ki je bil prej poletna rezidenca slavnih tovarnarjev svinčnikov. Nekega dne sem stikal po kletih in našel skladišče, v katerem je bilo nad milijon svinčnikov. Jedli smo v skupni obednici, spali pa v nekakšnih vojaških spalnicah.

Prevažali smo se s starimi nemškimi avtobusi. Eden med njimi se je nekega večera vnel. Na srečo smo poskakali ven, preden ga je razneslo.

Francozi so se hudo pritoževali, največ zaradi spalnic in pomanjkanja ženske družbe. Nekateri so poslali svojim časopisom protest, potem pa odgovorili v Pariz: želeli so si »nekaj dni sprostitve«. Trdili so, da z njimi ravnajo skoraj tako kot z zločinci, pri čemer pa so pozabili na nekaj pomembnega: novinarji niso čakali na vislice.

Med procesom se je včasih zgodilo kaj takšnega, kar je zadevalo mene osebno. Imel sem prijatelja Joeja Mortona, ki je

Angleški novinar Kenneth Matthews

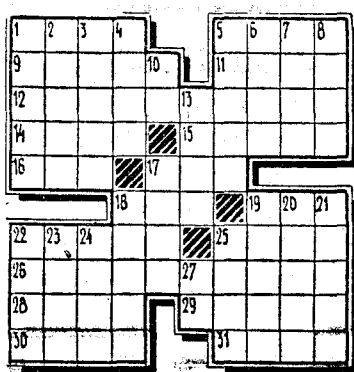
delal za ameriško poročevalsko agencijo. Proti koncu vojne sva čakala v Bariju, da naju bi odvrtili s padalom za sovražne položaje v vzhodni Evropi. Stavila sva, kateremu se bo to prej zgodilo. Neke oblačne noči sem poletel v Jugoslavijo in potem Joeja nisem več videl. Rekli so mi, da so ga odvrtili nad okupirano Češkoslovaško, da je bil v ameriški misli, potem pa je izginil. O njem nisem zvedel ničesar več do prve srede v letu 1946, ko sem seveda sedel v nürnberski sodni dvorani. Tisti stega dne je Adolf Zutter, pomočnik taboriščnega poveljnika v Majthausnu, prišel pred sodnike. Tako sem zvedel, da so mojega prijatelja Joeja Mortona ubili še z nekaj ameriški ujetniki.

Nürnberg je bil strašna preizkušnja. Celu obtoženci so bili včasih pretreseni, ko so poslušali, kakšni zločinci so bili zagršeni v njihovemu imenu. V tem porušenem mestu sem spoznal, kako šibka, pregrada je delila našo civilizacijo od vrtnice v barbarstvo.

(Nadaljevanje prihodnjih)

»TV 15« izhaja vsak teden - Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije - Zavod »Borci«, Ljubljana. Beethovnova 10 - Tisk in tiskovna CFP Ljudska pravica, Ljubljana. Kopirajeva 3 - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina 1000 dinarjev odzračna 16 novih dinarjev - Posamezna številka stane 40 din odzračna 10 N-pa - Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prišilje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 801-8-29 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-301, uprava 22-601 - Rokopisov ne vračamo.

Križanka

spolnik, 22. odvajanje, 25. ime znane nemške filmske igralca Jürgensa, 26. ime ene izmed partizanskih čet, ki je delovala na Dolenjskem že leta 1941, 28. kol sredi kope, ostrv, 29. turški izraz za nevernika v eni izmed ASKerčevih pesmi, 30. pokrivala, 31. italijanska narodna tiskovna agencija.

NAVPIČNO: 1. vrsta glasbila na meh, 2. priimek prebivalca nemškega udeleženca NOB, gledališkega igralca in režiserja (Jože), 3. veliki pristanišče na Japonskem, 4. svojilni zaimek, 5. stroj za zemeljska dela, 6. ovov, 7. reka v Pakistanu blizu meje z Afganistanom, 8. državna blagajna, 10. 15. in 22. črka abecede, 12. psevdonim polkovnika Dragutina Dimitrijeviča, znane osebe iz »Sofinškega procesa 1. 1917, 17. grad pri Kranju, kjer sprejema predsednik Tito tuje diplomate, 18. priimek največjega vojuna stoletja, ki je delal za Sovjetsko zvezo, ustreljen na Japonskem (dr. Richard), 19. partizansko ime komandanta raznih oddelkov časa NOB, sedaj republiški sekretar Slovenije TNZ (Furjan Slavko), 20. lok (tukja), 21. priletina, 22. pomembno industrijsko mesto v Zahodni Sibiriji, 23. premoženje, ki ga dobita žena ali nevesta, 24. zavarovanje pred sovražniki, 25. spalnica na ladji, 27. kratica za »novi dinar«.

VODORAVNO: 1. ime največjega slovenskega pesnika moderne, 5. priimek aktivnega udeleženca NOB, sedaj predsednika Zveze gospodarske zbornice (Tono), 9. mesteca v Boki Kotorski, 11. rimski bog ljubezni, 12. gora na Stajerskem kjer se je odigrala krvava bitka med Nemci in XIV. div, 14. mesteca na daljnem vzhodu Sibirijske Burejske gorje, 15. ime predsednika Zveznega izvršnega sveta tov. Stambolija, 16. števnik, 17. pristaniško mesto v Iranu ob Arabskem morju, 18. kratica ene izmed naših republik, 19. nemški

Kje v tej deželi se je našel pisatelj, se sprašuje Pavle Zidar v svoji človeško in nacionalno pretresljivi knjigi »Karantanija«, iz katere objavljamo ta odlomek, ki bi opisal zatiranje Slovencev in vso zahtevnost, ki jo uporabljata oblast in cerkev. O naših tu ni niti enega romana, kako nemočni in tragično izginejo že stoletja... Pavleta Zidara »Karantanija« je izdala Mladinska knjiga v Ljubljani.

ščansko, ne v gimnazijo, je pomolil proti meni samo usta. — Saj so Slovenci, a ne, sem se zmeraj kljuboval glasno. V ramah in rokah pa sem začutil bes, da bi najraje uskal ali pa se sprl na vse žlake. In mahoma se je nacedil v avtobus tako trd molk, da je pritisnil tudi name, na moja usta.

Obrnil sem se k oknu. Pod nami so bile vasi. Stiskale so se v ozki dolini, hiše so bile

— Ni jih, se je skril v ti dve besedi kot otrok.

— Čakajte! Ni jih! sem ga zgrabil z očmi. Ni jih? Nekje so! Ali je morda še kje kak Mauthausen? Če jih je Hitler našel 1938. leta osemindtrideset tisoč, pomislite, Hitler, ki je vsaj za petkrat toliko naših utajil pred javnostjo, in če je izselil potem polovico, to je devetnajst tisoč in od teh devetnajst tisoč deset tisoč fizično uničil, jih je po vojni

denar vlagali samo severno od Drave.

Vi pa ste jo lepo stisnili. Poskrbeli ste se prej, da smo se skregali, da imamo zdaj prave Slovence in... zdaj se pa čudite, kje so tisti tisoči, ki jih je videl celo Hitler. Jaz vam ne bom razlagal, kje so, iščite jih.

— Ah, tako je! sem se skrušil. Zapolnil me je sram, jeza in groza in žalost.

Zatrkljal sem se po gmaj-

denar vlagali samo severno od Drave.

Vi pa ste jo lepo stisnili. Poskrbeli ste se prej, da smo se skregali, da imamo zdaj prave Slovence in... zdaj se pa čudite, kje so tisti tisoči, ki jih je videl celo Hitler. Jaz vam ne bom razlagal, kje so, iščite jih.

— Ah, tako je! sem se skrušil. Zapolnil me je sram, jeza in groza in žalost.

Zatrkljal sem se po gmaj-

— Torej tudi strah pripomore svoje?

— Strah pa kruh! Ta dva tepeta ne samo take kot sva midva.

Glejte, v Bistrici, če veste, kje je, ima dr. Leopold Junger tovarno akumulatorjev. V njej je vse polno Slovencev, pa niti eden, niti en sam ne pošilja otrok k sovenjim uram.

Ljudje so siti bojev, ustrašeni so in sami so. In kar je najhuje, predolgo smo bili sprti. Če bi držali skup, dokler je bil čas, bi še bilo kaj. Pa tega ne bo nikoli več. Nikoli! Tiste pri Zadrugi zvezi gnetajo socialisti, one pri Narod-

Joče, kadar sliši našo »Rož, Podjuna, Zila...«

Avtobus je bil poln koroških Slovencev, starejših in mlajših. Stisnil sem se k oknu, ko da ogledujem svet, ki je drvel mimo, in poslušal, poslušal. Naše govorice, dokler smo bili v predmestju, sploh ni bilo slišati. Šele zunaj, ko se je pokazala Drava in gmajna, so se razživele grlene besede.

Po naše so se ogovarjali večinoma starejši, šolarji so govorili med sabo samo nemško, le če so jih starejši kaj pobarali, so odgovarjali slovensko. Kar nekam stisnili so se vase, ko so morali na dan z besedo. Škiljenje name, na tujca, jih je takoj spet vnelo za nemščino.

— V katero šolo pa hodijo, sem se nagnil k znanцу z avtobusne postaje, ki je pestoval škatle.

— V meščansko, je rekel na glas.

Ljudje so se vznemirili. Sunkovito so se obračali in me ošinjali tako izgubljeno, da bi jim najraje...

— Zakaj pa ne govore slovensko med sabo, če znajo, sem rekel še jaz glasno. Spet so naju vsi slišali.

— Hodijo v nemško me-

prižete druga na drugo, ko da se boje vode, vetra. Drava pa se je v svoji široki strugi leno vzdigovala kot pločevina.

— Kdaj bom v Blatu? Molke je bil popustil, spet je bilo slišati motor in vmes ljudi.

— Takole okoli dveh. Pocukal me je za rokav in se nagnil k ušesu:

— Ne smete tako na glas. To so Nemci.

— Kakšni Nemci, če govorijo slovensko? sem mu dihlil še jaz v poraščeni uhlj.

— Starši! je rekel s strani.

— Starši?

— Pri šestju so se izrekli za »bindiš« in »dojč«.

— Kdaj?

— Vsakih sedem let šteje oblast, kdo je kaj. Zdaj je Slovencev samo blizu osem tisoč, v Hitlerjevih časih pa so jih našli celo osemindtrideset tisoč.

— Ja, kje pa so ti tisoči ostali po vojni, me je zgrabilo.

še zmerom ostalo osemindvajset tisoč. Zraven dodajte še prirast, blizu petdeset tisoč bi jih moralo še zmerom biti.

— Ja pa jih ni! je kljuboval z glavno.

— Ne, nehajva se! Nekje so! sem zvišal glas.

— So bili, je prav!

— No, pa so bili! In kje so zdaj?

— Ne samo trideset tisoč, blizu sto tisoč jih je bilo. Vse se je poskrilo: ta za »bindiš« in oni za »dojč«.

— Kar v teh nekaj letih? nisem mogel verjeti. V demokraciji državi, v katoliški državi, v državi brez nacizma?

— Ja, je pogoltnil zrak in oči so se mu zasvetile. Ljudje so dolgo upali, predolgo. Po prvi svetovni vojni je bilo največ upanja in tudi po drugi dve leti.

Ce bi petindtridesetega usekali po Angležih, bi prišli do Drave. Vse do petindtridesetega niso vedeli Avstrijci, ali bo jug njihov. Zato so ves

nah, ki so drsele mimo, po strehah hiš, po vrhovih dreves, zabrodil sem v pločevino reke in brodil, brodil...

— Mislite, je še rekel in komaj da sem ga še slišal, da je lahko biti Slovenec. V naših letih bi jaz za gotovo ne bil več. Ampak jaz sem star in sem za te stvari tudi nekaj dal skozi, zato ne morem nazaj.

Ce si Slovenec, ni zate nemških služb! Železnica ima Slovence, ampak ti so najmanj »bindišerji«, pošta posnema železnico, in tako naprej. S slovensko besedo pride samo še na britof. Ljudje ne vidijo nobenega smisla več v kljubovanju.

Kjer so Slovenci v odvisnosti od nemških delodajalcev, uče otroke nemško. Nobeden se noče kregati s kruhom. Delodajalec mu ne bo rekel, da ga odpušča zato, ker otroke pošilja k sovenjim uram, bo že našel kaj drugega.

nem svetu pa klerikalci. Vsak zase jih ima v krempljih, vsak jih je toliko potunkal v jamo, da smrde. Ti gospodje bodo težko kdaj zares sedli skupaj.

— Pa socialisti, ti ja niso...

— Kaj, bolj pasji so kot klerikalci. Zadržajo nam z nožem odzad. Kdo pa nam je skuhal prijave za slovenski pouk, če ne socialisti. Deželni glavar je podpisal odlok!

— Deželni glavar?

— Deželni glavar! Pravijo, da s težkim srcem. Tudi to mi je znano, da joče, kadar sliši našo »Rož, Podjuna, Zila...«

— To so italijanske solze.

— Kakšne? so se mu sprožili uhliji.

— Italijanski politiki jočejo, ko zbirajo zase glasove! — Aja, Lahi! Ti znajo tudi peti.

Zasmejala sva se in stari mi je s hrupavo dlanjo pokrtil roke in jih potresel.